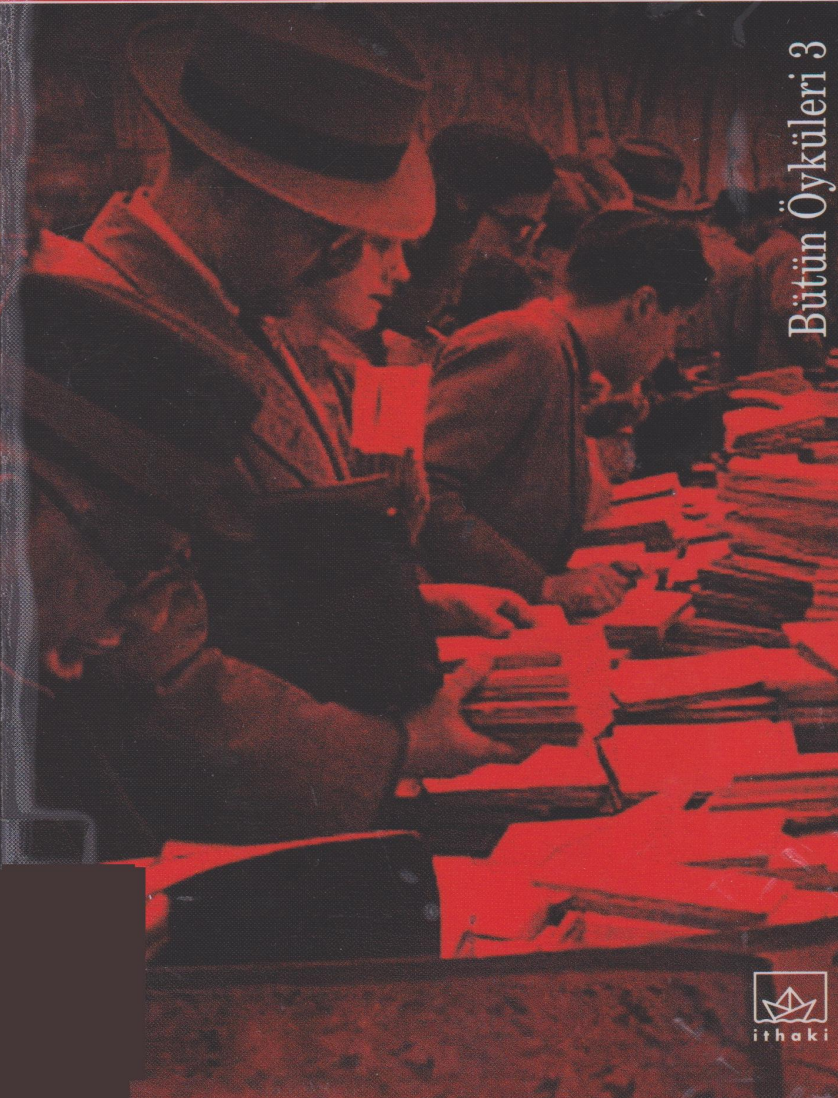

KEMAL TAHİR

Üstadın Ölümü

Bütün Öyküleri 3

Kemal Tahir

(1910-1973)

Asıl adı İsmail Kemalettin Demir olan Kemal Tahir, İstanbul'da doğdu. Gazihasanpaşa Rüştiyesi'ni bitirip girdiği Galatasaray Lisesi'nin ikinci sınıfından ayrılarak öğrenimini yanda bıraktı. Avukat katipliği, ambar muhasipliği, gazetecilik gibi işlerde çalıştı. 1938'de, Nâzım Hikmet'le birlikte yargılandığı Donanma Komutanlığı Mahkemesi'nde on beş yıl hapse mahkum edildi. On iki yıl Çankırı, Çorum, Kırşehir, Malatya cezaevlerinde yattıktan sonra, 1950'de Genel Af Yasası uyarınca serbest kaldı. 1955'ten sonra yayımlamaya başladığı romanlarıyla edebiyatımızın önde gelen yazarları arasına katıldığı gibi, tarih konusundaki görüşleriyle de düşün hayatımızı etkiledi. 21 Nisan 1973'te, bir kalp krizi sonucunda İstanbul'da öldü.

Kemal Tahir

Üstadın Ölümü

Yayına Hazırlayan: Sevgül Sönmez

İthaki Yayınları - 499

Edebiyat - 405

Kemal Tahir Bütün Yapıtları - 16

ISBN 975-273-307-7

© Kemal Tahir, 21 Ekim 1936 – 3 Şubat 1938

© İthaki, Ekim 2006, İstanbul

Yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir alıntı yapılamaz.

Bu kitabın telif hakkı Kemal Tahir Vakfı temsilcisi ONK Ajans Ltd. Şti.'den alınmıştır.

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş

Sanat Yönetmeni: Murat Özgül

Kapak Tasarımı: Ömer Ülkenciler

Kapak, İç Baskı: İdil Matbaacılık

(Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.)

Cilt: Yıldız Mücellit

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.

İthaki Yayınları:

Mühürdar Cad. İlder Ertüzün Sok. 4/6 34710 Kadıköy İstanbul

Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

ithaki@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr

Üstadın Ölümü

Bütün Öyküleri - 3

Kemal Tahir

Yayına Hazırlayan: Sevengül Sönmez

‘ÜSTADIN ÖLÜMÜ’NÜ YAYINA HAZIRLARKEN...

Üstadın Ölümü adını taşıyan Bütün Öyküleri’nin üçüncü cildi iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde Kemal Tahir’in *Yedigün Dergisi*’nde 21 Ekim 1936 – 5 Temmuz 1938 tarihleri arasında yayımlanan öyküleri; ikinci bölümde ise *Karikatür Dergisi*’nde 13 Şubat 1937 – 3 Şubat 1938 tarihleri arasında TIPI ve TA-KA takma adlarıyla yayımlanan öyküleri yer almaktadır.

Bu öyküler, mizahi yönleri ağır basan, melodramik yapısıyla insanı gülümseten, kimi zaman da hüzünlendiren kısa öykülerdir. Kemal Tahir’in kolay okunacak konuları ele aldığı; bu öykülerin yayımladığı dergilerin okur kitlesini göz önünde bulundurduğu açıkça görülmektedir.

Kitabı yayına hazırlarken, öykülerin yazıldığı dönemin dil anlayışına uygun yazım biçimlerini günümüze uyarlayarak gerekli noktalama işaretlerini koydum. Günümüz okuru için kolay anlaşılamayacağını düşündüğüm sözcükleri kitabın sonundaki Küçük Sözlük’te açıkladım.

Üstadın Ölümü ile Kemal Tahir külliyyatının eksiklerini tamamlama yolunda bir adım daha atılmış oldu.

Sevengül SÖNMEZ

11 Eylül 2006, Üsküdar

Birinci Bölüm

BİR MISİRÎ HİKÂYESİ

Çölde ehram yaptırmak, hem de en büyük ehramı yaptırmak muhakkak ki zevkli iştir. Nereden çıkarılıp, nasıl taşındığı bilinmeyen granit külçelerinin üst üste yığılmasını, yığıldıkça yükselmesini seyretmeye doyum olmaz.

Bilmem kaç derece sıcaklıkta, boğucu sam yelleri ortasında, ırgatbaşların kırbaçları altında çalışanları bir yana bırakırsak, bir fermanla ortaya küçücük bir dağ modeli oturtmak meseledir. Firavunluğun şanındandır.

İşte Mısırlıların firavunu “Mikerinos” a da bu iş, bu kadar eğlenceli, basit ve şahane geldi. On binlerce esiri toplattı. Adını işitmediği halde babasından kendisine ba-tapu miras kalmış ülkelerinden granit parçaları getirtti. Bulaştı “Nil-i Mübarek” in kenarına en büyük ehramı kurdurtmaya!

Hani hazret, başını avuçları içine aldı da:

— Bu yaptıracığım eser, dünyanın yedi acayip işinden biri olacak. Adım asırlara intikal edecek, diye düşündü sanmayın.

Mikerinos hazretlerini, bu suretle tarih uleması gibi budala yerine koymaya hakkımız yok.

O, küçük dağlar yaratıp ebediyete erişilemeyeceğini kestiremeyecek, en ufak bir taşı bile taşımadan, yapılan ehramın

kendine ait hiçbir tarafı olmadığını anlayamayacak kadar sersem değildi.

Fakat ne halt etsin ki, şimdiki krallar gibi senede otuz kabine buhranına rastlayıp kırk “resm-i güşat” yaparak, sürüsüne bereket kanun ve kararnameler imzalayamıyordu.

O zamanlar Kızıldeniz, Akdeniz’e henüz Süveyş Kanalı ile bağlanmadığından memleketi Hindistan yolu üzerinde de bulunmuyordu.

Binaenaleyh, “Manda”nın simsiyah bir hayvan adı olmaktan başka bir manasını bilmeyen Firavun Mikerinos hazretlerinin ehram yapurmaktan başka bir eğlencesi yoktu.

* * *

Bir sabah uykudan kalkıp, çapaklı gözlerini ovuşturmadan ferman etti:

— Ne duruluyor yahu? Bana bir ehram yapılsa ya.

Vezirler dokuz kere secde edip yedi kere takla atarak dışarı çıktılar.

Bu ferman gittikçe büyüdü; genişledi. Bu gittikçe büyüyen, gittikçe genişleyen sesin önünde asil on binlerce esir, fakat bu sefer sahiden, iki büklüm oldular. Sermimarın nezareti altında çölün ortasına “acaib-i seba-i âlem”den birinin temeli atıldı.

* * *

Güneş, döndü babam döndü. Bilmem ne burcundan, bilmem ne burcuna geldi. Ehram ağır ağır yükseliyordu. İrgat başılar her mevsimde kırbaçlarını yenilediler. Her ay başında haşmet-meap, lütfen ehramın yanına kadar gelerek abideyi teftiş etti. Bazen hiddetlenip birkaç bin esirbaşı vurdurdu. Bazen memnun olup mimarbaşayı altına gark etti.

Yıllar geçti. Nihayet günlerden bir gün, ehramın tepesine en son taş yerleştirildi. Sahibine müjdeciler koşturuldu. Sarayı hümayun sevinçle yerinden oynarken, mimarbaşının evini de bir vaveyladır kapladı.

Malum ya ehramlar sade zamanımızda olduğu gibi “Ortanca dağları ben yarattım!” demek için yaptırılmaz. Bu suni dağların bir de işe yarar ciheti vardır. Yaptıran firavuna türbe olarak kullanılır ehramlar.

Ve hepimiz ezber biliriz ki, Mısırlıların âdetine göre ceset mumyalandıktan sonra ehramın içindeki gizli geçitlerden geçirilerek tam ortasındaki türbeye konur ve kapısı taşlarla örülüp kaybedilerek, mübarek naaş kıyamet günü kalkmak şartıyla istirahatete terk edilir.

Buna binaen herhangi bir kaşkarıkoya mahal vermemek için, Firavun ehramın planı kendisine takdim edilince mimarbaşının gözlerini çıkartır ve maiyetinde çalışanları da öldürtür.

Firavun hazretlerine emri hak vaki olunca halefi, hazine-i hasadan planı çıkarır. Selefinin mumyasını o plan mucibince türbesine bırakır. Sonra bir tarafta mukaddes ateşte planı yakarken diğer tarafta da bu iş için kullanılan adamların kafaları kesilir.

Bizim en büyük ehramın mimarı da bunu biliyordu. Ehramı uzattıkça uzattığı, büyüttükçe büyüttüğü halde nihayet bitirmesi lazım gelince çoluğu çocuğu feryada başlamışlardı. Boru değil, görmek saadetinden mahrum kalacak herifçiöglü. Dünya yüzünü bir daha seyretmek müyesser olmayacak. Fakat ağlamak kâr ediyor mu? Her şey usulü dairesinde yapıldı. Mimarbaşı ailesi efradıyla ayrı ayrı helalleşti. Sonra papirüs yapraklarına dikkatle çizdiği planı koltuklayıp soluğu sarayda aldı. Efendisine takdim etti. Usulen gözlerini oydular.

Hikâyemiz buraya kadar son derece normaldir. Fakat buradan sonrası, müsaadenizle bir miktar karışacak.

Mikerinos hazretleri gözlerini bu fani dünyaya kapayınca halefi, hazine-i hassadan ehramın planını çıkarttı. Merhumun mummyasıyla beraber en emniyetli adamlarına teslim ederek ehrama gönderdi.

Ve saatlerce geçip gidenlerden: “Kapıyı elimizle koymuş gibi bulduk” haberi gelmeyince, yeni firavun telaşlandı. Kalkıp ehramın yanına gitti. Vaziyeti öğrenir öğrenmez az daha yüreğine iniyordu adamcağızın.

Eldeki plan mucibince ehramın ortasındaki türbeyi bulmak imkânsızmış. Her girdikleri geçit ya kayalarla tıkalı çıkıyor yahut da bir kör kuyuya bağlanıyormuş. Kuyulara düşenlerle, sıkışıp boğulanlar, saymakla tükenmez hale gelmiş gayri. Ve gayri فرمان firavun hazretlerininmiş.

Amanın gördünüz mü işi? Genç firavunun aklına kötü kötü ihtimaller geliyor. İşe şeytanlar mı karıştı? İster misiniz başrahip meseleyi duyunca: “Bak bak! Mabutlar yeni firavunu beğenmediler. Eskiisini gömmeye bundan müsaade etmiyorlar,” diye fesat çıkarsın. Zaten araları pek de iyi değil başrahiple.

Genç firavun, durumun, kesin karar istediğini sezdi. Hemen emir verdi. Firavunun mummyasını bir yana gömdüler. Gömenleri katlettiler.

Saray entrikası filan amma iş kırtasiyeciliğe düşmeden, çok şükür, halledildi.

Mesele yeni firavun için bitti. Fakat bizim için henüz bitmedi. Asırlardan sonra Amerika’dan gelen bir “âsar-ı atika” mütehassısı, bu en büyük ehrama girdi. Ta türbeye kadar gitti ve orada mükemmel bir de mumya buldu.

Sakın bana:

— Hey şaşkın hey! Sen değil misin firavunu başka yere gömdüler diyen, demeyin.

— Bulunan mumya mimarbaşıya aitti. Mimarbaşı asıl planı oğluna vererek Mikerinos'a sahtesini götürmüş ve haşmet-meabın türbesine kendisini gömdürmek suretiyle ondan intikam almıştı.

* * *

Halbuki işbu ehramı açan meraklı zatı bir zehirli böcek ısırıp ölümüne sebep olunca, yirminci asrın milyonlarca akıllı adamı radyolarının başında içkilerini çekerek:

— Kitaplar doğru yazıyor, dediler. Firavunlara dokunmak yüzde yüz felaket getiriyor.

Yedigün, (189), 21 Birinciteşrin (Ekim) 1936

ŞECERE MESELESİ*

— ... İşte böylece, hicretten 184 sene, 5 ay, 8 gün sonra hilafet makamına oturdu, yine hicretten 212 sene, 2 ay 1 gün 4 saat bir buçuk dakika sonra nikris illetinden rahmet-i rahmana kavuşan 37nci halife, Esterilerden Serabettin hazretlerinin 12 yaşında bir civan iken rakip olduğu duru kısarak, pederinin dedesinin Necid taraflarından meth ü senasını duyarak bin türlü müşkülâtla getirttiği hayvanın dölünden hasıl olmuş yüzde yüz halisüddem “Eledna” adındaki hayvandı ki, hilafetinin üçüncü senesinde Bahrilut taraflarında bir süre avı sırasında dört buçuk yaşında iken kazaen fevt olmuştur.

Darülfünun tarihi şecereler müderrisi, Keramet Bey, konferansını bu sözlerle bitirdiği zaman dinleyenlerin parmakları ağızlarında kalmıştı. Mesele habt olunmayacak, apışılmayacak gibi değildi.

Üstat, beygirin tam yedi yüz küsur senelik şeceresini, mütemadi izdivaçları sırasıyla dişi ve erkek taraflarının nam ve şanını ballandırarak anlatmış.

Sahiplerini, binicilerini, aşırıp kaçırانları, hırsızları derdest eden kır serdarlarını, satılığa çıkarıldığı çarşıları, ilk pey süren-

* Bu öykü Kemal Tahir Tipi adıyla yayımlanmıştır.

lerle fazla arttırılıp üzerinde kalanların adını, arada mutavassıtlık yapanların hangi kabileye mensup, hangi meşhur at cambazları olduğunu, ne miktar komisyon aldıklarını ve sülalenin bütün tarihinde düçar olduğu marazları, tedavi eden baytarları, kullanılan mualecatı, doğurtan ebeleri, haşalarını imal eden sarı esnafını, kuyruklarıyla yelelerini tıraş eden berberleri, tırnaklarını budayan nalbantları, duraklayıp kekeleyen, hatta elinde küçük bir not kâğıdı bile olmadığı halde saymıştı.

Bu kadar derin, bu kadar şümullu bir ilme “pes” dememek için insanın ancak dahinin kürsüsüne göz koyacak kadar hasut olması lazımdı.

Boru değil, herifçioğlunun falan halifenin, falanca kısırağını bu derece bilmesi için ne mertebe çalışması, ne rütbe göz nuru dökmesi, ne miktar mahzeni evrak ve kütüphane karıştırması icap ettiğini düşünerek takdir etmemek ve bu gayret karşısında iki büklüm olmamak insaf ehli için dile kolaydı.

Keramet Bey işte böyle bir Keramet Bey'di.

Selçuk padişahının üç numaralı ibiği çarpık dövüş horozunu sor. Sana günde kaç biber yutturulduğundan, kaç yüz tavuğun hakkından geldiğine kadar izah etsin.

Kanuni Sultan Süleyman'ı sual et. Viyana seferine giderken yolda kaç kere hapsirdiğini saysın. Hatta bu bir şey değil, nerede hangi saatte, kaçınıcı hapsirmadan sonra “yarabbi şükür” demeyi unuttuğunu veyahut hangi saatte kaçınıcı hapsirmada dalgınlığa gelip yaradana iki kere üst üste şükrelediğini bildirsin.

* * *

Keramet Bey'in bütün marifeti bunlardan ibaret değildi. Dünya gidişatının ne suretle düzeleceği hakkında da fikirleri vardı. Pek o kadar orijinal olmamakla beraber hani erbabınca

topyekûn yabana atılacak şeylerden de değildiler bunlar.

Mesela, üstat, dünyanın bir düzene sokulmasının tek çaresini, cibilliyet ve asalet meselesinde arayanlardandı. Her fırsatta şecerresi malum, asaleti yüzde yüz garantili olan adamların idareyi ele aldıkları takdirde kürre-i arzın cennet-i âlâdan nişan vereceğini, ancak o zaman işlerin gereği gibi düzeleceğini ileri sürerdi.

— Aile saadetinde de, insanların terakki ve tealisinde de, içtimai fenalıkların ortadan kalkmasında da asalet asıdır.

Sözünü bir parola gibi her lafa başlayışında tekrar ederdi.

* * *

Bir gün birdenbire Keramet Bey'in evlendiği şayi oldu.

Şecere ve cibilliyet meraklısı üstadın, hayat arkadaşını, hangi kadim ailenin asil fertleri arasından seçtiğini kâinat merak etmeye başladı. Önce, üstadın bu hadiseyi de resmi vesaikle ispat edileceği sanıldı. Ahbapları refika-i hayatını kendi ağzından dinlemeye hazırlandı.

Fakat iş tamamıyla aksi çıktı. Kendini ilim deryasına yüzükoyn kapıp koyvermiş olan üstat, ortada görünmez olmuştu. Evinde arayacak olanları, kafesin arkasından şirret bir kadın sesi:

— Çalışıyor, kimseyi kabul edemez, sizde zerre kadar düşünce yok mu? diye adeta terslemeye başladı.

İşin içyüzü yavaş yavaş meydana çıkıyordu. Üstat da ekseri alimler gibi dünya evine girince sakalın ucunu hatunun eline vermiş, söz aramızda, kılıbık olmuştu.

* * *

Tarihten bir sene sonra, üstadın; “Canım azat, nikâhım helal,” feryadıyla mahkemeye müracaat ederek, çatır çatır boşanmak istediği havadisi ortalığı altüst etti.

Asalet meraklısı ve asaletin gönüllü müdafî bir zatın asil oğlu

asil bir insanla evleneceği şüphesiz ve bu izdivacın saadette alûde olacağı yine aynı zatın kavliyle muhakkak olduğuna göre hanfendinin nikâhtan sonra üstada “illallah” dedirtecek mertebede soysuz çıkması, herkesi hayrette bırakmıştı. Kadın nafaka diye feryat ederek mahkemeye koştu. İlk celsede mahkeme salonunu yar ü agyar tıka basa doldurdu. Ahkâm-ı şahsiye hakimi de dâhinin ilmine “amenna” diyenlerdendi. İlk söz olarak kadına:

— Hanım, diye çıkıştı, böyle fadıl, böyle alim, böyle dâhi bir zatı nasıl oluyor da bu kadar izaç edip mahkemelere koşturuyorsunuz. İnsanlık Keramet Bey’in yeni âsarını sizin müspet yardımlarınızdan, onu mesut etmenizden bekliyordu. Halbuki siz, bu cihanşümul dehanın daha fazla serpilmesine müsait bir zemin hazırlayacak yerde Keramet Bey’i bir cehennem azabına giriftar etmişsiniz. Buna ne diyeceksiniz.

Kadın sükunetle:

— Bu sözünüze ben değil, üstadın evlenmeden evvel bana yazdığı bir mektup cevap verecektir, der demez, Keramet Bey yerinden fırladı:

— Mahremdir, aile sırrıdır, okunmasın, aman, diye yalvaracak oldu. Fakat kulak asmadılar. Mektup mahkeme kararıyla okunmaya başlandı. Keramet Bey, dildadesine şunları yazıyordu:

“Sevgilim;

İzdivaç teklifimi reddediyor, sebep olarak da: “Ben kitaplara gömülmüş bir adamla teşrik-i hayat edemem. Zira beni ihmal eder,” diyorsun. A, iki gözüm canım efendim, sen bu aciz kulu, o şecereler, asalet beratları, silsile hikâyelerini hakikaten arayacak kadar budala ve sersem mi sandın. Onlar birtakım uydurma masallardır ki, kimsenin aslını bulamayacağını bildiğim için karihamdan ibda eylemekteyim...

Üstadın Ölümü

Ve şeriye hakimi ilim namına;

— Kes, yeter, diyemeden Keramet Bey'e olanlar oldu. Bulunduğu yerde katılakaldı. Muayene eden adliye doktoru: "Kalp sektesinden gitti," diye mükemmel bir rapor verdi.

Bu sır memleket ilmi namına örtbas edildi. Sonuna kadar gizli tutuldu.

O kadar ki üstadın türbesi hâlâ ziyaretgâhtır ve eserleri bugünkü tarihi makale ve tarihi roman muharrirlerimizin en güvendikleri vesikalardan sayılıyor.

Yedigün, (207), 24 Şubat 1937

VELİNİMETİMİZ MÜVEZZİ...

Küçüktür.

Sakın müvezzi olduğu için küçük diyorum sanmayın, küçük olduğu için müvezzilik eder. Sevimli değildir.

Ve sevimli olmayışı kirli oluşundandır. Yumuk yumuk elleri, küçük çıplak ayakları, üstü başı, suratı, yani çocuk bakışlarından başka her yeri kir içindedir.

Fakat ne küçüklüğü, ne de sevimsizliği, velinimetimiz sayılmamasını icap ettirmez.

Laf arası matbuata “dördüncü kuvvet” derler. Halbuki bu laf arası söylenen sözün bir şerefi varsa tam yarısı bizim velinimetimize aittir.

* * *

O, işte gazete çıktı! Ne duruyorsun, haydi alsana! der gibi bütün varımızı, tramvayda, vapurda, köşe başında herkese uzatmasa, Eyüpsultan’daki oyuncakçıdan, Ortaköy’deki yüzbaşıya kadar bütün okuyucularımız her gün Babıali’ye gelirlerdi sanıyorsanız, aldanırsınız.

Halbuki tramvayda:

— Şurda ineceğim!

Diye biletsiz yolculuk eden açıkgözden, biletçiye:

— Ben sana kim olduğumu gösteririm!

Diyen kalantora kadar onu horlamayan yoktur.

Biletçi otuz kuruş cezaya çarpmasının hiddetini onun küçük sırtından çıkarır. Belediye memuru “Tramvay yürürken binip, inmek yasaktır” nizamını yalnız onda tatbik eder.

Camı vuran müşteriye koşarken, otomobilin altına düşmekten güç kurtulduğu zaman şoför küfürlerin en ağırını ona savurur.

Ve nihayet küçük müvezzi, kendinden az kabaca müvezziin bütün dövüş kabiliyetine merkez-i siklet olur. Bütün arkadaş tokatlarını, yumruklarını onun ensesinde dener; kavgada lüzumlu o göz peklliğini onun biraz korkak, biraz asi bakışlarında bilir.

* * *

Müvezzi gazete denilen içtimai müessesenin en tabii ve en vefakâr bir parçası olduğu halde, gazete ile onun münasebeti, koltuğunda taşıyıp, satmaktan ibarettir.

Idarehaneye, müretteplerin çalıştığı yere “Heyet-i tahririye” dairesine hiç uğramaz, uğramaya lüzum görmez.

Alacakaranlıkta, bazen titreyip büzülerek, bazen basma min-tanının göğsünü sabah rüzgârına alabildiğine açarak her zaman akranlarıyla alt alta üst üste güreşerek matbaanın önündeki kal-dırımında durur.

Hayır, hep böyle değil. Bunun bir müstesna hali vardır. Sokakta bir kaza, bir cinayet, bir yangın olursa iş değişir. Müvezzi o zaman, yarı bahşiş almak, yarı kendisini gazeteci (!) farz etmek hızıyla matbaaya koşar. Orada ilk rast geldiği “kravatlı ağabeye” soluk soluğa vakayı anlatır.

Gazetede iş gündelik ve serttir. Küçük müvezziin kafasını altüst eden vaka, çok adi, iki üç satırlık bir havadis olabilir. Ve o

zaman “kravatlı ağabey” onun sözlerine pek kulak asmaz.

Çok defa küçük gazeteciye teşekkür etmeyi bile unuttur. Fakat bu alakasızlığın müvezzideki tesiri hiçbir zaman, inkisar-ı hayalin destanını yazan hasta ruhlu bir şairin acı duygularına benzemez.

* * *

Müvezzi basit bir vasıtaadır. Paris borsasında bu veya şu tahvilatın biraz dalgalanmasıyla binlerce lira kazanan borsacıdan, verdiği müjdenin karşılığını beklememeye fakat buna mukabil bir küçük telgrafla iflas ediveren bir zenginin derdine ortak olmamaya da alışmıştır.

Bir kibar bayana, kocasının kaymakamlıktan valiliğe terfi edeceğini bildiren sayfanın, başka bir kadına, oğlunun ölümü haberini verdiğini belki fark etmez. Fakat öğle sonları gazete satışının tavsadığı saatlerde bir kaldırımın kenarına oturduğu zaman kenarı zamksız sayfaları o da çevirir, resimlere dalgın dalgın bakar, hatta kurşunkalem ihtiyacı duymadan bilmeceleeri halle uğraşır.

Bizim velinimet, bizim velinimet olduğunun ne kadar farkında ise, sattığı havadislerin ehemmiyetini de o kadar kestirir.

— Cinayeti yazıyor!

Diye bağırır da, Ren’in işgalini mühimsemez.

Bütün üniforması, şeridi, alameti, koltuğunun altındaki mukavva ile onu omzuna bağlayan kayış veya ipten ibarettir.

Eviden her sabah üstünde yeni bir yama ile çıkar ve evine her akşam üstünde yeni bir yırtık götürür.

Dul anne, bu yırtıkları her zaman, günü gününe yamamaz ama, seksen kuruşu asla aşmayan sermaye ve kârın, şingir şingir içine indirildiği tek sağlam cebin delinip delinmediğini her gece yoklar.

İstanbul Belediyesi birkaç yıl evvel, asri mezarlıktan asfalt yollara, çöp fırınlarından asma köprülere kadar şehrin bütün ihtiyacını temin etmiş gibi bizim velinimetin kıyafetini ele almak istedi.

Ortada caddelerin parıl parıllığını, duvarların bembeyazlığını lekeleyen bir bizim velinimetimizin kılığı kalmış gibi.

— Bir örnek elbise giysinler! dedi.

Biz, bu emri bizim velinimetin nasıl karşıladığını sorup tahkik etmeye lüzum görmeden:

— Olmaz, dedik, imkanı yok! Bu bir para meselesidir. Zavalı bu elbiseyi nereden bulur.

Haklıyız. Bizim velinimetin iktisadi durumunu belediye bizden daha iyi bilemez. Ve biz biliriz ki, bizim velinimet fakirdir ve fakir olduğu için bizim velinimetimiz olmayı kabul etmiştir.

Yedigün, (221), 2 Haziran 1937

BÜTÜN AHMETLER AYAĞA KALKSIN

Meşrutiyet ilan edilmiş, her tarafta bir maarif faaliyetidir almış yürümüştü ama, bu Orta Anadolu vilayetinde yeni açılan idadi, daha belini doğrultamamıştı.

Derin ilmine nihayet, geniş mantığına hudut olmayan Kadiri Şeyhi Ataullah Efendi, akait-i diniye ve Arabî hocalığına tayin buyurularak kemal-i istibdat ile derslerine başlamış, süzgün gözlü, Mevlevî dervişi Neyzen Agâh Dede Farisiyî deruhte etmiş, hükümet mimarı Elefteryadi Efendi resm-i hattî ile hendeseyi kabul eylemişti. Vali beyin mahlukat kalemine müdavim Vilhelm bıyıklı haylaz damadı pomatlı suratını buruştura buruştura Almanca ve coğrafya muallimliği yapıyordu...

Gel gelelim kimya dersi hâlâ münhaldi. Vatanperver mektep müdürüyle, kaşla göz arasında fırkaya intisap eden maarif müdürü ne yapacaklarını şaşırmışlardı.

Hele nezarete çektikleri müteaddit şifreli telgraflardan sonuncusuna "Mahallen idare-i maslahat edilmesi" cevabı gelince, tamamen apıştılar. Mahallen idare-i maslahat dile kolay. Bu Allah'ın belası kimya muallimliğine miyop evkaf başkatibini de tayin edemezler ya? Şakası yok, kimya bu.

Bir sürü acayip şişe, bir alay zehirli patlayıcı ecza, akıl ermez,

kafa almaz tabirat, sürüsüne bereket formül, içinden çıkılmaz muadeleler.

Buna mektep müdürü ile maarif müdürü neylesin?

Nihayet günlerden bir gün, mektep müdürünün aklına bir çare geldi.

Fesi basıp maarif müdüriyetine seğırtti. Kara kara düşünen hamiyetli amirine çareyi anlattı:

— Mirim, haftalardır çektiğimiz azap yanımıza kâr kaldı gibi. Bendeniz çareyi buldum galiba.

— Aman kerem et, aklınla yaşa biraderim, nedir bulduğun derman? .

— Yahu, farkında mısın biz, Hacı Keramet Bey'i tamamıyla unuttuk.

— Hangi Hacı Keramet bu?

— Hangi Hacı Keramet olacak efendimiz, bizim memleket eczanesi sahibi Hacı Keramet.

— Deme, becerebilir mi?

— Becerebilir mi ne demek? Elbette becerir, bunca yıllık eczacıdır. Her ay bir ecza adı öğrense, şimdiye kadar allame olmuş gitmiştir.

— Orası öyle, hem bu, vatan meselesi, elbette biraz gayret gösterecek, kimya kitaplarını devredecek, sonra efendim, nihayet ibadullaha çalışacak değil ya, maaş da alacak. Haydi durmayalım, şunu çağıralım.

* * *

Hacı Keramet, maaş meselesini duyunca fazla ısrar etmedi.

— Sayenizde bir çaresini bulur, uhdesinden geliriz, diye kabul etti. İdadi nihayet kimya hocasına kavuştu.

Hacı Keramet Efendi, iyi adamdı, hoş adamdı ama, biraz pa-

ra canlısı idi. İşleri de pek yolunda gitmiyordu.

Aşağı mahalledeki kurşuncu Hacer Hanım'la sarılık kesen Kurşunlu cami kayyumu, sayısı ferah ferah yirmi beşi geçen, nefesi her illete bire bir hoca efendiler, Hacı Keramet Eczanesi'ni, filiz kıran fırtınası gibi sarsıyorlardı.

* * *

Binaehaleyh, tab'an barut gibi bir adam olan Hacı Keramet Efendi, kimya hocalığına başladığının haftasında kârın kolayını buldu.

Dükkânına müşteri olan talebelere hususi muamele yapmaya başladı. Onları derste pek sıkıştırmıyor, numaraları, aferinleri bolca veriyordu.

Bu hareket, talebeler tarafından sezilince, sert kimya hocasının gözüne girmek için bütün çocuklar, Hacı Keramet Eczanesi'ne müşteri bulmaya başladılar.

Eczane gittikçe şenleniyordu. Civar kasabaların ağa ve eşraf çocukları daha çok müşteri temin edebildikleri için gitgide kimya hocasının gözüne daha çok girdiler.

Hele Keskinli Yusuf. Hele bu yedi göbek ağaoğlu, Keramet Efendi üzerinde adeta küçük çapta bir otorite tesis etti.

Sene sonu yaklaşıyordu. Bir gün Keskinli Yusuf, Keramet Hoca'yı koridorda bularak, yarı rica, yarı emir:

— Aman hocam, ocağına düştük, dedi, bizim bir yeğen var. Adı Ahmet, şu oğlana birkaç numara ver de mizana yardımcı olsun. Zaten çalışkandır ama, bir karışıklığa getirmeyelim. Geldi mi, dün gönderdiğim kadınlar? Tam sekiz tane idiler. Kinin al-dılar mı?

— Geldiler Yusuf oğlum, geldiler. Eksik olma, pedere selam söylemeyi sakın unutma. Nedir bakayım sizin Ahmet'in numarası?

— Numarasını pek bilmiyorum ama, idadi birde, Keskinli Ahmet işte.

— Keskinli Ahmet. Keskinli Ahmet de hangisi? Neyse sen merak etme. Elbet bir çaresini buluruz.

* * *

Keramet Hoca birinci sınıfa girdiği zaman suratından düşen yine bin parça oluyordu. Kürsüye oturunca kaşlarını biraz daha çattı. Kimya kitabını açtı. Not defterini de yanına koydu. Kalın kaşlı gözlerini çıt çıkarmadan oturan talebelerin üzerinde bir müddet gezdirdikten sonra gürlledi:

— İsmi Ahmet olanlar ayağa kalsın.

Altı çocuk ayağa kalktı. Keramet Hoca hepsinin yüzüne ayrı ayrı baktıktan sonra baştan birinci Ahmet'i tahtanın yanına çağırdı.

— Geç bakalım tahta başına Ahmet, söyle bakalım nerelisin sen?

— Kayseriliyim efendim!

— Kayserili ha. Yaz bakalım bir hamız-ı kibrit. Dur dur, bilirim yazamazsın. Gidinin terbiyesizi, Tanrı'nın günü ayak topu oynarsın, dersine çalışmazsın. Otur yerine otur. Sıfır. Sıfır al da aklın başına gelsin.

— Sen gel bakalım ikinci Ahmet. Söyle sen neredensin?

— Efendim, ben İstanbulluyum.

— Ya, yaz bakalım, bırak bırak ne mal olduğun belli. Tenef-füste gördüm, ıslık öttüre öttüre dolaşıyordun. Seni terbiyesiz seni, otur otur, sıfır. Çalışmazsan alimallah topaç gibi çeviririm seni mendebur.

Üçüncü Ahmet de Ankaralı idi. Onun kabahati de büyüktü. Akait-i diniye hocasından duymuş, namaza gitmezmiş. Üçüncü Ahmet de sıfır aldı.

Dördüncü Ahmet, tahtaya kalktığı zaman, Ahmetlerin başına gelen bu beklenmez felaketin tesiriyle tır tır titriyordu.

Hoca dik dik sordu:

— Söyle bakalım Ahmet neçelisin?

Ahmet inler gibi:

— Keskinliyim efendim diye cevap verdi.

— Ya, Keskinlisin demek. Âlâ. Gel şöyle, yanıma gel Ahmet oğlum, aferin bakın terbiyeli talebeye. Yaz bakalım Ahmet evladım.

H2 yaz, SO4 yaz, ha şöyle, aferin. Bu hamız-ı kibrit değil mi oğlum, aferin aferin, otur evladım otur. 10.

Not defterine 69 Keskinli Ahmet'in hizasına on numarayı atarken ferahlanmış bir sesle emretti:

— Gayri yeter, öteki Ahmetler gelmesinler.

Yedigün, (227), 14 Temmuz 1937

MOLLALAR ASKER

Bekçiler gerek medresede tahsil etmekte olan ve gerekse halen mezun olmuş bulunan cümle mollaların askere alınacağını mahalle aralarında davul çalarak bağırmaya başlayınca, İstanbul hop oturdu, hop kalktı.

Padişah-ı cihanın büyük misafiri Almanya İmparatoru memleketine daha geçen ay gitmişti.

Ne oluyordu? Ortada yine neler dönüyordu? Sakın Şıpka'da dövüşen Gazi Etem Paşa ordusu bozulmuş muydu? Bozulmadı ise bunca yıllık âdat-ı İslamiyenin hâk ile yeksan edilmesinin, yani ilmiye sınıfının askere çağırılmasının sebep ve hikmeti ne idi?

Aman halife-i ru-yı zemin zihnine hiffet mi getiriyor? Zaten evhamlı bir sultan olduğu evvelden beri dillere destan. Sakın kıvrık bıyıklı Vilhelm ile konuşunca büsbütün tozutmasın?

Fatih Medresesi ilm-i mantık müderrisi Elhaç Hüsamettin Fırıldaki Efendi, bu havadisi postnişini olduğu Rüfaî dergâhında duyunca az daha sol yanına damla inecekti. Daha henüz gençti. Otuz yaşını yeni doldurmuştu. Cümle mollalar, hâcegân haydi askere dendi mi, muhakkak bayraktarlık kendisine düşecekti. Gördünüz mü felaketi bir kere?

Elhaç Hüsamettin Fırıldaki Efendi, bu gayretle yelyeperek,

yelken kürek yola çıktı. Mübarek alınlarından nohut taneleri gibi ter dökerek Zeyrek yokuşuna sardı. Sadakor cübbenin etekleri havada, lapçın kunduralar tozu dumana katmada, kocaman vücut var kuvvetini sarf edip eğri büğrü Arnavut kaldırımlarını gergi gibi arşınlamada idi.

İlk ağızda müderris efendinin, mescidin birine dalıp vaaz vereceğini zanneden musallî mahalle karıları arkasına takılmışlardı ama müderris efendi birine yüz vermeyip cümlesini:

— Bre hatunlar varın işinize gidin. Benim vaaz edecek zamanım mı şimdi?

Diye azarlamış, aldırmadıklarını görünce ayaklarını açıp hatuncukları birer birer geride bırakmıştı.

İşte bu hızla medreselerin iç avlusuna girdiği vakit, zaten epeydir dehşetli azıtmış olan talebe-i ulûmu korkunç bir feveran halinde buldu.

Kocaman aş kazanları protesto makamında ters çevrilmiş, rahlelerle beraber tepetaklak edilmişti.

Medrese, allak bullaktı. Her kafadan bir ses çıkıyordu.

— Susun beni dinleyin, bu rezalet padişahı cihandan habersiz icra kılınmıştır. Padişahımız bu işte yeni doğmuş kuzular misillü bîgünahtır. Varıp o serasker olacak hainin kellesini isteyelim.

— Evet, evet! İlmiye sınıfının askerliğini mesele yapan o sakalından asılası kâfirdir.

— Şeyhülislamın parmağı yok mu sanırsınız? Fetva vermese böyle iş olur mu hiç? Bize gayri böyle na-bekâr gerekmez.

Hüsamettin Efendi'nin müheykel ve müşekkel vücudu görününce sesler birdenbire kesildi. Hazretin ne cebbar, ne celadetli, ne müstebit olduğu cümlece malum ve müsellemler. Bakalım bu çıkagelişin sebebi ne? Meseleden haberdar mı? Yeni havadisleri

var mı? Yoksa, işi birtakım fitne fücür ashabı, şeyh efendiye yanlış aksettirmesinler? Olur ya, talebe yine ayaklandı. Halbuki ortada fol yok, yumurta yok. Bıktık bu gürültüden! Gayri illallah! Demedikleri ne malum.

Hüsamettin Efendi bir yandan terini silerken, bir yandan söze girişti:

— Maslahatı fakirhanede duydum, buraya nasıl yetiştiğimi rabbim bilir. Biz buna zinhar!..

Sözünü daha bitiremeden kapıdan içeri kılıcını şakırdatarak genç bir zabıt girdi. Alaydan yetişmediği, mektepli olduğu kıyafetinden belli. Softaları iki yana yarararak hocaya yaklaştı. Önüne gelenlere merhamet etmiyor, saz benizli mollacıklara, yere yıka-
cak gibi yükleniyordu. Talebe şaşırmıştı. Bu da neyin nesi idi? Acaba mabeyinden kararın geriye alındığına dair ferman mı getiriyordu?

Hoca Hüsamettin de zabiti görmüş, fakat oralı olmamıştı. Sade sesini keserek yaklaşmasını bekledi.

Müderrisin karşısına dikilir dikilmez zabitin ilk sözü:

— Bana bak hoca, bu baldın çıplakları ayaklandıran sen misin değilsen kimdir, sen necisin, diye gürlemek oldu.

Aman buna da ne oluyor? Eyvah! Zavallı oğlan kimin karşısında olduğunu bilemedi muhakkak!

Şaşkınlık geçince mollalar haykırıştılar:

— Bu ne çeşit idare-i kelam?

— Bu ne denli saygısızlık?

— Galiba müderris efendiye biliş çıkaramadı?

— Tez ağzının payını verelim.

— Def olup gitmezse pare pare edelim.

Genç zabıt bu tehditlere pabuç bırakacak soydan olmamalı ki, hiç oralı değil. Durmuş müderristen cevap bekliyor.

Fakat bu arada asıl apışıp kalan Hüsamettin Fınıldakî Efendi oldu. Hazret doğdu doğalı çıkmazın bu nevine hiç düşmemişti. Şimdi ne demeli? “Mabeyin”in ne vaziyet aldığı meçhul olunca ne söyleyebilir? Aşağıdan alsa da talebeler muvaffak olsa, nam ü şanı bir paralık olacak. Yukardan alsa da yenilseler, yürüdüğü gün.

İşi icabına göre tutmadı mı, iki şekilde de gayri kumda oynasın. Hacı Hüsamettin, artık tantuna maymun avlamaya gitsin. Kendi kendine:

— Tekkeden fırlayıp buraya koşacak ne vardı, hay mankafa? Derken, sabırsız zabıt tekrar diklendi:

— Söylesene be sakallı? Yüzüme bel bel ne bakıyorsun? Nedir bu kepezelik.

Daha fazla susmak olmaz. Çaresiz cevap verilecek. Müderris efendi söze başlayacak oldu:

— Kepazelik ne demek? Din ve şariat namına hareket eden...

— Molla senin din, şariat dediğin kazan kaldırıp rahle devirmek mi? Memleket düşmanla boğuşurken bu rezalete bir de sıkılmadan din, şariat mı diyorsun?

Talebe daha fazla dayanamadı. Onlar böyle nice nice kabadayıları yuhaya çekmişler, ters mers geldiği yere göndermişlerdi. Müderrise fırsat vermeden hep beraber haykırdılar:

— İstemeyiz, def olsun, dinsiz kefere...

Zabıt bu avazelere de aldırmadı. Kılıcını şöyle bir şakırdattı. Sonra sükunetle:

— Mollalar terbiyesizliği bırakmazsanız topunuzu kılıçtan geçiririm. Emir aldım. Dışarısı askerle doludur. Beni dinleyin gürültünün lüzumu yok, dedi.

Ne? Bu da ne demek? Aman sahi olmasın? Sakın hakikaten dışarısı askerle çevrilmesin? Eyvah...

Eyvah ki eyvahtı. Dışarısı hakikaten askerle çevrilmişti. Hatta kapıdan kafasını çıkaranlara birtakım imansızlar kasatura terisiyle girişmeye bile başlamışlardı.

Sapsarı kesilen kalabalığın içinde kendisini ilk önce toplayan yine müderris efendi oldu. Vaziyeti artık anlamıştı. Gürültü para etmeyecekti. Kararını verince sesini perde perde yükselterek söze girişti:

— Sen bana baksana zabıt efendi, sen karşıdakileri ne zannettin? Bunun burasında toplanan cemaat, devlet millet yoluna can baş vermiş heriflerdir. O senin dediğin şerkeşliği, Galatalılar yapar. Biz emir kuluyuz. Biz buraya serhadde gidip resmen gaza etmek için toplandık.

Talebe bu sözleri duyunca donakaldı. Hele Hüsamettin Efendi:

— Öyle değil mi ummet-i Muhammet?

— Öyle ya, elbette öyle... Başka türlü olmasını zanneden kim? Çıksın meydana er ise...

Zabıt belli ki pek dehşetli bir zabıttı. Bu kuru gürültüye de pabuç bırakmadı.

— Fazla laf istemez mollalar, dedi, haydi manga koluyla kışlaya marş marş!

Mollalar çaresiz manga koluna benzer bir sıraya dizildiler. Önlerine de Hüsamettin Efendi geçti. “Ey Gaziler...” şarkısını söyleyerek yola çıktılar...

* * *

Fakat talebe-i ulûm talime başlayalı sekiz gün olmadan Yunan'ın bozulduğu havadisi geldi. Vatan, millet, din şeriat namına bu haber evlat acısı gibi dokunmuş göründü. Hepsisi de sözüm ona müteessir olmuşlardı.

Şeyh Hüsamettin Efendi, bu vakadan yüzü ak çıktı. Halife-i

ru-yı zemin efendisi şeyhin gösterdiği büyük feragati unutmadı. Bir yıl sonra Hüsamettin Fınıldaki Efendi şeyhüislam saltasını sırtlamış bab-ı meşihatte harıl harıl fetva yazar olmuştu. Artık dostlarını etrafına toplayıp eski günlerden bahsederken ne yapıp yapıyor sözü Yunan harbine getiriyor ve koltuklarını kabartarak:

— Dinim rabbena hakkı için hilafım yok, diyordu, ben Fatih medresesini kışlaya götürdüğüm zaman daha talebe-i ulûmun askerliği padişahımız efendimizden başka bir kimsenin aklına gelmemişti... Baktım ki din tehlikede, gaza haktır dedim yürüdüm.

Yedigün, (231), 11 Ağustos 1937

YALANCI ŞAHİT

Kaşlarını sık sık ve dikkatle taramazdı. Fakat suratının boyalarını sık sık ve dikkatle tazeliyordu.

Bar, basık, kasvetli bir yerdi, yazın sıcak olurdu. O zaman terler, yüzünün çizgilerinden akarak esmer derisinin rengini hat hat gösterirdi. Alnı, elmacık kemikleri, çenesi bembeyaz dururken çizgili yanaklarıyla bu çehre bir acıklı hal alırdı.

Gençlik meraklısı idi. “Beyaz Gül” barının gedikli müşterileri ona kısaca “Melike” derlerdi, o da, bu hitaptan hoşlanırdı.

Bayan Melike yuvarlak bir sepet içinde sigara ve çikolata satıyordu. Cazbant çalarken oturduğu köşede başını iki yana sallamasından, güzel delikanlılara dalgın dalgın bakmasından gençliğinde hovarda meşrep, ele avuca sığmaz, haşarı bir kadın olduğu anlaşıyordu.

Orta boylu idi. Elleri, ayakları küçüktü. Ekser ihtiyar kadınlarda olduğu gibi ne fazla şişmandı, ne fazla zayıf.

Bar kızları Melike’yi severler, müşterilere sık sık sigara ve çikolata aldırırlardı. Geçinip gidiyordu.

* * *

Bir gün bara yeni bir kız geldi. Varyetesi meşhurmuş. Onu angaje edinceye kadar bar sahibinin göbeği çatlamış. Son zamanlara kadar zengin bir tüccarla beraber yaşıyormuş. Nihayet işte bara kadar düşmüş.

Saçları sarı boyalı otuz beşlik bir artist olan Mediha, kulağı delik olmayı kimseye bırakmadı. İşte Belma hakkında anlattığı hikâye:

— Adamcağızın iflasına sebep olmuş. Poker, Avrupa seyahati, otomobil, dile kolay. Koca tüccarı yemiş bitirmiş. Ama kendisine hayır etmiş mi? Ne gezer. Caddede sabahlara kadar serseri serseri dolaşan bir Kadri var ya hani Güzel Kadri derler. İşte ona tutulmuş. Tüccardan aldıklarını beraber ziftlenmişler. Burada hiç yapamaz. Nah duvara yazıyorum, bir hafta sonra kovulmazsa... Adam değilim!

* * *

Belma güzeldi. Güzel olduğunu bilen ve bundan aptalca bir gurur duyan güzel kadınlardandı. Bara gelişi bir hadise oldu. Daha iki üç akşam geçmeden bütün gedikli müşteriler etrafına toplandılar. Homurdanmalar, ufak tefek ağız patırtıları bile başladı.

Fakat Belma, hepsini yaşından umulmayan bir ustalıkla idare ederek bütün gürültüleri bastırdı.

Meşhur Ali Bey'in maaşını her ayın ikisinde aldığını, eshab-ı emlaktan Sabri amca dedikleri ihtiyarın şapkasını kaşlarına eğip içeri daldığı zaman paralı olduğunu hemen anlamıştı. Buna göre program yapmak güç olmadı.

* * *

Melike de dahil olduğu halde bütün öteki kadınlar Belma'ya açıktan açığa dış biliyorlardı. Belma'da, acımak diye bir his yok-

tu. Baygın bakışları, sesinin kıvrım kıvrım tatlı ahengi ilk bakışta adama çok hassas bir kadın hissi veriyordu. Ama bilakis Belma sefaletten nefret ediyor, fakirliğe, yoksulluğa karşı müthiş bir kin duyuyordu.

Üvey ana elinde büyümüştü. Babası sessiz sedasız bir adamdı. Analığının bir düziye kafasına çarpmasından öğrenmişti ki, öz anası kendisini bir yaşında iken bırakmış bir gemiciyle kaçmış.

Belma bu şartlar içinde baba evinde yaşamaya ancak on dört yaşına kadar tahammül edebilmiş, bu hayat onu çok sert, çok şirret, çok içinden pazarlıklı bir hale getirmişti.

Bir akşam birdenbire karar verdi. Üvey anasına sezdirmeden küçük bohçasını aldı. İki sokak aşağıdaki Benli Raziye'nin evine kaçtı. Benli Raziye üçüncü komiser Sıtkı Bey'in dostu idi. Evine bir sürü genç kız, bir sürü kadın girip çıkıyordu.

Belma, bu evde çok durmadı. 6 ay sonra Sultanhamamı'nda manifaturacılık eden Ahmet Hidayet'in kapatması oldu. Nihayet bakır tüccarlarından İzmirizade Ali Bey'i buldu.

Dünyada sefaletten başka hiçbir şeye karşı kını yoktu. İşte bu hisle Melike'nin boyalı yüzü, merhamet arayan gözleri karşısında çileden çıkıyor, onu görmeye bile tahammül edemiyordu.

Bara geleliden beri bütün yağlı müşterileri etrafına topladığı halde daha ihtiyar kadından ne bir sigara, ne de bir çikolata aldırmamıştı. Garsonlara:

— Oturduğum tarafa gelmesin, diye tembih ediyor, bir aralıkta karşılaşırsa omuzlayıp geçiyordu.

Bir gece barda Belma'nın yüzünden bir kavga çıktı. İki acar müşteri birbirlerine çullandılar, uzun boylusu öldü, kısa boylusu ağır yaralandı.

Vaka barın üst katında hususi locaların arkasındaki dar kordorda cereyan etmişti. İki şahit vardı: Melike ile saçları sarıya boyanmış kadın.

Melike dolaptan birkaç paket sigara almış, dönüyormuş, otuz beşlik kadın da aşağıda merdiven başında duruyormuş.

— Kulağımla duydum, diyor. Belma yuf sizin erkekliğinize! Birbirinizden korkuyorsunuz ha, dedi. Kavga bu yüzden çıktı. Öyle değil mi Melike, sen de duydun muhakkak!

Melike'nin yüzü sapsarı, her tarafı titriyor. Böyle bir şey duyup duymadığının farkında değil. Fakat Belma'ya kini var, bu kin aylardır kendisi de fark etmeden kafasına yerleştirmiş.

— Sen de duydun muhakkak!

Sözü, perişan asabına çok kuvvetli bir tesir yaptı. İlk tahkikatta ikisi birden:

— Evet, dediler. Biz kulağımızla duyduk. Belma işi kızıştırdı.

Halbuki Belma yemin ediyor.

— Kavganın önünü almak için elimden geleni yaptım, diye ağlıyor.

İkisine de yalvarıyor:

— Benden ne istiyorsunuz, size ne yaptım? Bana günah değil mi? Nasıl yalan söylüyorsunuz?

Genç kadının bütün yalvarışları boşa gitti.

Hele hastanedeki yaralı da ifade vermeden ölünce Belma'yı "Tahrikle cinayete sebebiyet vermek" maddesinden tevkifhaneye götürdüler.

* * *

Saçları boyalı kadından sonra mahkeme salonuna şahit olarak Melike girdi.

Hakim ilk isticvabı yapıyor:

— Adınız, babanızın adı, kaç yaşındasınız, evli misiniz, çocuğunuz var mı? Ne iş görüyorsunuz? Doğru söyleyeceğinize yemin eder misiniz? Bildiğinizi, duyduğunuzu kimseden korkmadan, çekinmeden olduğu gibi söyleyeceğinize vallahi mi?

Melike hep düşünüyor, duymamış olmak için hiçbir sebep yok. Belma'nın sözlerini merdiven ayakta duran Mediha duyar da kendisi duymaz mı?

— Siz erkek değilsiniz. Birbirinizden korkuyorsunuz! dedi. Muhakkak böyle dedi.

Vakadan sonra öyle geceler oldu ki, Melike bu sözleri Belma'nın sesiyle kaç kere tekrar işitti. Yanılmasına imkân var mı? Duydu işte.

Mahkemenin, alışmayan insanlara çok haşın gelen havası, ihtiyar kadını büsbütün sarstı. Kendini başıboş bıraktı.

— O gece ben yukarıya paket almaya çıkmıştım. Her zaman çıkarım. Bu, onlara öyle söyledi... Korkuyorsunuz, dedi.

Arada bir Belma'ya kinle bakıyor ve hatırlıyor, komşular "Sakın ilk ifadeni değiştirme, sonra hapse girersin" demediler mi?

Mahkeme reisi şahide sualler soruyor. Fakat Belma'nın avukatı artık sözlere kulak asmıyor. Dosyasındaki kâğıtları heyecanla karıştırıyor. Belma'nın nüfus kâğıdını buldu. Melike'nin ifade siyle karşılaştırdı ve birdenbire:

— Durun muhterem hakimlerim, diye haykırdı, bu şahidin ifadesini kabul etmiyoruz.

Herkes şaşırmıştı. Avukat kelimelere basa basa devam etti:

— Çünkü bu kadın Belma'nın anasıdır.

Mahkeme heyeti, müddeiumumî, dinleyiciler sarsıldılar. Şahitle suçlu bu sözlerden hiçbir şey anlamamışlardı. Anlamamak ne feci, ne korkunç şeydir. Melike karanlık bakışlarla Belma'ya

bakıyor. Gittikçe daha çok anlayamıyor. Ve daha çok korkuyor. Yapmaması lazım gelen bir işi yapmak üzere olduğunu seziyor.

Avukat müvekkilinin hüviyet varakasındaki kayıtlarla Melike'nin cevaplarını karşılaştırıyor her cümlede:

— Kızı... Öz kızı... Bu kadın Belma'nın anasıdır diyor. Kızını bir yaşında iken bırakıp bir gemici ile kaçan Halide budur. Kocasının adı da Cemal Bey. İşte Belma'nın nüfus kâğıdına bakın!

Belma oturduğu sıradan yanı doğruldu. Melike ile göz göze geldiler. Ve ilk önce ihtiyar kadın inandı. Belma'ya doğru atılmak istedi. Fakat muvaffak olamadı. Yüzükoyun yıkıldı. Belma da kimsenin müdahalesine meydan bırakmadan "Anneciğim!" diye haykırarak koştu, annesinin üstüne kapandı.

Davanın sonu ne olursa olsun mesele orada değil.

İki kadın ana-kız olduklarını bilmeden evvel düşmandılar. Bunu öğrendikleri anda ananın yüreğine indi, hemen öldü. Kız "Anneciğim" diyerek bayıldı. Bunun sebebi, nedir? Anne şefkati, evlat muhabbeti dediğimiz hisler bu kadar kör, sağır, duygusuz ve budalaca şeyler mi?

Yedigün, (233), 25 Ağustos 1937

KUŞ KAFESLERİ

— Evladım, dün gece yine sabaha kadar çalışmışsın. Bitişğe yeni taşınanlar şikâyet ettiler. Kızın annesi sinirli. Bütün gece gözümü kırpmadım, diyormuş.

— Peki anne, bütün tezgâhı sokak üstündeki odaya taşıyım.

Arif, kocaman vücudunun çevik hareketleriyle söylediğini hemen yapmaya başladı. Yüzünde rahatsız edilmiş bir adamın sıkıntılı çizgileri yoktu. Derin derin bakan siyah gözleri, az kıvrık burnu, ince kırpık bıyıklarla gölgeli kalın dudaklı ağzı, sivri çenesiyle bu sevimli erkek yüzü alabildiğine sakindi. Ayakkabıların kullandıkları tulumlara benzeyen iş elbisesi tertemizdi. Beyaz minîanın yakasından az kıllı göğsü, kalın boynu, sıvanmış kollarından kabarık pazıları görünüyordu.

— Masayı sen bırak anne...

Sokak üstündeki odanın ortasındaki büyük masayı bir iskemle kadar kolay kaldırıyor. Buna rağmen ince aletlerini, kıl testerelerini, lüzumsuz oyma tahtalarını derleyip toplayışında bir beceriklilik, bir titizlik seziliyor. Yeni bilenmiş gibi parlayan küçük marangoz kaleminin üstündeki talaşı itina ile pencereden dışarı üfledi. Oyma planlarını, yapmakta olduğu kuş kafesinin perakende parçalarını dikkatle yan yana koydu. Üstünde mini

mini tutkal çanağı duran gaz ocağını altındaki eski kahve tepsi-
siyle kaldırışında bile bir ev kadını itinası var.

Hem taşınıyor, hem de bir şarkı mırıldanıyor. Sesi dolgun ve
güzel. Keyifli zamanlarında rahmetli babasının çok sevdiği bir
Mevlevî ilahisini söylediği, yahut mahallede moda olan bir tur-
fanda gazel tutturduğu da duyulur. Annesi oğlunun aksine ufak
tefek, oğlunun aksine bu rahatsızlığa kızmış gibi. Arif ihtiyar ka-
dını teskin için:

— Anneciğim, dedi, buraya göç ettiğim isabet. Mescit yakın,
ezan dinlerim. Sonra bak, pencerede saksılar var. Zaten arada
bir yer değiştirmek iyidir, adeta ferahladım.

Kadın, yere çömelerek tezgâhının önüne bir muşamba parça-
sı geren oğluna baktı. Ne tuhaf, o daha Arif'in bir kerecik bile kız-
dığını görmemişti. Sade kızdığını mı, yüksek sesle söz söylediği-
ni, diğer akranları gibi eve çakır keyif geldiğini, hatta kahvede
uzun boylu oturduğunu ve bilhassa kadınlardan bahsettiğini...

* * *

Arif oymadan kuş kafesleri yapıyordu.

Bu işe daha babasının sağlığında merak salmıştı. Yüksek kal-
dırım'dan aldığı oyma modellerini dikkatle işlemek yegâne zev-
ki idi. İşte babasının Mevlevî kıyafetiyle çıkarılmış fotoğrafının
zarif çerçevesini, konsolun önündeki dikiş kutusunu, hokka ta-
kımını, hep Arif yapmıştı. Komşu çocuklarının sünnetliklerine
götürdüğü hediyeler de oymadan mamul güzel şeylerdi. Fakat
Arif'in bütün şöhreti kuş kafeslerinden geliyordu. Kuş besleme-
ye meraklı değildi. Kafesleri oyma işi olduğu için yapmaya baş-
lamıştı.

Birinci mi, ikinci mi, şimdi iyice hatırlamıyor, işte bir tanesi-
ni bir baba dostu görmüş, kanarya meraklısı olan bu zat kafesi

pek beğenmiş, talip olmuştu. Babası oğlunu kırmamak için:

— Çok meraklıdır, demişti, bilmem ki verir mi?

Halbuki Arif bu teklifi adeta sevinçle kabul etmişti. Öyle ya kafes boşu boşuna evde durup ne olacak? Onun zevki saklamakta değil, meydana getirmekte. Hele eserinin işe yaradığını görmek, Arife ayrı ve o zamana kadar tatmadığı bir zevk bile vermişti. Kafesi dikkatle sarıp baba dostuna gönderdi. Ertesi akşam adamcağız teşekkürle geldi. Giderken de çocuğun avcuna iki sarı altın sıkıştırdı.

Elinin emeği, alnının teriyle kazandığı bu ilk liraları Arif hiç unutmadı. Önce tuhaf bir utanma hissetmişti. Fakat babası:

— Bu ayıp bir şey değil, dedi, sen sadaka almadın, işinin mukabilini verdiler.

Arif iki altınla modelciye her gidişinde içini çekerek seyrettiği mükemmel bir oyma takımı satın aldı. Daha ciddi, daha kendini vererek çalışmaya başladı.

* * *

Babası ölünce ilk defa annesini ve kendisini geçindirmek mecburiyetinde olduğunu düşündü. Çok okumamıştı. Oymacılıktan başka zanaatı yoktu. Aklına daha çok küçükken kazandığı iki altın geldi. Duvarda sıra sıra asılı duran kafeslerden birini indirdi. Tozunu sildi. Gazete kâğıtlarına sardı. Bir gün Yenica-mi'den geçerken kuşçulardan birinde oymadan yapılmış bir kafes görmüştü. Hem kuş kafesi bakırcılarda satılmaz ya, elbette kuşçulara götürülür.

* * *

İlk dükkâna utana utana girdi. İçerde kuşçudan başka birkaç da meraklı vardı. Hepsi birden delikanlının elindeki havaleli pakete baktılar.

— Kafes var, dedi, satmak istiyorum.

— Görelim.

Kâğıtları dikkatle açtı. Mini mini bir köşke benzeyen sarı telli mükemmel kafes ortaya çıkınca ilk andaki ehemmiyet vermiş kayboldu. Dükkândakiler işten anlar adamlardı. Arif kafes için kendi hesabıyla on lira paha biçmişti. Dükkâncı on beş lira verince pazarlık etmedi.

İkinci ve üçüncü kafesleri de aynı dükkâncıya aynı fiyatla sattı. Fakat sonraları piyasa gitgide yükseldi. Dükkâncılar rekabete giriştiler. Siparişler başladı. Büyük harp yeni bitmiş, mütareke devrinin keskin piyasa faaliyeti almış yürümüşü. Para birdenbire bollaştığı için Arif beher kafesi elini öpene otuz, kırk liraya satıyordu. Fakat hayatında hiçbir şey değişmiş değildi. Yine merakla çalışıyor, ayda ancak iki kafes çıkarabiliyordu. Kazandığı para anasıyla kendisini kimseye muhtaç etmeden geçindiriyor, hatta ihtiyar kadın oğlunun bir gün olup evleneceğini düşünerek bir miktar para bile arttırıyordu. Arifin sigarası, rakısı, aşırı gezme masrafı yoktu. Arada bir arkadaşlarıyla dolaşmaya çıkıyor, nihayet saat ona doğru mahalle ihtiyarları yatsıdan dönerken eve geliyordu.

Bütün müşterileri Ariften memnundular. Yemliklerin altındaki “Ameli Arif Usta” imzası kafeslere sağlam bir nam veriyor, her yerde alıcı buluyordu. Artık oymacı Arif Usta kendine göre bir şöhret sahibiydi.

* * *

Bitişğe taşınanlar bir ana, bir kız idiler. Senelerden beri arka sokakta oturdukları için pek de yabancı sayılmazlardı. Ev boşalınca kiranın fazlalığına odaların haraplığına aldırmadan göç etmişlerdi. Testere sesinden rahatsız oldukları geceden iki gün sonra bir sabah çıkageldiler.

Taşlıkta komşu kadının sesi ince bir çığlık gibi bütün evi doldurdu.

— Mebruke'm Arif ağabeyisine özür dilemeye geldi. Kız, ille de gidelim, Arif ağabeyimden özür dileyelim, dün bir, bugün iki rahatsız oluyoruz dedik, o da hatırımızı saydı, odasını taşımış olacak. Bak testere sesleri kesildi diye tutturdu. Ben de nasıl ol-
sa gelecektim ama, önce sizin sefa geldinize gelmenizi bekledim. Arif Efendi oğlum yukarıda mı?

Arif'in annesi misafirleri aşağıda mutfağın yanındaki küçük oturma odasına aldı. Beyaz örtülü kahve takımını dolaptan çıkardı. Cezveyi sürdü. Sonra yukarıya Arif'i çağırmaya gitti.

* * *

Arif önceleri utanma taklidi yapan sonra bülbül kesilip "Arif ağabeyisine" olmadık laflar açan Mebruke'nin yüzüne hiç bakmadı, biraz oturduktan sonra kalktı, yukarıya işinin başına gitti.

Kadın meselelerinde kendine mahsus prensipleri vardı. Talip olmayacağı kızın yüzüne bakmak hakkını kendinde görmüyor, evlenmek işini büsbütün annesine mahsus bir hadise sayıyordu. Hele "Kurt bile komşusunu yemez" sözü kulağına küpe olmuştu. Mahallesine girince başını önüne eğmesi, pencerelere bir ke-re bile bakmaması, güzel ve kazancı bol bir delikanlı olduğu için bililtizam önüne çıkıveren komşu kızlarına dikkat etmemesi de bundandı.

Mebruke ile annesinin ziyaretleri sıklaştığı halde Arif aldırmadı. İki ev de bahçesiz olduğundan birbirine bitişik taraçaları vardı. Arif ne zaman biraz hava almak için ortaya çıksa Mebruke de çıkıyor, Arif bir şarkı mırıldanmaya başlarsa ince duvarın ötesinde genç kız da aynı şarkıyı söylüyordu.

Arif'in annesi yeni komşusu Aliye Hanım'ın kızını oğluna

vermek istediğini çoktan anlamıştı. Fakat oralı olmuyordu.

Aliye Hanım, hakikaten Arifi gözüne kestirmişti.

— Sessiz sedasız bir oğlan, kazancı iyi, boy pos, göz kaş yerinde. Edepsizliği, şirretliği görülmemiş. Mebruke buldu da bu nadi mı?

Kadın bu fikrini kızına da açmıştı. Mebruke annesine çok güvenen görgüsüz bir kızdı. Arif'le evleneceğine çoktan inanmıştı. Annesi bir işi kafasına koysun da yapmasın, mümkünü yoktu. Kızcağız annesinin verdiği nasihatleri tutuyor, Arifin gönlünü çelmek için bir dediğini iki etmiyordu.

Fakat delikanlının hiç oralı olmadığını gören Aliye evvela kızdı, sonra yavaş yavaş Arife kin bağladı. Artık ötede beride imalar yapıyordu:

— O ne yere bakan yürek yakandır, diyordu, yılan gibi alimallah, iki kere Mebruke'mi tahtaboşta gözetlerken bastırdım. Ben de uzaktan kulak dolgunluğuyla namuslu sanırdım, meğer ne itmiş ne it.

Komşulara böyle söylüyordu ama, Ariften ümidi büsbütün kesilmiş değildi. Yine sıralı sırasız eve geliyordu. Artık içli dışlı olmuştu.

— Arifimi göresim geldi, diyerek delikanlının çalışma odasına girip oturuyor, dereden tepeden laf açıyordu.

Bir gece düşünürken aklına mükemmel bir intikam usulü geldi. Fikrini sabaha kadar işledi ve sabah olur olmaz aba terliklerinin altına takunyalarını geçirerek kapıyı çaldı. Arifi yine kafes yaparken buldu. Sözü döndüre dolaştırma istediği yere getirdi:

— Evladım, Arifçğim, dedi, hayırdır inşallah dün gece bir rüya gördüm. Uçsuz bucaksız bir çayırıkta imişim. Orta yerde bir incir ağacı var. Altında nur yüzlü bir derviş oturuyor. Beni görünce işaret etti yanına gittim. Yüzüme ters ters bakarak “Ka-

pı komşunuz günah-ı kebair ile meşgul, haydi o cahilin biri, irşat etmek yok mu? Hayvan ve kuş kısmını hapsedmenin vebalini neden düşünmezsiniz?” diye çıkışmaz mı? Bilemezsin evladım nasıl ter içinde uyandım. Bak hâlâ titriyorum. Ben de büyükle-
rimden duydum. “Kuşbazlık etmek büyük günahtır” derlerdi. Hele kuş kafesi yapanların, satanların, kullananların ahrette yatacak yeri olmazmış. Zavallı hayvancıkları hürriyetinden mahrum etmek reva mı? Sen akli başında, dini bütün bir adamsın. Baban da, nur içinde yatsın dergâha mensuptu. Kendini öyle kafese koyulmuş, hapsedilmiş farz et. Bir kere düşün: Seni kafese hapsedmişler... Rabbim göstermesin... Vazgeç evladım bu işten, maşallah aslan gibi adamsın taşı sıksan suyunu çıkarırsın. Kuş-
çağızların kanına girip vebal altında kalma.

* * *

Arif akşama kadar çalışmadı. Gece uykusu kaçtı. Biraz daldıkça, yeşil ovadaki dervişi, olduğundan yüz misli büyüyerek üstüne saldıran kanaryaları, sakaları, bülbülleri görüyor, titreye titreye uyanıyordu. Zaten Mevlevî babasından çok dini bir terbiye almıştı. Sabaha karşı kafes yapmamaya karar verdi. Kafes yerine resim çerçeveleri, tuzluklar, kahve takımları, kumbaralar, oyuncaklar imal edecekti.

Tam bir hafta uğraştı. Birkaç çeşit iş çıkardı. Çarşıiçine gitti. Esnaflar başlarını bile çevirmedi. Sade bir ihtiyar oyuncakçı:

— Evlat, bunların artık modası geçti, dedi, şimdiki çocuklar Japon işi ateş saçan tanklar, top arabaları istiyorlar. Çerçeveler dersen kübik oldu. Böyle ince zanaata ekmek kalmadı.

Arif, senelerden beri ilk defa pazardan eli boş döndü. Gece-
lerce düşündü. Tekrar kafes yapmasına artık imkân kalmamıştı. Öteki işler de para etmiyordu. İlk hiddetle bütün aletlerini kırıp

attı. Hayatını evinin bir odasında yumuşak yumuşak çalışarak geçirmeye alışmıştı. Başka bir sanata girmeyi, başka bir iş tutmayı gözü kesmiyordu. Bu şaşkınlıkla kendisini mahalle arkadaşlarının muhitine kaptırdı. Sesi güzeldi. Sözü dinlenirdi. O ziyafetten bu ziyafete gidiyor, eve sabaha karşı zil zurna sarhoş geliyor. Annesi iyiden iyiye şaşırmıştı.

Kazançlı günlerden birikmiş paralar yavaş yavaş tükeniyordu. Bir iki kere oğlu ile konuşmak istedi. Fakat Arif annesini öyle tersledi ki, ihtiyarcık, bir daha ağız açmaya cesaret edemedi. Mahalleli de şaşırmıştı, uslu, akıllı, utangaç Arif'e birdenbire ne olmuştu? Başta Aliye Hanım olduğu halde herkes:

— Ya büyü yaptılar, ya birine sevdalandı, yahut da aklına bir hal oldu, demeye başladılar.

Beş altı ay sonra Arif tamamıyla değişmişti. Bir iki kere sarhoşlukla kavga çıkarıp karakola gitti. Komşu kadınlara, mahal-
lenin kızlarına adeta sarkıntılık ediyor, geceleri sarhoş olunca sokak başında nara atıyordu.

* * *

Ona karşı değişmeyen bir Mebruke kalmıştı. Genç kız Arif'in değişmesine hatta memnun bile olmuştu. Bazı geceler tahtaboşta buluşuyorlardı. Arif bir iş bulursa hemen evleneceklerdi.

Fakat bir akşam Aliye Hanım sevdalıları bir arada yakaladı. Mahalleye karşı ağzını açtı, gözünü yumdu. Arif'in ne serseriliğini, ne meteliksizliğini, ne namussuzluğunu bıraktı. Herkes kafesleri sürmüş, bu küfrü bol kavgayı dinliyordu. Arif evvela rica etmeye, alçak sesle kızını almayı vaade başladı. Onun yavaş yavaş söylediği sözleri kadın feryat ederek tekrarlıyordu, hele:

— Şuna bakın komşular, bir de sıkılmadan kızımı istiyor. Önce olsaydı neysene... Şimdi senin gibisine kim kız verir a kopuk.

Diye bağırınca, dayanamadı. Zaten bir parça da sarhoştı. Gözü karardı. Aliye Hanım'ı iki tokatta yere serdi. Polisler ağzından burnundan kan boşanan kadını hastaneye, Arif'i de mahkemeye götürdüler. Arif üç ay hapse mahkûm oldu.

Yağmurlu bir sonbahar akşamı tevkifhaneye götürüldü. Bu ilk akşamın hüznü içinde uzakta ışıkları parlayan Kadıköy'e bakarken kendi kendine:

— Aliye Hanım'ın hakkı varmış, dedi. Ben kafes yapmanın, kuşları hapsedmenin cezasını çekiyorum...

Yedigün, (238), 29 Eylül 1937

BİNİN YARISI BEŞ YÜZ

— Ayşe'nin hazırladığı tez neymiş biliyor musun?

— Hayır.

— Hasis.

— Mükemmel yazar.

— Tabii mükemmel yazacak, dünyanın en karakteristik hasisiyle beraber yaşıyor.

— Sahi, babası tuhaf adam Ayşe'nin...

— Tuhaf da söz mü, adeta hasta... Bir insan söylendiğinin yarısı kadar zengin olsa yine o hayata tahammül etmez.

— Ayşe, babasını tedavi için neler çekiyor. Şikâyet etmediğine bakma, çok üzülüyor.

— Bir gün çok mahzundu, bana, tasavvur edemezsin çektiğim azabı, dedi. Bunu anlatamam ki... Bir düşün, eve bir arkadaşımı çağıramıyorum. “Yapma baba, kızına, karına acı biraz,” diye yalvardığım zamanlar bakışlarını görmelisin! Böyle boş, böyle çaresiz, nasıl diyeyim böyle budala bakan adam olur mu dersin! Hangi şartlarla bu hale gelmiş, neden bu kadar hasıs. Bu bir maddi veya manevi hastalık mı, anlayamıyorum.

Ayşe'nin babası, Çarşıkapısı'nda küçük bir dükkânda takunyacılık yapıyordu. Dükkân komşuları ona bazen “Hacıbaba”, ba-

zen "Beybaba" derlerdi. Son derece zengin, fakat aynı zamanda son derece hasis olduğu söyleniyordu.

Zengin olduğu, kızını büyük mekteplerde okutmasından, kimseye halinden şikâyet etmemesinden, kimseden borç istemesinden anlaşılıyordu.

Bu devirde çömlek çömlek gömülü altınları, deste deste banknotları olmayan adamın kızını üniversitede okutmak ne haddine. Bhusus küçük bir takunyacı parçası, bu külfetin altından senelerden beri nasıl kalkar? Tabela parası için belediye tahsildarıyla çekiştiği, dükkân kirası için mal sahibiyle atıştığı duyulmamıştı. Zengin olmasa bu kesatlıkta bunun imkânı mı olur?

Sabahları çarşı boyunda ilk açılan dükkân Hacıbaba'nın dükkânı idi. Akşamları kepenkleri kapattıktan sonra kaldırımın kenarına bıraktığı kocaman eski zembili omuzlayınca komşuları ona takılırlardı:

— Beybaba, yine evde takunya mı yapılacak? Sana kalsa kâinata takunya giydireceksin. İnsaf be yahu!

* * *

Ayşe derse çalışırken talaş hışırtısından, keser gürültüsünden rahatsız olmasın diye taşlığın bir köşesine oturarak 15 mumluk ampülün ışığında gece yarısına kadar takunya yapan zayıf ihtiyara kızı da, karısı da kinle bakarlardı.

Nuri Efendi maliyeden kadro haricine çıkarıldıktan sonra bir daha memuriyet aramamıştı. Ayşe o zamanlar daha küçüktü ama iyi hatırlıyordu;

Bir akşam yüzü her zamankinden daha sararmış olarak eve gelmişti. Vaziyeti karısına şikâyet etmeden anlattı. Fakat kadıncağızın korktuğunu görünce teselli etmeye çalıştı:

— Sen üzülme, dedi. Ben sizi kimseye muhtaç etmem.

Memurken bile boş zamanlarında keyif için takunyalar, buna benzer tahta işleri yapardı. Çarşıkapı'daki dükkânı tuttu. Takunyacılığa başladı. Hesabını bilen bir adamdı. Kimseye minnet etmeden yaşamak yegâne fikri sabitiydi. Karısı da idareli, sessiz bir ev kadını olduğundan memuriyeti zamanında birikmiş birkaç parası vardı. Bu para ile dükkânın bir senelik kirasını peşin verdi. Vefa'daki küçük evi tamir ettirdi.

Hesabını bilmek, minnet altında kalmayı istememek Nuri Efendi'yle ailesini kıt kanaat da olsa kimseye muhtaç etmeden yaşatıyordu.

Fakat Ayşe'nin sınıfları yükselip masrafı arttıkça, hele çarşıda takunya piyasası, lastik ayakkabılar, kavaif işi terlikler çıktı çıkallı durgunlaşınca, geçim sıkıntısı başladı.

Ayşe mahallelinin biteviye tekrar ettiği "Nuri Efendi para babasıdır" sözüne iyiden iyiye inandığı zaman, bunca senelik tiryaki Nuri Efendi tütününü on birlikten kaçak köylü sigarasına kadar indirmiş, bir müddet sonra da sigaraları yarısından bölüp içmeye başlamış ve nihayet bir gün büyük bir cehtle "Artık içmeyeceğim" deyip büsbütün bırakmıştı. Buna dikkat eden ana kız:

— Gittikçe cimriliği artırdı, dediler. Adam adeta kibritçi oldu.

Nuri Efendi bükülmüş ince vücudu, küçücük sarı yüzünde boşalmış gibi duran gözleri daima uzamış tıraşıyla etrafında gitgide daralan bu biraz kindar, biraz hakaretili çembere isyan etmeden sabah akşam eski zembilini sırtlayarak dükkâna gidip geliyor, Ayşe'nin zaruri masraflarını kendisinin bile şaşırttığı bir anlaşılabilir şekilde temin etmek için geceli gündüzlü çalışıyordu.

Baba ile kızın ilk defa karşı karşıya gelişleri Ayşe'nin üniversitede Edebiyat Fakültesi'ni muvaffakiyetle bitirip diplomasını aldığı günün akşamı oldu.

Sıcak bir yaz gecesi başlıyordu. Yemekten sonra kız babasına:

— Bugün şehadetnamemi aldım, dedi, bitti fakülte.

Evde babayı ötekilerden ayıran hava o kadar kalın, o kadar aşılmaz bir hale gelmişti ki, Nuri Efendi kendinde sevinmek, kızını kucaklamak hakkını bile bulamadı. Bir kabahat itiraf ediyormuş gibi sadece:

— Eksik olma Ayşe! dedi, eksik olma.

— Teşekkür ederim, bakın annemle ne düşündük. Benim için senelerden beri fedakârlık ettiniz. Buna minnettarım. Fakat takdir edersiniz ki, basit bir fakülte tahsili kâfi değil. Avrupa'da ihtisas yapmak istiyorum. Bu fikrimi profesörler de muvafık buldular. Almanya'ya gidip edebiyat doktoru olmayı düşünüyorum.

Nuri Efendi kızının yüzüne bakmadan dinliyordu. Gözleri yerdeki kilimin kırmızılı, morlu çizgilerine dalmıştı. Sağ elinin parmakları sol elinin orta parmağı altındaki nasırı yoluyordu.

Ayşe babasının cevap vermediğini görünce her şeye karar vermiş, yıllarca süren bu gayri tabii münasebeti kökünden koparmayı göze almış bir sesle:

— Ne dersiniz, diye sordu. Almanya'ya gitmeliyim değil mi?

— Bilmem ki Ayşe... Bu biraz da para meselesi. Halbuki vaziyetimiz...

— Kâfi. Zaten bu zamana kadar beni nasıl okuttuğunuza, okutabildiğinize şaşıyordum. Kitap paralarını verirken yüreğinin bir parçasını koparıyorlarmış gibi olduğunuzu anlamayacak kadar sersem, duygusuz değilim. Sade mana veremediğim şey, beni niçin okuttuğunuzdu. Onu da nihayet öğrenmiş oldum. Üniversiteyi bitirinceye kadar dışınızı sıktınız. Çünkü ben para kazanmaya başlayınca harcadıklarınızı faiziyle geri alacağınızı biliyordunuz. Ben de bu fikirde idim, ben de size olan borçlarımı, bir evlat gibi değil, bir adi alış verişte borçlanmış yabancı bir insan gibi ödeyecektim. Fakat mademki bugün siz son diyorsu-

nuz. Benim de verilecek bir cevabım var. Beni şimdiye kadar besledin, giydirdin, okuttunsa, babalık vazifeni yapmış oldun, bundan sonra seninle hiçbir münasebetim kalmamıştır. Müstehrik ol Nuri Efendi, birkaç aya kadar hayatımı bizzat kazanacağım. Annemin yükünü de üstünden kaldıracığım. Sen bir türlü yiyemediğin altınlarınla, eski zembilinin altında ne yaparsan yap. Bu evde annemin de hissesi bulunmamış olsaydı onu da sana bırakır giderdik. Fakat şimdilik burada kalacağız.

Nuri Efendi, Ayşe'nin kendisine "Nuri Efendi" diye hitap ettiği zaman gözlerini yerden kızının yüzüne kaldırmıştı.

— Aman yarabbi, ona nasıl anlatmalı, bu kıpkırmızı taze yüzü, bu hakaretle bakan siyah bakışları nasıl inandırmalı? Gözlerini kızından karısına çevirdi. Bu buruşuk suratla da aynı mana var. Eski bir başörtüsünün yanın yırtık örttüğü bu beyaz saçlı baş da kızını tasdik eder gibi sallanıyor.

Nuri Efendi senelerden beri ilk defa o akşam evde çalışamıyordu. Zaten birkaç yıldır ana kız ayrı odada yatıyorlardı. Baba küçük odaya girdi, minderin üstüne serilmiş yatağının kenarına oturdu. Hayatını gençliğinden beri öyle hazırlamıştı ki, yaptığı fedakârlığın böbürlenerek davulunu çalamaz, hakkını arayamaz, hatta haklı olduğunu bağıramaz hale gelmişti.

İçinde tahammül edilmez bir dolgunluk, kafasında uçsuz bucaksız bir boşluk vardı. Eli neden sonra gayri ihtiyari pantolonunun arka cebine gitti. Bu sigara içmek isteği nereden gelmişti kim bilir. İki seneden beri tiryakiliği unuttuğunu zannediyordu. Pantolonunun arka cebinde evin anahtarı vardı, onu çıkardı.

Sabah kafeslerden içeri beyaz bir kedi yavrusu gibi sessizce girdiği zaman en önce Nuri Efendi'nin havı dökülmüş pantolonunun dizinde, ortasından tutup yavaş yavaş çevirdiği sarı kapı anahtarını aydınlattı.

Hacıbaba o sabah da dükkânını bütün komşularından evvel açtı. Fakat raftakilerin arasına gece evde yapılmış birkaç çift kırmızı ponponlu yeni takunya koyamadı.

* * *

Ayşe, bir lisede edebiyat hocası olmuştu. Maaşı yetmiş küsur lira tutuyordu. İlk aylığını elbiselerine harcadı. İkinci aylığıyla büyük odayı döşedi. Sonra sırasıyla bir gramafon, plaklar, likör ve çay takımları aldı. Annesini giydirdi. Evine arkadaşlarını çağırıyor, küçük mikyasta çaylı danslar, pastalı edebiyat toplantıları tertip ediyordu.

— Bana bak efendi, sen çok oluyorsun. El kadar kızımın sabahdan akşama kadar alemin terbiyesiz çocuklarına nefes tüketerek kazandığı parayı yemeye sıkıl. Zaten bu sabah söyledi. Eve iki gündür kömür getirmediğini duydu da, bana hiç güvenmesin, dedi, salona bir soba kuracağım. Lakin odunu kilitleyeceğim. Yemek pişirmek için lazım olan kömürü tedarik etsin.

Nuri Efendi evden çıkarken yolunu kesip ekşi bir yüzle bunları söyleyen karısına cevap vermedi. Zembili omzunda yürüdü.

Kış çok sertti. Dükkânın önüne camekân yaptırmamıştı. Oturarak çalıştığı için muhakkak mangal yakmaya ihtiyacı vardı. Sonbaharda mahsullerini satıp öteberi almaya gelen köylülere düzinelerle takunya vermiş bu paraların bir kısmıyla takunya yapmaya mahsus kuru odunlar almıştı. Bir haftadır dükkânı sifatahsız kapatıyor ve bir haftadır eve götürdüğü iki kilo ekmekle dükkâna lazım olan bir kilo kömürü almak için bu kuru odunları Tahtakale'deki dükkâncılara azar azar satıyordu. İki üç gündür çok hasta idi. Soğuk almıştı, boğuk boğuk öksürüyordu. Karısının sözlerinden sonra dükkânda ateş yakmamaya karar verdi.

Akşama doğru müthiş bir kar fırtınası başlamıştı. Bu havada

takunyalık odunları Tahtakale'ye götürüp satmak bile güç bir mesele idi. Sabahtan beri bir takunya tekini bitirmeye uğraşıyordu.

Bir aralık dalar gibi oldu. Sonra büyük bir gayretle kendini toplamaya uğraştı. Gözlerini tatlı bir uyku kapatıyordu. Mafsal-ları yavaş yavaş uyuşan kollarını son bir çırpınıyla harekete getirip önündeki takunyadan bir yonga daha koparmak istedi, muvaffak olmadı.

Ağzı esner gibi yarı açıldı, öylece kaldı.

* * *

Bir saat sonra Ayşe, üniversitede tez olarak hazırladığı “Hassis” eserini fevkalade muvaffak bulan bir kitapçıya elli liraya sattarken “Hacıbaba”nın alacakaranlıkta hâlâ takunya yapmaya uğraştığını zanneden bir dükkân komşusu donmuş adama sesleniyordu:

— Yahu Hacıbaba, ne düşünüyorsun, binin yarısı beş yüz... Sana söylüyorum, binin yarısı beş yüüüzz...

Yedigün, (240), 13 Birinciteşrin (Ekim), 1937

HERKESİ DURDURAN ADAM

— Ahmet altı aylıkken Hareket Ordusu İstanbul'a girmişti.

— Ahmet tam üç buçuk yaşında idi. Nasıl bilmem, boğmaca öksürüğünden yeni kurtulmuştu. Balkan Harbi patladı. Gâvurlar Çatalca'ya dayandılar.

Hanife Hanım görüp işittiği bütün vakaları Ahmet'inin yaşıyla hesaplardı. Ahmet onun hafızası, tarihi, takvimi, her şeyi idi. Ahmet'in sünnetinde getirilen hokkabazı anlata anlata bitiremez. İlahilerle mektebe başladığı gün, Hanife Hanım için seferberlikten mühim bir hadisedir.

Ramî'de doğmuş, orada büyümüş, orada evlenip ihtiyarlamıştı. Pencereleeri saksılı, cumbası kafesli, iki kat küçük ahşap ev, kendi malları idi. Kapının önündeki asmayı kocası kendi eliyle dikmiş, kendi eliyle aşılarnış, seneden seneye kendi eliyle çardaklamıştı.

Ahmet'in babası Evkaf tahsildarlarından Hüseyin Efendi çok sessiz sedasız, çok uysal bir adamdı. Otuz senelik karısına kötü bir laf söylediğı duyulmamış, oğluna bir fiske vurduğı görülmemişti.

Daha evvel doğan çocukları yaşamadığı için Ahmet bu iki ihtiyara son ümit ve son neşe oldu.

Babası öldüğü zaman beş yaşında idi. Hüseyin Efendi son nefesinde karısına:

— Evladımı önce Allah'a, sonra sana emanet ediyorum, demişti. Yokluğumu belli etme. Evimize başka erkek girmesin. Ahmet'i okut, adam olmasına çalış. Büyük adam olsun oğlumuz. Büyük adam olsun... Yoksa gözlerim arkada kalır.

Hanife Hanım kocasının bu sözlerini hiç unutmadı. Hüseyin Efendi karısıyla çocuğuna Rami'deki evle Eyüpsultan'da bir dükkân bir miktar da para bırakmıştı. Geçimden yana sıkıntı çekmeyeceklerdi.

Fakat Ahmet, annesinin bütün gayretlerine rağmen okumuyordu. Mahalle mektebini bitirdikten sonra Rami İptidaisi'ne girdi. Orayı bitirinceye kadar kadıncağıza, çektiirmedigi çile kalmadı. Çok şımarık büyümüştü. Hanife Hanım'ın üstüne titremesinden, aşırı şefkatinden istifade ediyordu. On altı yaşına geldiği zaman, sultaninin ikinci sınıfında üst üste iki sene kaldığı için mektebe de gitmez olmuştu.

Huysuz değildi ama havai idi. Okumada gözü yoktu. Bir müddet ayakkabıcılığa gireceğim" diye tutturdu. Bir müddet "Bana bir sandal al, Eyüp'te sandalcılık yapayım" diye inat etti. Kocaman delikanlı olduğu halde hâlâ boyu kadar uçurtmalar yapıp uçuruyor, hâlâ ökselerini hazırlayıp Rami sırtlarında isket, saka tutmaya gidiyordu.

Hanife Hanım çok mustarıptı. İmamın oğlu Haydar, Kuleli'de okuyordu. "Kılıç kuşanmasına iki sene kaldı" diyorlardı. Aktarın Refik, mahallenin o en salak çocuğu doktor mektebine devam ediyordu. Köşedeki mütekait Zülfü Bey'in yeğeni bile müstantik mektebini bitirmiş, Anadolu'nun bilmem neresine tayin edilmiş gitmişti.

Hanife Hanım, bunları işittikçe büsbütün dertli oluyordu.

Ahmet, tosun gibi güçlü kuvvetli bir delikanlı idi. Onlardan eksik bir tarafı yoktu. Neden ya Rabbi, neden adam olmuyor, adam olmak istemiyordu. Her cuma gecesi rahmetlinin ruhuna Yasin okuduktan sonra, içindeki derdi daha derinden duyuyor, beyaz başörtüsünü çıkarmadan cumbanın önüne oturuyor lambayı kısarak Ahmet'in gelmesini bekliyordu. Delikanlı pencere-deki hafif ışığı görünce:

— Yine konferans var, diye mırıldanırdı, ah şu ihtiyarlar.

Annesi üstüne o kadar titriyordu ki, Ahmet bu sonsuz sevgi-ye karşı, hiçbir gün en ufak bir mukabele göstermek ihtiyacını duymamıştı.

* * *

Ahmet bir müddet Eyüpsultan'daki dükkânda kahvecilik etti. İşe başlangıçta heyecanla girişmişti. Ahmet'in kahve ocağı dil-lere destan oldu. Nargileler parıl parıl, fincanlar dizi dizi, sema-ver tertemizdi. Tavana yeni dünyalar, duvarlara Fenerbahçe'nin, Kâhtane'nin kahramanı hürriyet palabıyıklı Niyazi Bey'in çerçe-veli resimleri asılmıştı. Oğlu Eyüpsultan'ın en meşhur kahvecisi oldu ama, Hanife Hanım için adam olmadı.

* * *

Ahmet kahveden çabuk bıktı. Bir hafta içinde karar verdi ve bir hafta içinde dükkânı takımlarıyla beraber bir ahababına devretti. Rami'de mükemmel bir karpuz sergisi açtı. Rami'de karpuz sergisi pek kârlı bir iş değildi ama, Ahmet işin kârını düşünmü-yordu. Sergiyi de kahve kadar itina ile süsledi. Renk renk fener-ler astı, karpuz istiflerini sabahlara kadar uğraşıp değiştiriyor, malı cins cins ayırıyor, kâh ehramlar, kâh mikâplar yapıyordu. Kocaman bir Diyarbakır karpuzunun simsiyah kabuğuna üşen-medeen bir hafta uğraşmış, mükemmel bir deniz kızı resmi işle-

mişti. Sergi öyle göz alıcı idi ki, Eyüp'te satılan kahvehane kadar nam verdi. Zaten semtte Ahmet'ten herkes memnundu, kimseye fenalığı dokunmayan, namuslu erkek, ekmeğini taştan çıkarır, tuttuğunu koparır bir delikanlı diyorlardı. Fakat Hanife Hanım bedbahttı. Efendisine karşı vazifesini yapamamış, oğlunu adam edememişti. Bu büyük azabın altında gittikçe çöküyordu.

— Karpuz sergisi, kahvecilik, diye içini çekiyordu, tulum-bacıların harcı.

* * *

Ahmet askerliğinde inzibat neferi oldu. O zamana kadar İstanbul'a bilhassa Beyoğlu'na geçtiği günler sayılı idi. Mahallesinden, kendi muhitinden başka yerlerde adeta rahatsız olurdu. Anne sevgisi hayatını baştan başa doldurduğu için, esaslı bir kadın münasebetine de ihtiyaç görmemişti. Fakat Ahmet gibi yakışıklı, boylu poslu bir delikanlı Beyoğlu'nun göbeğinde inzibatlık yapar da tek durabilir mi? İzinli akşamlarını artık annesinin yanında geçirmemeye başlamıştı. Hanife Hanım'ın kafasında askerlikle ayrılık iç içe yaşayan mefhumlardı. O yaşa kadar gözü'nün önünden bir gün bile ayrılmasına tahammül edemediği oğlunun ihmaline bu hisle isyan etmedi ve bir buçuk sene sonra ikisi de uzak yaşamaya alışmış oldular. Ahmet büyük bir mağazada tezgâhtarlık eden Saray'ı "İşte gelinin" diye annesine takdim edemeyeceğini kestirerek Beyoğlu'nda kaldı. Belediyeye girdi, seyrüseferde işaret memuru oldu.

Annesine bayramdan bayrama uğruyor, elini öpüyordu. Hanife Hanım oğlunun adam olmayacağına öyle büyük bir ıstırapla emindi ki, nerede çalıştığını bile tahkike lüzum görmedi. Hatta onun:

— Belediye polisi oldum! dediğine pek aldırmadı.

Hanife Hanım'ın istediği "Adam olmak"la belediye polisliği-nin zerre kadar alakası yoktu. Zaten bu müzminleşmiş "Adam olma"nın nasıl ve ne olduğunu kendisi de bilmiyordu. "Adam olmak" sözü ölüm döşegindeki efendisinin ağzında ilahi ve esra-rengiz bir mâna almış, garip, anlaşılmaz ve anlatılmaz bir rütbe, bir yükseliş, bir erişilmezlikti.

* * *

Hocanım soluk soluğa içeri girince Hanife Hanım başını yas-tıktan müşkülâtlarla çevirdi, bitik bir sesle sordu:

— Buldun mu?

Bir haftadır hasta idi, nihayet bugün "Ahmet'ine" haber gön-dermeyi düşünmüştü. Allah razı olsun, üç günden beri başucun-dan ayrılmayan hocanım:

— Ben gider bulurum, sen üzülme, demişti. Bulunmaz yer mi seyrüsefer? Köprü başında. Melahat'ın kocası orada idi de bi-lirim. İki kere gitmiştik.

Çarşafının pelerinini omuzlarına atarak oturdu. Anlatmaya başladı:

— Elimle koymuş gibi buldum Hanifeciğim. Dört yol ağzın-da vazifededir, dediler. Oraya gittim. Aman Ahmet Efendi oğlu-mu hiç görme. Sırmalar içinde. Aslanlar gibi orta yerde durmu-yor mu? Başında parıl parıl bir başlık, elinde beyaz eldivenler, ayağında çizmeleri de var. Niçin buraya gelirken başıbozuk elbi-selerini giyiyor bilmem ki... Paşa gibi kıyafetiyle gelse ya. Görür görmez tanıdım. "Hu Ahmet Efendi oğlum, sana annenden ha-ber getirdim" diye yanına yaklaştım... Ah hemşire ah ne yapsa beğenirsin, ömrü uzun olsun evladımın. Elini bir kaldırsın, etra-fa bir işaret versin, bir de ne göreyim, o dağ gibi otomobiller, o iskarça gibi tramvaylar zingadak durmadılar mı? Vallahi hilafım

yok. Atları, arabaları, otomobilleri, tramvayları bir işaretiyle durdurttu. Ben bu hali görünce söyleyeceğimi şaşırdım. “Annen hasta, seni görmek istiyor” diyebilmişim. “Vazifeden sonra hemen gelirim” cevabını verdi. Sonra bir işaret daha yaptı, o durdurttuğu otomobiller, tramvaylar yürüdüler. Ben kaldırımın kenarından bir müddet ayrılamadım. Evladıma doya doya baktım. Hanife’ın bir görmelisin! Ahmet Efendi oğlum ortada bir tane. Dur deyince her şey duruyor, geç deyince geçiyor. İnşallah iyi olursun da seyrine gideriz.

Hanife Hanım:

— İnşallah! diyemedi. Başı sağa doğru hafifçe büküldü, gözleri yavaş yavaş beyazlandı. Fakat senelerdir derin bir ıstırapla çizgi çizgi olmuş yüzünde belli belirsiz bir tebessüm, sakın bir gülümseme, bir ruh sükunu açıldı. Yıllardan beri Ahmet’i için ilk defa gülüyor, ilk defa bahtiyar.

* * *

Hanife Hanım, ahrette muhakkak kavuşacağına inandığı efendisine yapılmış bir vazifenin müjdesini götürür gibi gitti.

Yedigün, (243), 3 lkinciteşrin (Kasım) 1937

EZİLMİŞ ADAM

Günlerdir çalışıyorlardı. Balkonda otururken arada bir bakıyordum. Bütün hareketleri gönülsüz ve yavaştı. O kadar ki, bir gün sinirlendim:

— Tembel herifler! diye söylenerek içeri girdim.

Halbuki çok geçmeden birinci katın kalın duvarları yükseldi. Bu ağır hareketli durgun ve hepsi birbirine benzeyen adamların yaptıkları iş, gözümüzün önünde büyüyen bir çocuk gibi fark edilmeden birdenbire boy atmıştı.

Iskeleyi çok sıcak bir günde kurdular. Direkler, kalaslar topraktan yükselen buğunun arkasında kımıldanıyor gibiydiler.

Birbirlerine görünmez elektrik telleriyle merbut büyük bir makinenin müşterek parçaları imiş gibi muayyen hareketlerle eğilip kalkan, muayyen hareketlerle açılıp kapanan amelelerin seyiri artık meraklı bir hale gelmişti.

Konuşmadan, şarkı söylemeden çalışıyorlardı. Topraktan iki metre yükselen duvarın üstüne kova ile harç çıkarmak için kurulan makaranın gıcirtısından ve arada bir parlayıp sönen kısa emirlerden başka bir şey duyulmuyordu. Malasını önüne bırakarak sigara yakan duvarcı ile ellerini beline dayayarak gidip gelen mimar kalfasına kadar herkes aynı seviyede idi. Öğle olunca,

duvarın dibine yan yana oturuyorlar; ilerdeki bakkaldan aldıkları peynir, ekmek, kavun veya üzümünden ibaret yemeklerini yine konuşmadan yiyorlardı. Arada bir, iki delikanlının itiştikleri de vaki idi ama, bu değişiklik pek az sürüyor ikisi de galibiyeti ötekine bırakmadığını anlatan tuhaf bir böbürlenişle ayrılıyorlardı.

Hepsi birbirleriyle dosttular. Daha doğrusu ne dost, ne düşmandılar. Fakat aralarında ekmeklerini alan, sularını getiren, paydosta onlardan biraz uzakta oturan geniş omuzlu, uzun boylu, dalgın ve kapanık yüzü daima bir haftalık sakalla örtülü biri vardı ki, ona hep birden düşman olduklarını saklamıyorlardı.

Buna önceleri dikkat etmemiştim. Fakat bir gün ondan bahseden iki arkadaş şöyle konuştular:

— Ne hain, ne suratsız herif. Ayağını kırdılar da yine adam olmadı.

Bu son sözdeki feci macerayı bir türlü unutamadım. Ne tuhaf bir adamdı.

Kireç kovalarını kolaylıkla kaldırmamasından, kalasları ince bir baston gibi oradan oraya taşımasından, çok kuvvetli olduğu anlaşılıyordu. Sade sol ayağı hafifçe aksıyordu. Ona karşı hepsinin hiç saklanmayan bir kini vardı. Öteberi aldirmaya gönderdikleri zaman, aleyhinde söyleniyorlardı.

Çok kuvvetli, çok sert bir adam olmasa, her şeyi ile alay edecekleri, hatta sık sık tersleyecekleri belli idi.

O, hiçbir şeyin farkında değilmiş ve bu kalabalığın arasında tek başına yaşıyormuş gibi sakindi. İtiraz etmiyor, homurdanmıyor, sol ayağını sürüyerek, çalışmıyor, adeta dolaşıyordu. Sade bir gün “çabuk olsana ne sallanıyorsun be herif” diye çıkışan bir duvarcı ustasına uzun uzun baktığını gördüm. Duvarcı korkunç bir işi istemeden yapmış bir adam gibi başını eğinceye kadar

gözlerini ondan ayırmadı. Ve akşama kadar öç almayı büyük bir cehtle sonraya bırakmış gibi işine devam etti.

Bir gün çeşmenin yanından geçiyordum. Ağzı kırık büyük testiye omzunda taşıyarak yaklaştı. Orada olduğumu fark etmeyecek kadar dalgındı. Çeşmenin önünden geçti. Ne yapacak diye merak ettim. Küçük derenin kenarına indi. Testiyi bulanık dere suyu ile doldurdu, omuzladı. O zaman yalnız onun testi-den su içmediğini hatırladım.

İnsanlara karşı duyduğu amansız bir nefretten başka her şeyi sımsıkı kapalı olan bu garip adamın hikâyesini dehşetli merak ediyordum. Bir gün işbaşıyı çağırdım. Arka bahçede bir kümes yaptıracığımı bahane ederek konuşmaya başladım. Laf arasında sözü Salih'e getirdim. Ustabaşı:

— Ha, suratsız Salih'i mi soruyorsunuz, dedi, o bir baş belasıdır beyim. Müteahhitin adamı olduğundan kovamayız. Ah ne ahlâksızdır bilmezsiniz. Kim dalga geçiyor, kim iyi çalışmıyor, hepsini bir bir müteahhite yetiştirir. Yüz dirhem kireç zayi olsa, iki tuğla kırılrsa, işçilerden birinin işi çıkrsa da bir saat evvel paydos etse gider söyler.

— Ayağını kırmışlar diye duydum?

— Ne yapsınlar, adamın bu kadar hainini öldürmediklerine şükür. Kamyondan apteshane taşı indiriyorlarmış. Domuzuna da kuvvetlidir ha! Taşın altına girmiş, yukardakiler de günahlarını almayayım ama mahsustan, inatlarına bırakıvermişler mi ne? Çat, ayağı kırılmış. Müteahhit onu arkadaşlarını ispiyonladığı için tutuyordu. Hastaneye yatırdı, fakat biraz aksak kaldı.

* * *

Bir akşam paydostan sonra herkes gitmişti. Salih üstü galvanizli saca örtülü küçük bekçi barakası önünde yapayalnız kal-

mıştı. Oturduğu yerde ayağının dibinden aldığı küçük taşlarla bir tuğla parçasını nişanlamaya çalışıyordu.

Onunla konuşmayı çok istiyordum. Seslendim. Ayağını sürüyerek yaklaştı.

— İşin yoksa bahçedeki molozları kenara yığıver birkaç para kazanırsın, dedim.

Kabul etti. O molozları ince bahçıvan tarağıyla sürerken sordum:

— Ayağına ne oldu senin?

— Kaza. Taş düştü üstüne.

— Nerelisin?

— İnebolu'nun köylüğünden...

— Kimsen yok mu?

— Yok!

— Çok oldu mu gurbete çıkalı?

Cevap vermedi. Birdenbire:

— Bana bak Salih, dedim, arkadaşların seni neden sevmiyorlar?

— Severler.

— Sen onları neden sevmiyorsun?

— Ben de onları severim.

— Yalan söylüyorsun. Geçen gün testiği çeşmeden dolduracak yerde pis dereden doldurdun.

O zamana kadar mangalın dibinde uyuyan tok bir ev kedisi kadar sakin olan adam, büyük bir kabahat işlerken yakalanmış bir çocuk gibi şaşırdı. Başını kaldırdı, göz göze geldik. Kabahatini yarı itiraf eder, yarı hakkını ister gibi, hikâyesini anlatmaya başladı:

— Adamlar kötü beyim, dedi, hani kuvvetimden korkmasalar, hani müteahhit tutmasa, bir lokma ekmek vermezler insa-

na... İki yıl oluyor. Memleketten kalktım, İstanbul'a çalışmaya geldim. O zamanlarda işler bir kıt bir kıttı ki, üç gün çalışırsak, beş gün oturuyorduk. Bir yandan da belediye işsiz gezenleri memleketine gönderecek diye bir havadis duyuldu. Gayri kasabada da dolaşamaz oldum. Ta şu yakada büyük bir beyaz ev görünür. Bilmem bilir misin, bahçe ortasında kocaman bir ev. O evin iri bir köpeği vardı. Bir gün duvarın dibinden geçerken gözüm içeri kaydı köpeğin önünde yığın yığın yiyecek durmuyor mu? Siz bilmezsiniz Rabbim bildirmesin, açlık bu. Memlekette hayvan kısmı bana çabuk alıştırdı. İri köpek de ısındı. Gayri karanlık basınca duvarı aşılıyor, ayıptır söylemesi, hayvancığın ekmeğine, azığına ortak oluyordum. Bir akşam evin ahalisi yemeği bahçede yediler. Yarı gecelere kadar oturdular. Biz aç kaldık. Dağılmalarını bekleyip dururken uyumuşuz. Sabahleyin güneş yükselirken bahçeye girdim. İtin nafakasına uzanacağım sırada yakama biri yapıştı. Ev sahibi sıksa bir herifti. Bir tokatta elinden kurtuldum.

Bana:

— İtoğlu it, diye bağırdı, köpeğimin ekmeğini aşırırmaya utanmıyor musun. Kocaman eşek kadar herifsin köpek artığı yiyeceğine çalış da kazansana...

Arkamdan tartakladı, beni kapıdan dışarı attı. Boyuna söylüyor:

— Ben de hayvan neden zayıflıyor diyordum, meğer dilenciler köpeğimin ekmeğine bile musallat olmuş. Seni jandarmaya teslim ederdim ama Allah'ından bul.

Aynı sahneyi yaşıyormuş gibi gözleri bulandı ve birdenbire sustu. Salih, köpeğinden daha insafsız olan geveze ve sıksa ev sahibini lafla değilse bile, bir yumrukta yamyassı edebilirdi. Halbuki ne bunu yapabilmiş, ne de derdini kimseye açabilmişti. İp-

tidai benliğine yerleşen bu tedavi edilmemiş yara, onu bütün insanların arasında kinle çevrili bir yalnızlığa prangalamıştı. Salih'in çürük tarafı burdan geliyordu. Bir yaz sabahı bir imkânlı adamın köpeğinden artan ekmekleri alıyor diye yere serdiği gururunu eğilip alamamıştı. Onun biteviye zonklayan, biteviye kin istihlal eden tarafı burası idi.

— Aldırma Salih, dedim, bunlar olağan şeyler. Bütün insanlar kötü değil.

* * *

Salih, altı seneden beri yanımdadır. Derdini dökmek, teselli bulmak, onun kendi içinde mahpus kalarak bunalan ve bunaldıkça kötülüğe dönen varlığını açtı. O artık dünyanın belki en neşeli, en yumuşak ve en merhametli adamıdır. Daha geçen gün kendisine verdiğim kullanılmış kunduraları niçin giymediğini sorduğum zaman, bana şu cevabı verdi:

— Nideyim beyim, elin fakiri benden betër. Geçen gün yalınayak biri daha geldi, dayanamadım veriverdim.

Yedigün, (244), 10 İkinciteşrin (Kasım) 1937

ÜSTADIN ÖLÜMÜ

— Sen bugün bir şeyler yazmadın mı?

— Yazamadım üstadım.

— Geçen hafta da eli boş gelmiştin. İş iyiden iyiye tembelliğe vurdun Hamit.

— Arz etmiştim ya, evde hasta var.

— Sahi unutmuşum, onu sonra konuşuruz. Giderken beni gör. Delikanlı sustu. Üstat, pencereden dışarısını seyreden soluk yüzlü gence döndü:

— Kitabın satılıyor mu Sıtkı?

— Vallahi bilmem üstadım, dükkân dükkân gezmek lazım. Bu havada...

Üstadın geniş ve mükemmel yazıhanesi ılıktı ama dışarda hırçın bir kar fırtınası vardı.

— Şiirlerin hakkında gazetelerde birkaç yazı çıkacaktı takip ediyor musun Hasan?

— Evet, İkdâm'da çıktı. İmzasız bir makale... Lisanı beğeniyor da kafiyeleleri hafif buluyor. Halbuki bence kafiye...

— Bizim Ulvi Bey yazmıştır. Sana söylediğimi hatırlıyorum. Henüz bizde kaideler sapasağlam duruyor. Aşırı orijinal olmak hatalıdır demiştim. Tenkit haklı.

Üstat, seyrek beyaz sakalı, gür kaşlarının altında daima affetmeye, daima acımaya hazır mavi bakışları, uzun ve geniş vücudu, gür sesi ve hafif çiçekbozuğu yüzüyle sevimli bir adamdı. İsmi Cemal'di ama, herkes hatta yaşlıları bile ona Üstat derlerdi. Bu ünvan, meşhur romancı, eşsiz şair, büyük gazeteci olmasından gelmiyordu. Gençliğinde biraz şiir, bir iki mensure, hatta üç dört hikâye yazdığı malumdu. Bir türlü neşretmeye cesaret edilememiş ve sonra sonra artık tamamıyla unutulmuş Fransız klasiklerinin mükemmel tercümeleri yazıhanesinin bir gözünde hâlâ durup duruyordu. Bunlara ilk heves derdi ve senelerden beri evine her saatte gelip giden edebiyat heveskârlarına tavsiye mektupları yazmaktan başka bir sebeple eline kalem almamıştı.

Hiç evlenmemişti. Kimseye muhtaç olmadan geçinecek kadar varidatı vardı. Hiçbir şeyle övünmüyor, hiçbir mesele hakkında yalan veya yanlış izahat vermek lüzumunu duymuyordu. Edebiyat ve felsefede derin bir kültür sahibi olmasına rağmen, altından birdenbire kalkamayacağı sualler için çocuk gözlerinin ta içinden gülerek, hafif bir utangaçlıkla;

— Bak bunu esaslı olarak bilemiyorum, arkadaş, derdi, maafih iki gün sonra belki bir şeyler söyleriz. Hele cankurtaranlara bir sarılalım.

Uzun parmaklı elini duvarı baştan başa kaplayan kütüphanesine doğru uzatırdı. Yazıyla, güzel sanatlarla uğraşan herkesin ona karşı istisnasız bir hürmeti vardı. Kapısından içeri, adi dedikoduların girmediği bu sıcak, bu rahat salonda sade samimiyet, sade teselli ve yardım mevcuttu.

Şimdi her biri büyük büyük mevkilerde, kocaman gazetele-
rin başında bulunan adamlar, ilk günlerde şu karşısında hür-
metle oturan üç genç edebiyat heveskârı gibi, hemen hemen ay-

nı pozlarla bu salondan geçmişlerdi. İçlerinde ilk eserlerini ona tashih ettirenler, kitaplarına mukaddime yazdıranlar, buldukları mevzuu anlatarak fikrini soranlar, hatta hiç çekinmeden मद-
di yardım isteyenler sayılamayacak kadar çoktu. Yani üstadın
üstatlığı yılda bir manzume, senede bir adapte roman, beş altı
tane küfürlü tenkit makalesi yazmaktan gelmiyordu. Üstat, kal-
dırımlarında sefil ihtirasların yumruklaştığı Babîâli Yokuşu için
hazmedilmez bir acayıplıktı ama, aşağılık bir zevkle alaya alın-
arak kepaze edilmemesinin sebebi, yadırganan bu acayıplığın
herkese kayıtsız ve şartsız faydalı oluşundandı.

* * *

— Üstat ölmüş!

İkisi birden sıçradılar.

— Ne diyorsun?

— İki aydır hasta yatıyormuş. Dün akşam ağırlaşmış, sabaha
karşı...

Hamit'le Sıtkı boş gözlerle bakıyorlardı. Hasan devam etti:

— Etrafında yine bir sürü türedi şairden, heveskâr muharrir-
den başka kimse yokmuş. Son günlerde dostlarına haber vermek
istemişler, razı olmamış.

— Nankörlük ettik.

— Evet, biz olsun gidip yoklamalıydık.

— Sade biz değil, herkes, bütün dünya nankör. Başka yerle-
ri bilmem, fakat bu yokuşta kime iyilik etmedi ki...

— Çok büyük adamdı.

— Pırlanta gibi bir kalbi vardı.

Sustular. Seneler gözlerinin önüne kalın çizgili yapraklarını
yeniden açtı. Hepsinde "Üstat" dimdik, dipdiri, fakat yusyum-
şak yaşıyordu. Ona karşı her üçü de mazeret kabul etmez bir

nankörlük, bir ihmal göstermişlerdi. Sekiz dokuz sene evvel bütün bir yoksulluk ve mahrumiyet içinde kurdukları yevmî gazetede onun hem manevi hem maddi yardımını vardı. İlk zamanlarda sık sık gitmişler, fikir danışmışlardı. Fakat işleri yoluna girip gazete sarsılmaz bir hale gelince, ziyaretlerin arası kesilmiş, sene-lerden sonra bayramlarda alelusul birer kart gönderir olmuşlardı.

Hasan bıyıklarını dişlerinin arasında eze eze:

— Birinci sayfaya güzel bir yazı koymalı, dedi. Bana vaktiyle imzalı bir resmini vermişti. Eve yemeğe gittiğim zaman getireyim, siyah bir çerçeve içinde iki sütun verelim.

Sıtkı mülayim bir sesle söze karıştı:

— Hasan, yazıyı ben yazsam olmaz mı?

— Hayır, ben yazmalıyım. Onu öyle yakından tanırım ki...

— Rica ederim... Sen tanırsın da ben tanımaz mıyım?

— Sen de tanırsın ama...

— Aması ne?

Deminden beri ses çıkarmayan Hamit söze karıştı:

— Gazetenin sermuharriri benim, dedi, üstada hürmet ve minnet duygularımızı ispat etmek istiyorsak bu yazıyı bana bırakmalısınız. Başmakale sütununa uzun ve kuvvetli bir yazı yazmalıyız.

Arkadaşları bu teklifi çok makul buldukları için gönülsüz gönülsüz kabul ettiler.

* * *

Hamit, işi üstüne alırken kocaman makaleyi bir solukta yazıvereceğini zannediyordu. Fakat üçüncü, dördüncü kâğıdı da karalayıp serlevhadan ileri gidemediğini görünce, şaşırdı.

Birdenbire, o zamana kadar çok basit, çok açık sanarak üstünde düşünmeye lüzum görmediği çetin, muğlak, karanlık bir

mesele karşısında olduğunu anladı. Artık masanın üstünde duran fotoğrafa bakamıyordu. Ümit dolu gençlik senelerine feragat ve sevgi ile hakim olan bu yumuşak bakışların bu sevimli yüzün karşısına böyle dilsiz, böyle kalemi tutulmuş olarak çıkacağını bir an bile aklına getirmemişti. Üstattan bahsetmek fırsatının ilk defa bir vazife haline geldiği bu kederli günde kafasının bu dar-madağınıklığına hiçbir mâna veremiyordu.

Bir kahve ısmarladı. Onu düşünmeye cehdetti:

Üstat kimdi, neydi, kıymeti nereden geliyordu? Bütün bir yazı alemini kendisine nasıl bağlamıştı? Şair mi, muharrir mi, filozof mu bu adam? Vaktiyle yazdığı birkaç parça yazıdan bir satır bile yaşıyor mu? Bu suallerin karşısında derin bir hayrete kapıldı.

— Demek, biz üstadı, belli başlı bir kıymeti olduğu için değil, bize maddi yardımı dokunduğu, bizi sıcak odasına kabul ettiği, hülyalarımızı tebessümle dinlediği ve fenalığı dokunacak korkunç bir adam olmadığı için seviyormuşuz... diye söylendi.

Üstat sade bir insandı. Ve yalnız menfaat için sevilen, aranan bir insan. Methedilecek başka tarafını bir türlü bulamadığı bu adeta yabancı adama karşı hissettikleri sevgi ve minnetin biçareliğini, bütün bu duyguların sefil ve basit bir menfaatten ileri geldiğini okuyuculardan saklamak lazımdı. İşte bunu bir türlü yapamayacağını anladı. Resmi aldı, bitişik odaya geçti. Hasan dalgın çalışıyordu:

— O kadar müteessirim ki, Hasan dedi, bir şeyler yazamayacağım. Sen yap bu işi.

Hasan arkadaşına sevinçle baktı. Önündeki kâğıtları hemen bir tarafa itti. Resmi kavradı.

Hasan da bir şey yapamadı. Sıtkı'nın odasına gitti. Sıtkı gazetesinin tahrir müdürü idi. O da birkaç kâğıt karaladı. Akşam olmuştu. Resmin klişeciye gönderilmesi lazımdı. Fotoğrafla bera-

ber, üstünde yalnız "Büyük üstadı kaybettik" serlevhası bulunan boş kâğıdı gece sekreterine götürdü.

— Azizim aman buna dikkat edin, resmini klişeye verin, dedi, iki sütun üzerine birinci sayfaya... Ne olursa olsun. İşte serlevhasını da yazdım. Altına çok hürmetkâr bir mersiye yazın. Ona herkes üstat derdi. Unutmayın Üstat. Cağaloğlu'ndaki evinde öldü. Eyüpsultan'a gömülecek... Çok büyük, çok kıymetli bir zattı...

Şapkasını aldı, mukaddesatına ihanet etmiş bir adamın ıstırapıyla idarehaneden acele çıktı.

* * *

Ertesi sabah acemi bir gazeteci tarafından çırpıştırılmış, basmakalıp bir yazının üstünde kalın siyah bir çerçevenin içinde bir resim vardı. Fakat bu resim üstada ait değildi. Para ile ilan sayfasına basılacak meşhur borsacılar ve mason locası üstatlarından Mösyö Bohor Yalfandari'nin fotoğrafı idi.

* * *

Hasan, Sıtkı ve Hamit evlerinde kahvaltı ederlerken birinci sayfada bu muazzam hatayı görünce beyinlerinden vurulmuşça döndüler. Gece sekreteri mason üstadıyla, büyük üstadı birbirine karıştırmıştı. Tekzip etmek gazetenin haysiyetini berbat edecekti. Üçü de içleri sızlayarak tashih etmemeye katlandılar.

Efkâr-ı umumiye zaten iki üstadı da tanıımıyordu. Yalnız Bohor Yalfandari'nin mirasçıları gazeteye başvurdular. İlan parasını iade etmemek için borsacının resmi ikinci defa olarak ilan sayfasında kendisine ait yazının üstüne derc edildi.

Yedigün, (246), 24 İkinciteşrin (Kasım) 1937

RAYLARIN SESİ

Bugün son gündü. Son gün.

Tam otuz beş sene iki ay geceli gündüzlü içinde çalıştığı bu kulübeyi bırakıp gidecekti.

Tekaütlüğü çıkmıştı. Muamelenin ikmal edildiğini, hatta yerine başkasının tayin olduğunu biliyordu. Yeni makasçı nerede ise gelecekti.

Tekaütlüğünü düşünmemiş değildi. Tekaütlük, mukadder akıbet, yumuşak, rahat bir köşe minderi, yorulmuş bir adamın bağdaş kurarak uzun uzadıya dinleneceği bir kerevetti.

Hele birkaç seneden beri kışın iş ağır geliyordu. Manevraları lüzumsuz, tren saatlerinin tertibini saçma bulmaya başlamıştı. Küfrederek yatağından kalktığı zamanlar;

— Çoğu gitti, azı kaldı, diye homurdanırdı. Birkaç sene sonra Makasçı Recep'i güç bulursunuz.

Üsküdar'da Nuhkuyusu'na yakın bir evde oturuyordu. Hafta izinlerinde eve giderken bir daha dönmek üzere yola çıkacağı günü bekliyor, fakat cumartesi sabahları taze bir kuvvet, anlayamadığı bir istekle işinin başına dönüyordu.

* * *

Sıcak öğle güneşinde birbirine karışmış raylar parlarken kulübesinin önüne çıktı. Etrafına bakınıyor. Buralara otuz beş sene hiç dikkat etmemiş gibi. Şu kömür yığını hep orada mıydı? İllerdeki su deposunun hortumu ne kadar eskimiş. Ölü yoldaki vagonlara daldı. Hey gidi günler hey! Bu vagonların yepyeni geldiği zamanları düşündü. Vagonlar bu kadar çökerse, kendisi kimbilir ne halde idi. Bir an kulübedeki aynaya bakmayı düşündü. Sonra vazgeçti. Gözüne sinyal feneri ilişti. Artık onu hiç kullanmayacak. Ne tuhaf şeyler hatırlıyor. Fenerin kırmızı camı bir gece kırılıvermişti de ne yapacağını şaşırmıştı. Bir gece de uyku sersemi yanlış sinyal vermişti. Bereket makinist usta idi. Bunlar ne eski hatıralar...

Ta, gençlik senelerine mahsus. Sonraları ne fener camı kırmak, ne de uyku sersemi olmak kalmıştı. Bütün lokomotifleri, bütün makinistleri düdük çalma tarzlarından tanıyordu. Havaları da ezberlemişti. Havaasına göre rötat yapacak trenleri telefon almış gibi bilirdi.

Parlayan raylar gözlerini kamaştıncı kulübeye girdi. Sandığı hazır. Yılların biriktirdiği kömür tozlarıyla siyahlanmış. Zaten istasyonda bu rengi almayan hiçbir şey yoktur. Bu demir kuşaklı, asma kilitli küçük sandık da istasyondan bir parça. Onu söküp götürmenin güç olduğunu düşünmüyor. Bilakis buna memnun.

Kırmızı battaniyeye sarılmış yatak dengi de arabayı bekliyor. Sabahleyin arkadaşlarla vedalaştığı ne iyi oldu. Şimdi başını dinliyor. Şimdiden tekaütlük başladı demek.

* * *

Yeni makasçı genç bir adam. Civar istasyonlardan birinde iki yıldır makasçılık ediyormuş.

— Güle güle Recep baba! diyerek elini öptü.

Recep son nasihatlerini tekrarlıyor. Kendi eserini iktidarına güvenemediği bir yabancıya teslim eden bir sanatkâr korkusu duyuyor. Arabada, yatak dengiyle küçük sandığın arasına oturdu. Yaylar gıcırdarken sesleniyor:

— Evlat, üçüncü yolun makası huyludur. Açılmış sesi verir ama, bir kere daha var kuvvetinle basmalısın.

Yokuştan çıkarken istasyona, makasların en bol, en girift tarafına son defa baktı ve mırıldandı:

— Rabbim, bu akşam bir kaza olmasın da...

* * *

Makasçı Recep baba, Recep Efendi oldu. Evinin o zamana kadar hiç çıkmadığı bahçesine çiçekler dikti. Orta yere küçük bir havuz, havuzun etrafına renkli bir göbek yaptı.

Kenara güzel bir tavuk kümesi kurdu. Civar köylere haberler göndererek cins cins tavuklar, getirtti. Kendini çiçeklere ve tavuklara verdi.

Bütün gün çiçekleri ve tavuklarıyla meşgul. Karısı ona günübirliğine gelmiş hürmetli bir misafir muamelesi yapıyor. Kocasının tekaütlüğüne o daha güç alıacak. Oğulları Rüstem Kadıköyü'nde arabacılık ediyor, evi barkı, çoluğu çocuğu orada. Babasına ancak aybaşıları tekaüt maaşını getirmek için uğruyor.

Recep Efendi sabahtan akşama kadar gecelik entarisini çıkarırmadan bahçede dolaşıyor. Öğle yemeklerini bahçede yiyorlar. İkinci üzeri Recep Efendi'nin kuyu çıkırgı durmadan iniyor. Serin bir şırıltı komşulara mütekait makasçının bahçeyi suladığını anlatıyor.

Akşam namazından sonra Recep Efendi pazarlık esvaplarını giyerek mahalle kahvesine gidiyor. Vaktiyle sade selamlaştığı

komşularla şimdi çiçekçiliğe, tavukçuluğa dairi uzun uzadıya konuşuyorlar. Arada bir, söz dünya havadislerine geçiyor ama, mütekaitlerin çoğu buna kulak asmıyorlar. Hayattan koparılıp alınmış bu ihtiyar adamlar yavaş yavaş fakat katiyetle yaklaşan ölümü beklemek üzere terk edildiklerini ancak meraklarına dair konuşunca unutuyorlar.

Akşamdan başlayan musahabeler gece yarısına kadar çiçekten horoza, horozdan toprak gübreleme meselesine, oradan da eski çapkınlık ve av hikâyelerine atlayarak sürüp gidiyor.

* * *

Tekaütlüğünün dördüncü ayı idi. Sabahtan beri Sam gibi yakıcı bir lodos esiyordu. Recep Efendi alt kattaki küçük sandık odasına girdi. Kumesin kurtulan telini çivilemek için keseri arıyordu. Birdenbire gözü kenarındaki demir kuşaklı, esmer renkli sandığa ilişti. Yaklaştı. Karşılaşma o kadar ani olmuş, Recep Efendi o kadar boş bulunmuştu ki, kendisini bir türlü toparlamıyordu. Beyaz gecelik entarili Recep Efendi, bir anda makasçı Recep baba olmuştu. Otuz beş senelik hayatı kafasında canlandı. Yaz güneşinde parlayan rayları, kar fırtınalarını dağita dağita yaklaşan lokomotif frenlerini görüyor gibiydi.

Tam o sırada uzaktan uzağa kalbe bir ayrılık şarkısı gibi sinen bir düdük sesi duydu. Bir lokomotif düdüğü. Pencere açıktı. Lodos hafif hafif dalları sallıyor ve senelerdir alışık olduğu bu sesi pencerenin basma perdelerinde dalgalandırıyordu.

Gayri ihtiyari:

— Deli Cafer'in düdüğü bu! diye mırıldandı.

Deli Cafer'e, çok süratli gittiği için bu lakabı kendisi takmıştı. Cafer'in kömür siyahlığı içinde boncuk boncuk parlayan gözlerini, makastan geçerken el işmarlarını hatırladı.

Ve keseri, kümesi, bahçesini her şeyi unuttu. Sessizce yukarı kata çıktı. Elbiselerini giydi. Kendisini bir şey sormadan seyreden karısına:

— Birazdan gelirim! diyerek sokağa çıktı.

Istasyona kadar heyecanla yürüdü. Fakat rayları yokuşun altında görünce, artık orada yapacak hiçbir işi kalmadığını anladı.

Bir ağaca sırtını dayayarak saatlerce manevra yapan lokomotifleri, gelip giden trenleri seyretti. İçinde duyduğu garipliğin nereden geldiğini bir türlü kestiremeden, kendisini bu hayattan yıprandığı, çöktüğü için, söküp atıklarını bir an bile sezmeden yırtık gölgeli sıska ağacın dibinde durdu.

* * *

Şimdi lodosun tren çığlıklarını dalgalandıra dalgalandıra Nuhkuyusu'ndaki eve getirdiği günler, istasyona bakan tepede dalgın bir ihtiyar vardır. Bu adam yılların insafsızca törpülediği bütün bir ömrü, rayların sesiyle tekrar yaşamak isteyen, buna zaman zaman muhtaç olan makasçı Recep babadır.

Yedigün, (248), 8 Birincikanun (Aralık) 1937

DÜLGER

Yosunlu bir oluk gibi yeşil ve temiz sokağın en geniş bahçeli fakat en küçük evi onundu. O, bu evde anası öldü öleli —beş yıldan beri— yalnız yaşıyordu.

Kısa boylu, geniş omuzlu, mavi gözlü bir adamdı. Arkadaşları için sevimli, kadınlar için çirkin bir adam.

Ona bazıları Dülger Selim derlerdi, bazıları Selim Usta. Hiç işsiz kalmadığına, yapı kalfalarının sık sık arayıp sorduğuna ve kimseye muhtaç olmadan ferah ferah geçindiğine bakılırsa, zanaatının erbabıydı.

Sade kendine hayrı dokunmuyordu. Babadan kalma evin kaplamaları, pervazları, cumbası çürük; döşemeleri, merdivenleri oynak; tavanları haraptı. İkide bir bunun lafını eden ahbablarına, gözlerinin içiyle gülerek:

— Terzi kendi söküğünü dikemezmiş, derdi. İşte biz de öyleyiz. Hem ne aldırıyorsunuz canım? Sittin sene tek başımıza kalacak değiliz ya. Yuva yı diş kuş yapar diye bir laf ederler. Görelim bakalım bizim diş kuş Dülger Selim'i mat edecek mi, yuvamızı yapacak mı?

* * *

Mahalleli araya girip Selim Usta için Pehlivan Rıza'nın kızına söz kestikleri günün haftasında oldukça kelli felli bir eğlence ile düğün yapıldı.

Çirkin bir adam olduğu halde mahallenin en güzel, en neşeli, en namuslu kızıyla evlenmişti.

Emine uzun boylu, dolgun vücutlu idi, fakat hantal değildi. Hareketlerinde kendisine çok yakışan bir çeviklik bir hamaratlık vardı. Siyah gözleri parıl parıl, derisi hafif esmerdi. Mahallede bol neşesi, güzel sesiyle meşhurdur. Kadın toplantılarında ona muhakkak şarkı söyletirlerdi. Zaten babasının evinde sustuğu pek enderdi, en ağır işleri yaparken bile berrak şarkıları komşu bahçelerinden hayranlıkla dinlenirdi.

* * *

Selim Usta, karısının ne kendisine ne de bu eski harap eve alışamadığını, ilk duyduğu yadırgayışı daima muhafaza ettiğini evlendiklerinden ancak üç ay sonra fark etti. Emine çok mahzun ve çok sessiz bir kadın oluvermişti. Artık şarkı söylemiyor, gülüyor, hatta gülümsemiyordu. Kocasını bu hali önceleri yeni bir hayata girişin tabii neticesi saydı. Fakat sonra sonra içinde tuhaf bir korku duydu. Karısı kendisinden çok üstün bir mahluktur. Güzelliği ile kendisinden kat kat üstün bir kadın. Birdenbire hissettiği bu korku karısının çok yüksek bir insan olduğuna inanmaktan ve onu saygıya daha yakın bir aşkla sevdiğini anlatmaktan doğmuştu.

Evveliden beri çirkinliğini kabul etmiş fakat bunun bu kadar acı bir yoksulluk olduğunu hesaplamamıştı. Emine'yi kendinden üstün görür görmez, aralarında kapatamadığı bir mesafe, çıkmaya cesaret edemediği bir basamak vücuduna geldi.

Karısı kibirli değildi. Kocasında böyle bir duygunun yerleş-

mesini icap ettirecek en küçük bir gurur kıvılcığı, en mini mini bir hor görüş sezdirmemişti.

Buna rağmen Selim Usta mustarıptı. Emine'nin kendisine karşı gösterdiği saygı ve itaata rağmen rahatsızdı.

Artık gündüzleri dalgın çalışıyor, geceleri uykusu kaçıyor. Yanı başında sakın sakın uyuyan güzel kadına baktıkça ıstırapı daha çok artıyordu.

Bir şeyler yapmalı, Emine'de olmayan bir takım meziyetlere, hususiyetlere malik olduğunu göstermeli, bodur boyunu, kalın vücudunu, kemikli yüzünü ona unutturmaya çalışmalıydı. Onu mesut etmeli, onu tekrar eski kahkaha ve şarkı ile dopdolu güzel kadın haline getirmeliydi.

* * *

Selim Usta, bu düşüncayı doğru bulunca ümitsizlikten hemen kurtuldu. Artık dışarıda çalışmadığı zamanlar evin içinde keser tak takları, testere ve rende sesleri, pulanya hışırtıları eksik olmuyor, Dülger Selim derinliğini kendisinin de kavrayamadığı sonsuz bir ihtirasla uğraşıyordu.

Hiçbir şey istemeyen ve asla şikâyet etmeyen karısını şaşırtmayı değil, kıymetine inandırmayı düşünüyor, bunun için ortalığı tamirat kalabalığına, yapı karışıklığına boğmadan temiz ve dikkatli çalışıyordu.

Evvela bahçe üstündeki odanın orta penceresini bozdu, bir kapı haline getirdi. Döşeme hatılarını dışarı doğru uzattı. Evin önüne bir haftada küçük bir balkon yaptı.

Sonra yavaş yavaş fakat sırasıyla merdivenler gıcırdayıp sallanma huylarından vazgeçtiler. Sokak kapısı yalnız günlerinde Emine'ye korku vermeyecek derecede sağlamlaştı. Cumba sade içerden değil, dışardan da yeni bir hale geldi. Kaplamaların aşı-

rı çürükleri birer birer ayıklandı. Damın kenarına kurşuni bir çerçeve gibi yeni oluklar geçirildi.

Emine'nin denizaşırı oturan bir akrabasına günübirliğine misafir gittiği bir gün bir sıvacı arkadaşıyla duvarların badanaları tazelendi, çatlakları kapatıldı, yağmur sularının boşu boşuna akıp zayi olmaması için bahçeye iki şişman fıçı yerleştirildi.

Daha sonra her pencerenin önüne saksı koymaya mahsus çıkıntılar yapıldı. Çerçeveler yenilendi, döşemelerle tavanlar düzeldi.

Velhasıl seneler komşu evleri yavaş yavaş ve belli belirsiz zedeleyip geçerken, Selim Usta'nın mahallece meşhur harap evini bilakis yeniledi, gençleştirdi.

Selim Usta, bir taraftan evinde çalışmaya, evini güzelleştirmeye uğraşırken bir taraftan da karısını dikkatle kolluyordu. Emine'de pek bariz olmamakla beraber bir açılma vardı. Bakışları daha parlak, hareketleri daha çevik ve canlı idi.

* * *

— Aşağı kat pek karanlık, merdivenden inip çıkmak sana pek güç oluyor, diyerek küçük sandık odasını derli toplu, kullanışlı bir mutfak haline getirdiği günün akşamı Emine bu eve geldi geleli ilk şarkısını söyledi. Bu, eski senelere ait neşeli bir türkü idi. Genç kadın yeni mutfakta yemek hazırlarken önce bir mırıltı halinde başlamış, sonra sesini biraz daha, biraz daha yükseltmişti. Şarkı mutfaktaki işi bitinceye kadar devam etti. Emine odaya girerken birden sustu.

* * *

Selim Usta bir kış akşamı eve üşüyerek geldi. Soğuk almıştı. Ateşi vardı. Hemen yattı. Emine sabahleyin ateşin daha yükseldiğini görünce telaşlandı.

— Bir şey değil geçer! diyen kocasına aldırmadan yeldirmesini giydi, doktora koştu.

* * *

— Nasılsın Selim?

Gözlerini açtı. Sabah yeni oluyordu. Uzaktan ağır kış havasını sallayarak ıslak ve hışırtılı horoz sesleri geliyordu.

— Daha iyiceyim Emine, sen hiç uyumadın mı?

— Şimdi uyandım, çok şükür ateşin düştü.

Beş gündür yaşı dalgın yatıyordu ve Emine beş günden beri kocasının başı ucundan ayrılmamıştı. Beş günden beri gecede iki saat bile uyumadan...

Selim doktorun tavsiyelerini hatırlamaya çalıştı. Emine için gargara vermiş; “griptir, sık sık kullanın, size de geçmesin” demişti. Şu hiç kullanılmamış gibi duran üstü kırmızı etiketli şişe olacak.

— Sen gargara yapmadın mı, doktor söylemişti sanırım!

— Yaptım.

Göz göze geldiler. Selim güzel karısının uykusuzluktan sararmış yüzüne uzun uzun baktı. Bu yüzde hiç görmediği, hiç tanımadığı bir mâna vardı. Siyah bakışları derin bir aşk ve şefkatle dolu idiler. Ama, ne kadar, ne kadar sonsuz...

Evlendiklerinin üçüncü ayında yine böyle hastalanmıştı. Emine ona o vakit de itina göstermişti. Fakat senelerin yavaş yavaş biriktirdiği bu samimiyet ne başka idi.

Selim o zamana kadar yenmek için değil, sade küçük düşmek için mücadele ettiğini ve bu hırsıyla karısındaki değişikliği etrafıyla sezemediğini anladı.

Alnında duran bu sıcak avuç, kendisini, çok sevdiğine sevgi ve saadet dolu bir hayatı olduğuna hemen ve kati olarak inan-

dırdı. Göğsündeki ağrının birdenbire hafıflediğini hissetti ve kalın pazılı kollarından birini karısının beline dolayıp, yumuşak elini nasırlı avcuna alarak kocaman bir çocuk gibi gülümsedi.

Yedigün, (250), 22 Birincikanun (Aralık) 1937

BEKÂR ÇAMAŞIRI

— Ağlama artık Hasene Hanım, vallahi bizi de ağlatacaksın.

— Öyle ya kardeş, ölenle ölünür mü? Rabbim ecrini sabrını verir. Sen kendini büsbütün saliverme.

— A, a, doğrusu ağucuk bebek gibi davranıyorsun Hasene-ciğim. Haydi sus artık. İyalindir, için sızlar ama, biraz sabretmelisin. Himmeti hazır olsun Eyüp Sultan hazretlerini düşün. Allah'ın mübarek kulu imiş, nelere sabretmemiş.

— Sade Eyüp Sultan mı? Ya, Yusuf aleyhisselam. Dün cami-de kendi kulağınla da duydun. Kambur hoca neler söyledi. Hak-taala şefaatinde mahrum etmesin. Yakup Peygamber çok ağla-mış da, rabbimin gönlüne güç varmış. Yusuf'undan kırk yıl ayrı bırakmış.

Söz buraya gelince, kadınlar abuk sabuk söyleyenı kaş göz işaretiyle susturdular. Zaten dertli kadına Yusuf kıssası hatırlatılır mı? Hasene Hanım'ın biricik oğlunun adı da Yusuf. Zavallı yavrucuk, iki senedir gurbet ellerine gidiyor. Okuyup adam olmak için didiniyor. Babasının birdenbire öldüğünü daha ona yazmadılar. Yazıp da ne olacak. Çocuk bir de derslerinden mi kalsın? Taşra liselerinden birinde leyli meccanî yazdırıncaya kadar rahmetli az mı sıkıntı çekti. Az mı el etek öptü. Mahallede

oğlunu okutup büyük adam yapmak istediğini bilmeyen mi var?

Çok şükür Hasene Hanım mütemadi hıçkırıkları arasında Yusuf kısıyla oğlu arasında bir münasebet sezemedi. Sade etrafındaki gürültü birdenbire durulunca ağlamasını biraz dindirdi, boğuk bir sesle asıl derdini yanmaya başladı:

— Ölüm Allah'ın emri, bunu elbette biliyorum. Lakin ben artık ne yaparım? Tek başıma olsam, birinin yanına sığınırdım. Fakat Yusufum ne olacak? Mektubunu nereye koydum? "Babacığım kabilse bana biraz para yolla, defter falan alacağım. Mektebin verdiği yetiştiriyor" diye yazıyordu. Devlet millet sayesinde yiyip içiyor ama, beş on para harçlık istemez mi?

Rahmetli ona boğazımızdan, üstümüzden başımızdan keser birkaç kuruş gönderirdi. Evkafa gittim, bizimkinin mümeyyizini gördüm. Allah razı olsun maaş işini çıkarıverdi. Lakin bir şeye medar olacak gibi değil ki... Elimize topu topu dokuz lira ile otuz kuruş geçecekmiş. Hem de üç ayda bir toptan verecekler.

Bu yaştan sonra el kapısında hizmetçilik mi edeyim?

Komşular göz göze gelerek sessiz bir istişare yaptılar. Sonra çok becerikli bir kadın olan Hacı Hanım söze başladı:

— Hasene sen çıldırdın mı? Ne demeye el kapısına gidecekmişsin. Yapacak iş mi yok. Kesekâğıdı yaparsın, evde dikiş dikersin, bekâr çamaşırı yıkarsın.

Hepsi de canlandılar.

— Duydun mu Hasene bak, aklıyla yaşasın Hacı Hanım, ne güzel buldu.

Yağmasa da damlar, hem kendini hem de evladını kimseye muhtaç olmadan geçindirirsin.

Hacı Hanım, Hasene'nin biraz ümitlendiğini görünce büsbütün fetvayı verdi:

— Haseneciğim, ben en derin hocalardan işittim. Hele bekâr

çamaşını yıkamak hem sevap, hem de uğurludur.

— Ben de duydum uğurlu olduğunu...

— Ayıp da değildir. Namusunla ekmek paranı çıkaracaksın.

— Hele bir uğur getirir bir uğur getirir ki...

* * *

Hasene Hanım'a bekâr çamaşını yıkamak hakikaten uğurlu geldi. Yusuf sınıfını kolaylıkla geçti. Hiç kimseye muhtaç olmandan yaşıyor, oğlunun ihtiyaçlarını fazlasıyla temin ediyordu. Gitgide çok idareli, çok işini bilir bir kadın olmuştu. Bekâr çamaşırcılığını bir angarya gibi değil, mukaddes bir vazife, bir sevap işler gibi yapıyordu. Bu, temiz, dikkatli, tok gözlü çamaşırcı kadından bütün müşteriler memnundular. Güneşte parıl parıl parlayan çinko döşeli tahtaboşta çamaşırlar gittikçe fazlalaşıyordu. Hasene Hanım kiminden kimsesinden uzak düşmüş gurbetzedelerin, hele Anadolu'dan okumaya gelmiş bekâr talebelerin çamaşırlarını yıkarken Yusuf'a ait bir iş görüyormuş gibi geniş bir gönül rahatlığı duyuyordu.

Bazen içerleri rüzgârla dolarak şişen o zaman insana içinde görünmez vücutlar varmış hissini veren bu renk renk, bu çivitli çivitli çamaşırlar, Hasene Hanım'ın küçük evine hakikaten uğur getirmişlerdi. Kazandığı paraların bir kısmını oğluna gönderiyor, bir kısmını biriktiriyordu. Hatta bu paradan eve esaslı bir de tamir koymuştu.

Seneler yavaş yavaş ve hadisesiz geçiyor, bekâr çamaşınının uğuru gittikçe artıyordu. Hasene Hanım'ın yumuşak ve kederli yüzü artık pembeleşmiş ve açılmıştı. Sade bir derdi vardı: Yusuf'una çamaşırcı kadın olduğunu belli etmemek. Evladını akranları arasında başı eğik bırakmamak.

Mektep tatillerinden birinde Yusuf taraçayı dolduran bu ya-

bancı çamaşırları merak etmiş kimin olduğunu sormuştu. Hase-
ne Hanım başını önüne eğerek,

— Aşağı sokakta bir ahababım var, dedi, evleri bahçesiz, bu-
rada kurutuyorlar çamaşırlarını... Sık sık gönderirler. Hatırlarını
kıramıyorum.

Bu yalanı aylardan beri hazırlamıştı. Yine öyle iken söylemek
ne gücü.

* * *

Yusuf üniversiteyi bitirdi, İstanbul bankalarından birinde
muamelât şefi oldu. Maiyetinde birkaç daktilo, bir sürü memur
çalışıyor, her gün elinden binlerce liralık muamele geçiyordu.

Meccanî talebelik hayatını zengin arkadaşlarına nisbetle
mahrumiyet içinde geçirmişti. Halinden hem memnun, hem
mağrurdu. Kendi kendini yetiştirmiş basit adamların heyecanını
duyuyor, istikbal hulyalarını, banka müdürlükleri, müsteşarlık-
lar, meşhur mütehassıslik gibi şerefli basamaklarla dolduruyor-
du. Dairesinde ehemmiyetli bir disiplin tesis etmişti. Bunu nasıl
kurduğunu pek bilmiyordu ama, işlerin intizama girmesini ifti-
harla görüyor, memurların kendisine karşı gösterdikleri resmi-
yeti ve hürmeti benimsiyordu.

* * *

Bir akşam muavini ile beraber çıktılar. Sabahtan beri ihtiyar
muavinde pek belli bir tereddüt vardı. Bir şeyler söylemek isti-
yor söyleyemiyor, çekiniyor gibi.

Ayrılacakları köşe başına gelince muavini dayanamadı:

— Size bir şey söyleyeceğim Yusuf Bey, dedi, adi bir dediko-
du ama, haber vermeden içim rahat etmeyecek. Bizim büroda
Ahmet var ya, hani şu saçları ensesine toplanmış, omuzları pa-
muk dolu züppe.

— Evet.

— İşte bu çocuk olur olmaz laflar ediyormuş. Şöyle kulağıma çalındı. Önce tersleyecek oldum, sonra hele işin esasını bir dinleyelim dedim. İsabet etmişim. Uydurduğu hikâyeye bakın. Bu oğlan bir pansiyonda oturuyormuş. Kendisine bir çamaşırcı salık vermişler, gele gele bir de kim çıkmış karşısına? –Af buyrun– Sizin valide hanım! Birkaç kere sizinle beraber gördüğü için tanımış. “Benzetmiş olmayayım diye sordum soruşturdum, meğer yanılmamışım, bizim Yusuf Bey’in öz annesi imiş,” diyor. Hiç mümkün mü efendim. İşte arz edeceğim bundan ibaret... Ben kendisine böyle sözler söylememesi için nasihat verdim ama, cahil bir çocuktur. Tabii şüyu bulmasını arzu etmezsiniz. Maazallah muamelat şefi Yusuf Bey’in annesi bekâr çamaşırı yıkıyormuş diyerek dile düşmek var.

Yusuf daha fazlasını dinlemedi. Teşekkür edip ayrıldı. Eve gelince annesinin karşısına dikildi, yarım saat kadar konuştular. Yusuf’un sesi ne kadar sert ve yaralayıcı ise, annesinin sesi o kadar titrek ve yumuşaktı. Neticede Yusuf içtimai mevkiini sarsacak, haysiyetini kıracak bu gibi işlerin bir daha yapılmamasını, suret-i katiyede tembih etti.

— Yoksa bu evi bırakmaya mecbur kalacağım anne, dedi. Neyin eksik, aklından hasta mısın? Bekâr çamaşırı yıkamakta uğur olur mu? Bu kadar cehaleti sana yaraştıramıyorum. Şerefimi, haysiyetimi, mevkiimi bir paralık ettin. İşte son söz. Bir daha eline çamaşır aldığını görmeyeceğim, bizim çamaşırlarımızı da bir kadın bulur yıkatırız.

* * *

O günden sonra Hasene Hanım karanlık bir kadın oldu. Evin cumbasına oturuyor, yarı yumuk gözlerle sokağı seyrediyordu.

Çamaşırların uğuruna öyle inanmıştı ki, kapı biraz hızlı çalınsa, sokakta biri yüksek sesle konuşsa bir kara haber alacağını zannediyordu. O kadar ümitsizdi. Fakat Yusuf'un hali daha haraptı. Karşısına çıkan her adamın, söylenen her cümlemin altında bir:

— Çamaşırcı karının oğlu!

Sözü var sanıyordu. İki kişi kulak kulağa konuşsa, muamelat şefi olduğu halde annesine hâlâ bekâr çamaşırı yıkatan müthiş evlattan bahsediyorlar gibi geliyordu.

Gitgide bir işaret, bir dalgın bakış, herhangi bir kelime ona annesinin çamaşırcılığını hatırlatmaya başladı. Tramvayda giderken yayalardan, yayan yürürken tramvaydakilerden biri, bulunduğu tarafa biraz dikkatle baksa Yusuf şakaklarında bir zonklayış duyuyordu. O, çamaşırcı karının oğluydu. Ne kadar yükselirse yükselsin, ne kadar saklamaya çalışırsa çalışsın çamaşırcı karının oğlu. Artık annesini düşünürken, hayalini mektepte çamaşır yıkayan, yorgun, pis, aç gözlü kadınlardan kurtaramıyor, annesiyle onları hep iç içe, hep yan yana hatırlıyordu.

Bazan kendini toplamaya çalışıyor:

— Çamaşırcı kadının oğlu olmak ayıp mı, namussuzluk mu bu? diye cesaretleniyor. Fakat kalabalığa girince bütün kuvveti tükeniyor, her bakışın, her fısıltının altında kendini yamyassı hissediyordu. Aylarca bu garip ıstırapı sessiz sedasız taşıdı. Çok hırçın, çok geçimsiz bir adam olmuştu. Evde somurtuyor, annesinin yüzüne bakmıyor, ona mecbur kalmadıkça hitap etmiyordu.

. Nihayet bir gün bankada büyük, fakat sebepsiz bir hiddet nöbetiyle etrafını kasıp kavurduktan sonra istifasını verdi. Ve bu harap edici mücadeleyi ebediyyen kapattığına emin olarak eve döndü. Ne yapacağını, nasıl geçineceğini düşünmüyordu. Etrafını kollamaktan artık usanmıştı. Odasına kapandı.

Hasene Hanım konuşmayan, götürdüğü yemeklerden iştah-

Üstadın Ölümü

sız iştahsız birkaç lokma alan ve biteviye sigara içerek düşünen oğluna hiçbir şey sormadı.

Çünkü bu onun, artık bekâr çamaşırı yıkamadığı için evlerine çökeceğini tevekkülle beklediği korkunç uğursuzluktu.

Yedigün, (272), 24 Mayıs 1938

SARMAŞIK

Köşe başında, çeşmenin bitişiğindeki ahşap evin alt katında bir odada oturuyordu. Kapı bir komşumuz olduğu halde yüzünü son aylara kadar pek az görmüştüm kırpık beyaz sakallı, gür kırçıl kaşlı, ince uzun boylu, solgun bir ihtiyardı. Karısı hastalanınca seyyar satıcılardan, sütçüden öteberi almak için sık sık kapı önüne çıkmaya başlamıştı. Omzuna daima hakiden ziyade açık kahverengine yakın uzun bir hırka alıyordu.

Karısının öldüğü gün, evi birdenbire kaplayan telaşlı kalabalığın arasında, o, yine sakın ve dümdüz haliyle, mankene giydirilmiş temiz bir elbise gibi eğilip bükülmeden dolaştı.

Anadolu hastanelerinden birinde diş tabipliği eden bir oğlu olduğunu işitmiştim. Para gönderiyor, kıt kanaat geçiniyorlarmış. Mevlevî dervişi imiş, ney çalarmış. Bahçeye, çiçeğe de merakı varmış.

Bir gün, kapı açıktı. Önünden geçerken içeriye baktım. Bahçesi yeni sulanmış, yeşili ve gölgesi bol serin bir aralıktı. Güneş, yandaki evin arkasına devrildiği için olacak, yaprakların, çiçeklerin çiğ renkleri ufalanmış, buğulanmıştı. Küçük bir bahçe iskemlesinde oturuyor, uzun bir ağızlıkla sigara içiyordu.

Duraklamış olacağım ki, gözlerini kaldırdı, bakiştık. Köşeyi

döndüğüm halde rengini seçemediğim bakışlarından bir parçası üstümde kalmış gibi bir his duydum. Halbuki hiç yapışkan ve rahatsız edici bakmamıştı.

Bir gün de aynı tramvaya bindik. Yanında bir ahababı vardı. Çiçeğe dair konuşuyordu. Her çiçeğin adını oğlunun veya torununun ismini anan bir büyükbaba gibi ümitli ve sevgili söylüyordu.

Bir akşam evdekiler laf arası:

— Kadri baba üst katı kiraya veriyormuş, dediler. Zavallı mecbur kaldı zahir... Yoksa evine yabancıları sokmaya hiç tahammül edemezdi. Oğlu evleniyormuş. Oğluna yük olmak istemedi de katlanıyor. Zaten aylardan beri gizliden gizliye eskicileri içeri alarak fazla eşyaları satıyordu.

* * *

Evine kiracıların taşınmasından sonra daha rahatsız edilmiş, daha kendi içine kapanmış bir adam olacağına, bilakis daha sık görünmeye başladı.

Bir öğle üzeri alt kat pencerelerine eski tahtalardan saksı koymaya mahsus çıkmalar çivilediğini gördüm. Selamlaştık. Galiba bahçesini durup seyrettiğimi hatırladı:

— Siz de çiçeğe meraklı mısınız efendim? dedi.

— Uğraşmıyorum, dedim, çok severim ama vaktim yok.

— Yazık...

O tahtaları çivilerken ben de yanında durdum. Yavaş sesle, hiç şikâyet etmeden anlattı:

— Kiracıların tavukları var. Bahçeyi boşaltmak icap etti. Böylesi daha iyi çiçek yalnızlık ister. Güldü, onlar başlarını sallayarak düşünmeli, siz de sigara içerek dalmalısınız. Zaten esaslı bir tasfiye lazımdı. Ben karanfilleri, ıtırlandı ve sarmaşıkları severim.

Sarmaşık bir parça arsızdır ama bu arsızlığı onun sokulganlığına veriyorum.

Ahbap olduk. Bir akşam yemekten sonra beni davet etti. Yurkari katta kiracının çocukları pat pat koşuşurlarken, kırmızı atlas torbasından nısfıyesini çıkardı. Eski ve ince parçalar çaldı. Başını hafif sağa büküyor, nefesiyle parmaklarını birleştirerek, uzun, hasta, fakat temiz bir şeyler söylüyordu.

Havalar iyiden iyiye serinlediği halde pencerelerden birini hiç kapatmadığına dikkat ettim.

— Bu eski bir itiyat, dedi, bahçeyi pencere önüne taşırken bu ciheti akıl etmemiştim. Çiçekleri saksıya koymak zaten bir türlü hapsetmektir. Bunu yapmaya mecbur kalanlar hiç olmazsa dallarına el sürmemelidirler. Bizim sarmaşık işte bu serbestlikten istifade ediyor. Bakın bir elini nasıl nazlı nazlı içeri uzattı. İtip dışarı çıkarmak dürüştük olacak. Adeta samimiyetini reddeder gibi bir şey... Size anlatamam ki... Çiçek meraklısı olmayınca anlaşılmaz bir his.

* * *

Bu konuşmadan bir hafta sonra mahalleden taşındık. Baharda yolum düştü. Bizim eski sokaktan geçerken Kadri babanın penceresine baktım. Saksılar boş ve pencere kapanmıştı.

Yedigün, (274), 7 Haziran 1938

BİR YAZ HİKÂYESİ

Genç kız hiddetle frene bastı. Kocaman bir otomobil yolu iyi-
den iyiye kapatmıştı. Bir müddet sinirli sinirli korna çaldı.

Alçak duvarların uzanıp gittiği sessiz bağ yolunda yardım
edecek kimse yoktu. Perihan gittikçe asabileşiyordu. Kornasının
gürültüsü, ağır yaz gününü çepeçevre cınlatırken kapı ağır ağır
açıldı. Tıraşlı yüzü ter içinde, saçlarını bir mendille sarmış, pan-
tolonu lekeli bir delikanlı göründü. Perihan:

— Bu ne rézalet, diye çıkıştı. Yolu tıkamışsınız, buradan in-
sanlar geçmeyecek mi?

Hiddet Perihan'a çok yakışıyordu, delikanlı biraz mahcup fa-
kat çok hayran bakıyordu. Genç kız buna da kızdı.

— Budala budala güleceğinize efendinizi çağırırsanıza derken
durakladı ve birdenbire sordu:

— Siz köylü müsünüz?

Bu sual, bir an evvelki sertlikle taban tabana zıttı. O kadar ki,
delikanlı "Evet" derse bu nefis genç kızı memnun edeceğini an-
ladı.

— He köylüyün ni olacak?

— Bu taraflarda köy var mı?

— Ta, şu yakada vardır besbelli.

- Sen o köyden misin?
— Aah... Ben Anadoluluyun...
— Ne âlâ, adın ne bakalım?
— Ehmet!
— Burada ne yapıyorsun?
— İşçiyim ben. Bahçıvan falan işte.
— Demek köylüsün ha Ahmet.

Perihan yolun tıkanmasını, hiddetini, gideceği yeri hep unutmuşu benziyordu. O kadar memnundu. Yalnız ne yapacağını kestiremiyor, Ahmet'e küçük bir otomobil seyranını teklif etmenin münasebetsiz bir şey olup olmayacağını düşünüyordu. Fakat delikanlının gittikçe daha çekingenleştiğini görerek bu tasavvurdan vazgeçti. Bir müddet daha şurdan burdan konuştular.

Ahmet'in işi rahatmış. Her ne zaman gelse, ona aşıladığı kütükleri, açtığı arkları gösterirmiş. Kendisi meydanlarda bulunmazsa ihtiyar bahçıvana:

- Ahmet'i istiyorum demek kâfi imiş.

* * *

Perihan eve dönerken kabına sığmıyordu. Edebiyat meraklısı idi. Bir köylü romanı yazmış, babasının ahabplarından meşhur bir romancıya okumuştı. İhtiyar muharrir:

- Çok güzel kızım, dedi, fakat realist değil. Köylü romanı yazmak için köye gitmek, orada yaşamak lazımdır.

Genç kız bu tenkide üzüldü ama, hak verdi. Zaten nefis bir yaz başlamıştı. Dayısının İçerenköy'deki köşkünün yerleşti.

- İşte adı üstünde İçerenköy de bir köydür. Burada hem saf köylü kızlarını, hem de babayiğit köy delikanlılarını bulurum, diyordu. Ömründe İstanbul'dan uzaklaşmamış, zengin bir ailenin biricik, şımarık kızına İçerenköy hakiki bir köy gibi görün-

dü ama, mühim bir noksanı vardı. Buralarda öyle romana girecek köylü bulunmuyordu.

Bir gün yengesine sordu:

— Buralarda köylü yok mu yengeciğim?

— Vardır... Öyle ya elbet vardır. Fakat ben bilemiyorum.

— Ne tarafta otururlar dersiniz?

Yenge eliyle meçhul bir cihete işaret ederek:

— Belki şu taraflarda bulunur, dedi. O yollardan kışın odun arabaları gelir.

İşte Perihan o günden beri Ahmet'le tanışınca kadar küçük spor otomobiliyle köylüleri aramaya çıkıyor, dar, yollardan geçiyor, dolaşıyor, romanına şöyle istediği gibi bir çift kahraman bulamıyordu. Ahmet'e rastlayınca adeta bahtiyar olmuştu. Ertesi sabahı iple çekti. Erkenden otomobiline atladı. Yola saparken kalbi çarpıyordu. Ahmet'in yadırgamaması için başına ince bir tülbent bağlamış, saçlarını arkasına bırakmıştı. Sırtına da sade bir entari geçirmişti.

* * *

Ahmet'i kendisini beklerken buldu. Tıraşı dünden beri biraz daha uzamış, pantolonu biraz daha çamurlanmıştı. Otomobili kapının önünde bırakarak köşeyi döndüler. Yaz güneşinin altında bol renklerle uzanan kırlar, temiz ve تنها idi. Küçük bir tepenin üstündeki tek çamın altına oturdular.

Ahmet utanarak önüne bakıyordu. Perihan sordu:

— Köyünü özlüyor musun Ahmet?

— Özlemez miyin.

— Sade köyünü mü özlüyorsun, yoksa yavuklunu da beraber mi?

— Benim yavuklum yok ki...

— İnanmam...

— Fukaranın yavuklusu olmaz, küçük hanım.

— Demek fakir olmasan yavuklu isterdin.

Ahmet sustu. Perihan gülerek:

— Ben senin yavuklun olsaydım ister miydin Ahmet, dedi, sıkılma doğrusunu söyle...

— Senin gibi bir küçük hanım bizim gibi köylü kısmına bakar mı?

Perihan, büyük bir safiyetle gözlerini çimenlere eğen delikanlıyı seyrediyordu. Ne güzel, gür, siyah kirpikleri vardı. Saçları da eski kasketinin altında göz alıcı bir siyahlıkla parlıyorlardı. Genç kız kendisini bir an Ahmet'in seviyesinde bir köylü kızı gibi hissetti. O zaman, bu geniş omuzlu mahcup delikanlı tarafından sevilme ne tatlı olacaktı.

* * *

İki haftadır her sabah buluşup dolaşıyorlardı. Perihan köylü ruhunu gitgide daha iyi anlıyordu. Akşam yemekten sonra günün ihtisaslarını defterine not ederken kalemine şöyle satırlar geliyordu: "Köylünün ruhunda derin bir sevilme ihtiyacıyla sevmek kabiliyeti vardır", "Köylü kendisine göre malumatlıdır, fakat mahcubiyeti bu bilgisini meydana koymaya mani oluyor."

* * *

Perşembe günü yine sabahleyin buluştular. Ahmet o gün izinli idi. Uzun bir gezinti yapmayı kararlaştırmışlardı. Delikanlı sırtına apoletleri sökülmüş eski bir zabıt ceketi, ayağına sımsıkı dolaklarla nihayetlenen geniş bir süvari külotu geçirmişti. Başı açıktı.

— Gasketim partallaştı gayri, dedi, giymeyividim.

Otomobile bindikten sonra şoseyi bıraktı. Ahmet buralarda rençberlik etmişti. Güzel manzaralı bir tepe biliyordu:

— Deniz, derya ayak altında Perihan Hanım. Bir görmeye bakar, diyordu. Nihayet tarif ettiği yere geldiler. Manzara hakikaten muhteşemdi. Bütün Marmara pırl pırl, dümdüz ve alabildiğine genişti. Sahilde demiryolu gelişi güzel çizilmiş parlak çizgilere benziyordu.

Ahmet:

— Buraları ne güzel yer, dedi, adamın işi olmamalı da burada yaşamalı.

— Yalnız mı?

— Yalnız da olur, hep birlikte de olur.

— Benimle beraber böyle bir yerde yaşamayı ister misin Ahmet?

Ahmet, Perihan'ın kendisiyle alay edip etmediğini anlamak istiyormuş gibi dimdik bakışlarla gözlerine baktı. Genç kız bir anda hislerini anlamasına imkân olmayan arkadaşına bu suali bütün samimiyetle sorduğunu fark etti. Bütün tanışmaları imtidadınca ilk defa kızarak gözlerini yere indirdi.

Ahmet hâlâ cevap vermiyordu. Perihan onun siyah bakışlarına artık asla evvelki hislerle bakamayacağını anlıyordu. Birdenbire mevzuu değiştirdi:

— Haydi, bana köy havaları söyle Ahmet.

— Bizde havaları kızlar ohur küçük hanım, Erkek gısmı hava bilmez, oyun bilir.

Bu sözleri söylerken gayri ihtiyari bir papatya koparmıştı. Perihan roman mevzuu bulmak için haftalardır hisleriyle oynadığı Ahmet'e karşı kendisini suçlu görüyordu. Söylemeye karar verdiğimiz bir sırrı açmadan evvel, duyduğumuz mukaddemeyi yapmak ihtiyacıyla:

— Ver o çiçeği bana dedi ve papatyayı saçlarının arasına tarken sordu: Sen hiç kitap okudun mu Ahmet?

— Aah... Emme bizim efendinin gucah gucah kitabı var.

— Leylâ ile Mecnun'u da mı okumadın? Hani köylüler okurmuş?

— Okumadım. Benim okumam yazmam o kadar guvvetli değildir.

— Bak ben ne yapacağım Ahmet, o hani Leylâ ile Mecnun gibi bir kitap yazacağım. O kitapta ben Leylâ olacağım, sen Mecnun.

—

— Neden cevap vermiyorsun Ahmet, beğenmedin mi bunu?..

Ahmet sevimli bir teslimiyetle omuzlarını silktili.

* * *

Perihan'a büyük gezintiden üç gün sonra posta ile bir paket geldi. Merakla açtı. İçinde bir yevmi gazete nüshası vardı. Evirip çevirirken birinci sayfada kırmızı kalemle işaret edilmiş şöyle bir yazı gördü. "Üstat romancımız Ahmet Kadri'nin, Bir Yaz Hikâyesi başlıklı nefis bir hikâyesini beşinci sayfamızda bulacaksınız."

Perihan öyle şaşırılmıştı ki, hikâyeyi bir solukta okuduğu halde bir şey anlamamış gibi imzaya bakıyordu. Meşhur romancı Ahmet Kadri kendisinin hikâyesini yazmıştı. Ahmet'le olan münasebetlerinin bütün tafsilatını...

Perihan, ilk şaşkınlığı geçtikten sonra korkunç bir hiddete kapıldı. O kadar saf, o kadar masum saydığı Ahmet ne adi bir adamdı ya Rabbi... Demek bütün olanları ötede beride övünerek anlatmıştı.

Neye karar verdiğini bilemeden kalktı, otomobilini çıkardı, deli gibi sürdü. Beklenmez sefil bir ihanete uğramış insanlar gibi bedbahttı. Dişlerinin arasından:

— Ahmet, adımı da, adresimi de saklamamış olacak, diyor-
du, yoksa gazeteyi bana nasıl gönderirlerdi.

* * *

Kornayı hızlı hızlı öttürdü. Duvarın arkasında süratli ayak
sesleri duyuluyordu. Nihayet kapı açıldı. Perihan alacakaranlık-
ta, hiç beklemediği, şık bir adam görünce kafasını çevirdi. Bu
akşam Ahmet'i ne pahasına olursa olsun, görecekti, kinini boşal-
tıracaktı. Anlayıp anlamayacağını artık hesaplamıyor, şık adamın:

— Birisini mi arıyorsunuz hanfendi? diye sormasına aldırma-
dan bütün hiddetiyle korna çalmakta devam ediyordu.

— Ahmet'i çağırıyorsunuz değil mi efendim, yanınıza gelme-
ye yüzü kalmadı ki...

Perihan birdenbire başını kaldırdı ve alacakaranlıkta Ah-
met'le göz göze geldiler.

Meşhur romancı Ahmet Kadri Bey gülerek:

— İçeri buyurmaz mısınız, aziz meslektaşım, dedi, sabahı
beklemeden geleceğinizi iyi tahmin etmiştim. Vaktiniz varsa şu
Yaz Hikâyesi'ni beraber tenkit edelim.

* * *

Perihan Ahmet Kadri'nin karısı olduktan sonra köylünün
sahtesiyle hakikisini ayıramadığı için artık hikâye yazmaktan
vazgeçti.

Yedigün, (278), 5 Temmuz 1938

İkinci Bölüm

*Takma Adlarla
Yayımlanan Öyküler*

TİCARETTEN KOLAYI YOK

TİPİ

Şeyh Zihni Efendi, bunca yıllık halilesi Cabire Hanım'ı gömdüğü günün haftasında tekkesini de kapatmak mecburiyetinde kaldı ama zerre kadar müteessir olmadı.

Refikası zaten iki yıldır yatalaktı. Yarı ölü bir halde inleyip duruyordu. Hem kendi kurtulmuş, hem de Zihni Efendi'ye rahat bir nefes aldırmişti.

Tekkelerin kapanma kanunu dersiniz hani Hızır gibi işine yaradı. Eli açık, imanı bütün, mevkii yüksek müritler birer birer çekildikçe, zaten işin tadı kalmamıştı. Üç beş mahalle karısıyla bir alay serseri dervişe sabah akşam aş çıkarmak, akıllı kârı değildi. Fakat dergâhın kocaman kapılarını da durup dururken kapatamıyor, kendi kendine:

— Şeyh Zihni müritsizlikten tekkesini kapattı dedikleri gün, Allah canımı alsın daha iyi! diyordu.

Kanun çıktıktan sonra etrafı şöyle bir kolladı. Tekrar tekke açmanın ne imkânı ne de faydası olmadığını bir bakışta anladı.

Bina ile arsaya, senelerden beri talip olan bitişik fabrika sahibi Kohen Efendi ile uyuştı. Hepsini topyekûn iyi bir para ile devretti. Elinde rahmetli pederden kalma iki dükkânla, Zeyrek'te konak yavrusu bir ev kaldı. Buraya yerleşti.

Nur içinde yatasıca Cabire Hanım'ın toprağı daha kurudu mu, kurumadı mı? diye düşünmeye lüzum görmeden:

— Elimde büyüdü, huyumu aldı, beni çekse, çevirse Emine çevirir! diyerek 17 yaşındaki ahretlikle sessiz sedasız gerdeğe giriverdi. Bu suretle “fakirhane derdini bir hale yola” koymuş oldu.

Yaşı elliyi bulmuştu ama, daha çok dinçti. Elindeki sermaye ile ticarete başlamaya karar verdi, faizcilige girişti.

* * *

Kılığı, kıyafeti de değiştirmişti. Latayı sıyırp, yerine ince bir pardesü geçirmiş, kafasına parıl parıl bir melon şapka oturtmuştu. İşi gücü yoktu. Her gün piyasayı dolaşiyor, ahvale göz-kulak oluyor. İlk ağızda okkalı bir kâr yapıp asıl sermayesinin santimini tehlikeye koymadan tüccar olmayı düşünüyordu.

— Ben mantık okumuş herifim, diyordu, ticaretin esas mantığı da budur elbet. Faizcilikte iş yok. Ticarete bakalım. Hem de şöyle okkalısı olmalı.

* * *

Yıllar geçti Zihni Efendi bu fikrinden caymadı. Bir gün mahalle bakkalıyla konuşurken yumurtanın dehşetli pahalı olması, nazar-ı dikkatini celbetti. Sordu, soruşturdu.

— İspanya durup dinlenmeden yumurta çekiyor, dediler, kâr yüzde yüz. Hazır kontenjan listesi de dolmadı. Elini çabuk tutan vurgunu vuruyor.

— Sebep?

— Sebep basit! Burada altmış paraya topladığın yumurtanın tanesi orada dört küsur kuruş. Şöyle üç dört bin liralık mal uydurup bir de büyücek taka kirala. Güzel bir havada püfür püfür dayan Malaga'ya. On beş gün içinde koy on bin papel kân cebi-

ne. Dön geri, eğer gönlün çekerse dönüşte Sakız'a da bir uğra. Bir hafta dünya cennetinde Sakız mastikasıyla padişahlara mahsus bir hayat sür.

* * *

Sabık Şeyh Efendi birdenbire "hay hay!" demedi. Sordu, soruşturdu, iş yüzde yüz ciddi. Biri de çıkıp aksini söylemiyor. Hazret:

— Yumurta işi!.. der demez karşısındaki gözlerini süze süze:

— Kâr işte onda, diyor, ah biraz dünyalık olsa da girişiversek.

Tam o aralık önüne nereden peyda olduğunu pek kestiremediği Mişon adında bir ayak komisyoncusu çıktı.

Mişon beş altı gün içinde mükümmel bir taka donattı. Yumurta tabutlarını yerleştirdi. Vizesini vesair muamelatını şıpınışı bitirdi. Bir sabah erken:

— Mal canın yongasıdır, malım gözümün önünde gerek... diyen Şeyh Zihni Efendi'yi takanın kış üstüne oturtarak, Akdeniz'e doğru selametledi.

* * *

Yolculuk gayet sakin bir denizde geçti. Ve "Pelenki derya" takası bir akşam üstü Malaga limanına girdi.

— Gece gâvur toprağında işim ne? Sabah ola hayrola... diyerek küçük kamarada uykuya dalan Şeyh Efendi, ertesi sabah müthiş bir gürültü ile uyandı.

Sahilde kan gövdeyi götürüyordu. Mavzerler, mitralyözler ısıklık çalıyor, binalar yanıyor, ecnebler kendilerini gemilere atıyorlardı.

Zihni Efendi şaşırmıştı. Taka limandan çıkınca aklını başına toplayabildi. Reise:

— Ne oluyor yahu? diye sordu.

— Ne olacak? İspanya'da isyan çıkmış, millet birbirini kırıyor.

— Aman bre!

Aman bresi bu. Zihni Efendi yumurta sandıklarının üstüne yığılıverdi. Fakat elden ayaktan düşmenin, kendini kapıp koy-vermenin zamanı değildi.

Reisle baş başa verdiler. Geriye dönmek iflas etmek demektir. Takada soğuk hava tertibatı yoktu. Yumurtalar, Çanakkale'ye varmadan çürüyecekti.

Ne kaptanın, ne de sabık Şeyh Efendi'nin kliringe, kontenjana akılları ermiyordu. Bir ağızdan:

— Hemen Portsaid'e gidelim. İspanya'da para eden yumurta elbet orada da müşteri bulur, dediler.

Yola çıktılar. Dolaşmak kaptanın işine geliyordu ama masraf kabardıkça kabarıyordu.

Portsaid'de Zihni Efendi büsbütün apıştı. Yumurtaları evvela ihraç edemeyecek gibi oldular. Sonra şuraya buraya başvuruldu. Bir iki ahbap bulundu. Nihayet tanesi 50 paradan müşteri temin edildi. Artık Zihni Efendi'nin gözleri kararmıştı.

— Zararın neresinden dönülse kârdır, diyor Allah'a şükrediyordu.

Fakat İstanbul'dan kalkalı tam 35 gün olmuştu. Sıcak denizlerde sefer etmişler on gündür Portsaid'de bağlanmışlardı.

Müşteri takaya gelip yumurtaları muayene edince, felaket meydana çıktı. Milyonlarca yumurtanın bozulmaması, kokmamasını kalmamıştı.

Birini kırar kırmaz takayı öyle mülevves bir koku sardı ki, müşteri maşlahını savura savura kendini karaya güç attı.

Bir kere olan olmuştu. Çaresiz geri dönülecekti. Bu kokmuş

yumurtaları taşımakta bir fayda olamazdı. Hem de maazallah adam yolda vebaya uğrar, kakırdar giderdi.

Sandığın birini denize yuvarlayıp ikincisine yapıştıkları zaman liman memurları koşuştular.

— Limana çürük yumurta dökmek ha! Ver bakalım cezasını dediler. Hem dökülen yumurtaları bir bir toplattılar, hem de bizim paramızla 120 liraya yakın ceza aldılar.

Kaptan da bir taraftan:

— Felakettir. Bunları açıkta da dökemeyiz. Çünkü gemi saf-rasız kalırsa alabora olur, diyordu.

Tekrar güzel ve sakın bir günde yola çıktılar.

* * *

İstanbul limanına girince:

— Taka yüklüdür! diye 60 lira da rüsum veren Şeyh Zihni Efendi, evine yanı ölü bir halde girebildi.

Ve ticarete girişip toptan kâr etmekten vazgeçti. Santimi santimine hesap ettiği yedi bin küsur lira zararını tehlikesizce kapatmak için hemen tekrar faizciliğe başladı.

Zihni Efendi artık, rehin mukabilinde para ikraz etmektedir. Yüz liralık bir rehine mukabil ancak yirmi lira veriyor. Ve ho-murdananlara:

— Omzumda yumurta küfesi yok diyor. Canın isterse.

Karikatür, (59), 13 Şubat 1937

BULUNMUŞ VESİKA

TİPİ

Dün sabah matbaaya gelirken tramvayda Son Posta gazetesine sarılmış bir paket buldum. Biletçiye göstermeden açtım. İçinden bir tomar kâğıt çıktı. Birinci sayfasına şöyle bir göz gezdirdim. Serlevha: İttihat ve Terakki'de on sene!

— Eh, dedim, bu muharrir insafı imiş. Coşup da İttihat ve Terakki'de yüz sene diyebilirdi.

Serlevhanın hemen altındaki yazıyı okudum: Seksen yedinci kısım.

— Olur a, on senelik vukuat da yirmi, otuz kısımda bitivermez ya.

Daha sonra bu önümdeki kâğıdın seksen yedinci kısma ait on beşinci bap olduğu yazılı. Bu da harikuladelik değil, diye söylendim. Beher kısım on, on beş bap sürer elbet. Hadise-i tarihiye dediğin şıp diye bitmez. Önü var, arkası var.

Fakat yazanı tanıyamadım. Muhittin Birgen. Birgen soyadı olacak. Kala kala elde Muhittin kalıyor. Muhittin, Muhittin... Böyle İttihatçılardan kısım kısım, bap bap bahsettiğine bakılırsa, meşhur olması lazım ama, işte biliş çıkaramadım. Dur hele dur. Altında bir satır daha fark ediyorum: Eski Tanin başmuharriri. Hoppala. Benim bildiğim Tanin, Hüseyin Cahit ile meşhurdur,

Hüseyin Cahit de Tanin ile. Bu Muhittin de neci? İşin şakaya tahammülü yok. İşte adamcağız cayır cayır yazıyor. Hem kendisi de sade Muhittin imzasının işe yaramayacağını farkına varmış olacak ki, altına doğru, eski Tanin başmuharriri olduğunu yazmak lüzumunu hissetmiş. Acayip şey. Şimdi ben bu tomarı nereye götüreyim. Hangi gazeteye başvurayım. İttihat ve Terakki'den bahsetmeyen, bahsi de asgari 600, azami 1500 tefrikaya kadar uzatmayanı yok ki...

Düşüne düşünce matbaaya geldim. Masaya kurulup kahveyi içerken aklıma bir çare geldi.

— Şu makalelerden birini Karikatür'e basarım. Sahibi elbette gelir, malını ister, dedim. İşte dediğimi yapıyorum. Eğer muharrir farkına varmazsa onu bilip tanıyanlar insaniyet namına kendisine haber versinler. Sevaba girerler. Filhakika yazılanların bir bir başından geçtiğine şüphe edilemez ama, yeni baştan, vakanın sırasını bulmak, yana yakıla tafsil etmek meseledir:

Doksan sekizinci kısım

ON YEDİNCİ BAP

Enver'in İttihat ve Terakki'den kovulmasına nasıl mani oldum?

Sabahleyin Talat arabasını gönderip çağırdı. Bir buçuk saat-tir, araba Tanin matbaasının önünde beni bekliyor. Bekleyedursun hele. Zaten dünnden de çağırmıştı da orali olmamıştım.

Ben fitraten, kendimi methetmeyi, naza çekmeyi, hele zekâvetimi, ferasetimi göklere çıkarmayı sevmem. Fakat artık bu bizim Talat da kabak tadı vermeye başladı. Ne oluyoruz yahu? Anladık, sadrazamsa sadrazam. Biz de bugüne bugün memleketin efkâr-ı umumiyesine hitap eden koca bir sermuharririz. Başmakaleyi bi-

tirmeden kımıldamadım. İşim bittikten sonra arabaya kuruldum.

Babıâli'de bir kaynaşmadır gidiyor. İçeri girdiğim zaman Talat fırka kâtib-i umumisini haşlıyordu. Beni görünce sustu.

— Ne oldu, ne oluyorsun? diye sordum.

— Sorma üstadım, dedi, şu Enver yok mu, şu Enver?

— Hangi Enver? Şu bizim, serasker Enver mi?

— Evet.

— Ne olmuş çocuğa?

— Ne olacak şımardı. Etmediği münasebetsizlik kalmıyor. Şimdi karar verdim Fırkadan def edeceğim. Seraskerlikten azlettirip üniformalarını bir bir söktüreğim. Sultan Hanım'ı da çatır çatır boşatacağım.

Biraz düşündüm. Enver şımarıktı ama fena çocuk değildi. Günaşırı gelir, elimi öperdi. Bu işi münasip görmedim. Talat'a:

— Sen böyle işlere kalkışma, dedim, işi bana bırak. Gönder köftehoru Tanin'e, biraz kulağını çekeyim.

Doğrusu genç seraskere acımuştım. İşte bu biçim de merhametliyimdir. Mendebur merhametim yerli yersiz tutar.

Ha... Sırası düşmüşken şurada şunu da yazıvereyim: Enver'e başına gelecekleri, ta o zamandan bir bir söylemiştim:

— Sen bana baksana çocuğum, demiştim, çok değil, bundan dört beş sene sonra Türkistan'da bir Ermeni kurşunuyla ölüp gideceksin.

Bu sözüm de bütün sözlerim gibi çıktı.

Tevekkeli, feraset keramete şıkır şıkır göbek attırır dememişler.

Doksan dokuzuncu kısım

ON SEKİZİNCİ BAP

Osmanlı İmparatorluğu Umumi harbe girerken ben ne yaptım?

Talat Paşa bir sabah bizim eve çıkageldi. Mahalle, sadrazamın arabasını görünce, karmakarışık olmuş. Sokakta gürültü fazlalasınca kızdım. Tam kendi kendime:

— Bugün ilk işim, şu şehirde gürültünün önüne geçmeyen Şehremini def ettirmek olsun, derken bizim kız, koştu:

— Beybaba, dedi, Talat amcam geldi. İçeri girebilir miyim? Yoksa meşgul mü? Meşgulse rahatsız olmasın, yarın uğrarım, diyor.

Biraz düşündüm:

— Gelsin dedim.

Talat pürtelaş içeri girdi. Huyunu ben bilmeyeceğim de kim bilecek! Telaşlanınca sade kahve içer. Seslendim. Sonra yer gösterdim. Sordum:

— Hayrola, yine ne var?

— Sus, Muhittin, sus! Harbe girmek lazım mı, değil mi? Fikrini öğrenmek istiyorum. Girelim, dersin, gireceğiz. Hayır dersin girmeyeceğiz.

Ben bu gelişin harbe girip girmemek meselesine dair olduğunu daha sokaktaki kuru gürültüyü duyunca anlamıştım. Ve harbe girmek meselesi benim üstünde durmadığım bir mesele değildi. Daha on iki yaşında Taşkasap'taki Nürülbeyan İptidaisi'nin dördüncü sınıfında iken bir tahrir vazifesi kaleme almış, 1914'te Cihan Harbi'nin patlayacağını, bu harpte kazanacak milletleri, ölecek insanların adedini, sarf edilecek paraları hep yazmış, birini bile unutmadan yegân yegân, tadat etmiştim. Vaziyeti Talat'a izah eyledim. Lafımı kesmeden dinledi ve elimi öpüp çıktı

Haftasında Almanlarla ittifak ederek harbe girdik.

Gelecek makalelerimde harbin seyrini ve neticesini etraflıyla anlatacağım ama şunu da şurada yazmazsam, çatlarım:

Ben o sabah Talat'a: "Almanya ile harbe girelim" dememiş-tim. Bilakis "Almanya ile beraber harbe girmeyelim" demiştim. Sonradan öğrendim ki, o , tamamıyla ters anlamış. Başka türlü olmasına da zaten imkân yoktu, çünkü ben:

— 1917'de Amerika İngiltere'ye ve müttefiklerine yardım edecek, yine aynı yıl içinde, Rusya'da ihtilal kopacak demiştim.

Zira, Amerika'ya beşinci seyahatimde karşı karşıya iskambil oynarken reisicumhurun ağzından böyle bir laf almıştım ve Rus ihtilalini 1917'de patlatmasını on sene evvel, Lenin'e ben tavsiye etmiştim.

Aslına mutabıktır.

Karikatür, (61), 27 Şubat 1937

NE OLACAĞIMI HOLİVUT BİLİR

TİPİ

Güneşli, pırıl pırıl bir bahar günü idi. Bir arkadaşla karşılaştım. Terziye gidiyormuş, bugünkü gibi hatırımdadır:

— Son moda bir kumaş aldım ki, hiç sorma, dedi. Son moda bir de model beğendim. Elbisem bir tane olacak.

İşim gücüm yoktu, merak ettim. Peşine takıldım, terziye gittik.

Oğlan ceketi sırtına, pantolonu ayağına geçirdi. Aynanın karşısında bir döndü. Terzi sevincinden ellerini ovuştururken ben kahkahayı bastım.

Şaşırdılar:

— Neye gülüyorsun? diye sordular.

— Neye olacak dedim, şu kılığa gülüyorum.

— Ne var kılığımda?

— Daha ne olsun sersem, cekete bakın a dostlar. Omuzlara doğru açılmış, bele doğru ipince, sanki bel tarafı lastiktenmiş de o tek düğme ile iyice gerilmiş. Kısılgına da bir kısa ki sorma gitsin. Kollar düdüğü gibi. Mintan bir karış dışarda. Hele pantolon, baldırlarda şalvar, dizlerde Laz zıpkası. Nerede ise jartiyerlerin görünecek. Sakın bu halde sokağa uğrayayım deme, alimallah seni yuhaya tutarlar.

Ben bir yandan kahkahayı koyverip, bir yandan bunları sayarken, arkadaşım kızdı:

— Rica ederim, dedi, dünyadan haberdar değilsen, modadan anlamıyorsan, bari aptal aptal gülme, sinirime dokunuyorsun!

Baktım, terzi de müşterisine baş sallayarak hak veriyor. Ben de hiddetlendim. Bu kepaze kıyafetin moda olduğunu bana yutturamazlardı. Hemen oracıkta dört başı mamur bir ziyafetine bahse girdik. Fırtına gibi dışarı fırladım. Soluğu Beyoğlu'nda büyük kütüphanede aldım. Sıra sıra duran frenk mecmualarının arasında modaya ait olanları ararken gözlerinin içi simsiyah, jarse ceketini kavuniçi, pile etekliği lacivert bir küçük hanımla karşılaştım. O da moda mecmualarına bakıyordu. Bahsi kazanmak hülyasıyla lafa giriştim. Sonradan söylediğine bakılırsa, moda ile yakından alakadar bir delikanlıya rastladığına o da sevinmiş.

Uzatmayalım, bahsi kaybettiğimi, son modanın o düttürü leyla, zemheri zürafası kılığı olduğunu anladığım zaman, koltuğunun altında dört beş moda mecmuasıyla bayanın Nişantaşı'ndaki evine dayanmış bulunuyorduk.

O zamanlar daha böyle sersem olmamıştım. İlk ağızda bahse giriştiğimi falan söylememiş,

— Efendim, uzun müddet Anadolu'da bulunuyordum. Cehennemim bucağında modayı takip mi edebildik? İşte ipin ucunu kaçırmış, kepaze olmuşuz, şimdi işin yoksa kütüphane kütüphane gez, moda mecmuası bul, mağaza mağaza dolaş, kumaş kestir, terziden terziye koş elbise ısmarla, demiştim.

Ben böyle söylemiyor muyum, Cahide'nin de bana kanı kaynadıkça kaynıyordu. Hele sırtımdaki eski biçim elbiseyi yerin dibine batırıp bizim arkadaşın kıyafetini gökyüzüne çıkarınca duramadım. Haftasına bendeniz de aynı şekle, aynı şemaile girmiştim. Hele kıza gösteriş olsun diye satın aldığım moda mec-

mualarını bir hafta içinde hatmedip imtihandan yüzüm ak çıktıktan sonra Cahide;

— Tam aradığım ideal kocayı buldum. Bana senden başkası dünyada yaramaz, dedi. Hali vakti yerinde bir aile kızı idi. Ben de eh şöyle böyle pederin geliratıyla yaşıyordum. On beş güne varmadan nişanlandık.

İki ay geçti, geçmedi. Bir gün nişanlıma gidip elini öpünce bana hayretle, istihfafla hatta dehşetle baktığını gördüm.

— Ne var, bana ne oldu ki böyle bakıyorsun, dedim.

— Aman, Ulvi, bu ne biçim kıyafet, yoksa son mecmuaları görmedin mi? diye sözümü ağzıma tıkadı.

Yerinden fırlamasıyla, o hafta gelen mecmuaları önüme sıralaması bir oldu. Gaflet tarafıma gelmiş, mendeburlara göz gezdirememiştim. Bizim dar kısa moda çoktan tarihe karışmış. Charlston modası çıkmış. Almış yürümüş. Bir kere alışmışım, hiç bozar mıyım.

— Sorma, canımın içi, sorma, sana karşı çok mahcubum ama terzim yetiştiremedi. Bu hafta böyle kılıksız kıyafetsiz kaldım, dedim.

Cahide:

— Ölürüm de Nuh nebiden kalma elbiseli adamla sokağa çıkmam diye ayak diredi.

O ilkbahar cumasını evde kapalı geçirdik. Bir hafta sonra benim pantolon bir alamet olmuş çıkmıştı. İçine ferah ferah iki şişman adam sığacak kadar geniş olan paçaları hem rugan pabuçlarımı tamamıyla örtüyor, hem de kaldırımları var kuvvetiyle süpürüyordu.

Fakat nişanlim son derece mesuttu. Benim pantolon yel yepelenek, yelken kürek savrulmuyor mu, kızın adeta ömrü artıyordu.

Biz böyle kılık kıyafet değiştirirken Cahide yerinde saymıyor-

du ya. Bir aralık önü kısa, arkası uzun fistanlar giydi, bir aralık, eteklerini dizkapaklarından yukarıya sıvadı. Bir aralık, balo elbiselerini gölgede bırakacak entariler yaptırdı.

Ben Rudolf Valentino'yu andırayım diye yanaklarıma doğru favorileri salıverdiğim hafta, bizim hatun da hamur işlerine, ağır tatlılara yanaşarak on beş günde Bili Dov kadar tombullaştı. O canım suratı ablak beslemelere döndü.

Biz, artık kendimizi iyiden iyiye modaya kaptırmıştık. Daha sonraları yüzümde, favori bıyık falan kalmamıştı ama, başım bir başka çeşit olmuştu. Saçlarımı ensemeye doğru uzattıkça uzatmış, o ölüm cenderesi makinelerin altında saatlerce ter dökerek kıvırttıkça kıvırtmıştım. Günde hilafsız yarım şişe biryantın bana mısın demiyordu. Nişanım olacak da büsbütün değişmişti. Kaşlarını tamamıyla kazıtmış, yerine kalemle o günkü tuvaletine uygun renkte çizgiler çizmeye girişmişti. Beli inceldikçe incelmış, omuz başları kat kat fistolarla sivrilmiş gitmişti.

Boynunda maviye boyanmış bir tilki postu, elinde içimi tiksindiren yılan derisi çanta, ayağında timsah gönünden iskarpinler vardı.

Ben artık başı açık geziyordum. Ayağımdaki üstü tüylü, topuğu yumruk gibi ayakkabılar, boynumda çarşaf kadar eşarpla yine bir acayip olmuş. Laf aramızda kaşlarımı da üstünden, altından cımbızlatmıştım.

Şimdi bu son günlerde ise, bendeniz o kıvrır kıvrır, yağlı saçlarımın tepesine kısa kenarlı lacivert bir fötr kondurdum ki, en acıklı tarafı, kordelasının kenarında büyücek bir horoz tüyü bulunmasıdır.

Sevgilim de şapkasını benimkine uydurdu. Fakat onun diktiği tüy hem daha uzun, hem daha parlak ve hem de daha dimdik. Fazla olarak nazeninim Marta Egert mi ne karın ağrısıdır

Üstadın Ölümü

ona benzeyeyim diye gözlerini şaşılaştırmaya uğraşıyor. Siyah bakışlarını burnunun ucuna toplamadan yüzüme bakmıyor. Her kılıkta çıkardığımız resimler, koskoca albümler doldurdu.

Şimdilik bu haldeyiz. Fakat bir hafta sonra ne şekil alacağız? İşte bunu sade dört gözle beklediğimiz ilkbahar moda mecmu-alarıyla Holivut'tan gelecek operet filmleri bilir.

Karikatür, (62), 6 Mart 1937

BİR MİZAHÇI İLE MÜLÂKAT

TİPİ

Kenarda tek başına oturduğunu görünce sevindim. Sırtarak yaklaştım. Selam verdim. Sinek kışlar gibi sol elini salladı. Tekrar yanındaki iskemleye boylu boyunca yanlamış Van kedisini okşamaya başladı. Gözler dalgın, surat bir karış.

Neden yalan söylemeli, adeta telaşlandım. Şimdi ben bu somur somur somurtkan meşhur mizahçıya:

— Mesleğinden memnun musun, diye nasıl sorayım.

Böyle düşünüp dururken, Haktaalâ içime bir cesaret ihsan etti. Kendimi toparladım. Hazreti bir daha yerden göğe kadar etekleyerek söze giriştim.

— Oh, maşallah! Bahara karşı tahayyülat mı üstadım?

Ses yok. Sade yüzünü buruşturuyor. Lafın arkasını hiç keser miyim?

— Ne hoş mahluk! Demek kedileri seversiniz?..

— Severim!

Gazeteci dediğin damara göre şerbet vermesini bilecek. Mendebur hayvanları günahım kadar sevmediğim halde can-ı yürekten tasdik ettim. Ben de fevkalade severim. Pek munis, pek faydalı, pek şeker hayvancıklardır. Bahusus şu seninkine benzeyenler uğurlu da olurlarmış.

— Belki...

Hoppala. Kelimeleri ağzından kerpetenle mi sökeceğiz. Gayri iş işten geçti. Yakasını bir kere yakaladım. Ne olursa olsun diyerek asıl suali yapıştırdım:

— Mesleğinden memnun musun?

— Çok.

— Oh, oh, ne âlâ! Hangi tarzdan hoşlanırsın?

— Tek kitap tarzı iyidir.

— Tek kitap tarzı mı? Anlayamadım.

— Anlamayacak ne var yahu! Dünya yerinden oynuyor. Tek kitap meselesi yok mu?

Sersemleştim ama,

— Farkında değilim! diyecek kadar değil.

— Evet, şimdi hatırladım.

Dedim. Yine sustuk. Bakım ondan hayır yok, tekrar söze giriştim.

Ne olursa olsun, eğlenceli sanat vesselam.

Eli tırmalanmış gibi sıçradı.

— Hangisi?

— Seninki!

— Eh, sana öyle geliyorsa doğrudur. Bir sürü çoluk çocukla uğraşmak... Zevkli ha?

— Çoluk çocuk mu dedin? Kimler bunlar?

— Hepsi.

— Hepsi mi? Lâhavle... Hamit de var mı içlerinde...

Biraz düşündü:

— Var.

— Cenap?

— Yok.

— Akif?

— Var.

— Nâzım?

— Var.

— Bunların hepsi çoluk çocuk mu?

— Ne zannettin?

Ben pusulayı şaşırmıştım. O, kendisini benden evvel toparladı. Sordu:

— Sen neden bahsediyorsun kuzum?

— Senin meslekten.

— Hangi benim meslek?

— Mizahçılık.

— Tu... Allah müstahakını versin. Ben de hocalıktan dem vuruyorsun sandım. Malum ya bizim bir de hocalığımız var. Demek sen mizahtan bahsediyordun ha! Olur şey değil... Olur şey değil vallahi!

Ben salak salak sırtırken o devam etti:

— Maamafih bu iki mesleği artık birbirinden ayıramıyorum. Sınıfımda öyle çiçeği burnunda cep takvimi şairleri, öyle kübik romancılar, sürrealist hikâyeciler var ki, işin içler acısı durumunu sezmesem, “Anasından Dahi Doğanlar Arasında” adlı on ciltlik bir eser yazıp dünyanın kasıklarını çatlatmaktan kolay bir şey olmayacak...

Karikatür, (64), 20 Mart 1937

BİR ÇALGILI GAZİNODA NELER GÖRDÜM?

TİPİ

İlçki adamın aklını başından alır derler ya, doğrudur. Hiç sarhoş olmasaydım, dün gecemi rezil eder miydim? Üç arkadaş kuytu bir meyhanede güzel güzel sohbet ediyorduk. Aklıma esti.

— Kalkın be arkadaşlar, bir çalgılı gazinoya gidelim! Biraz çalgı dinler, gönül eğlendiririz, dedim.

Öteki budalalar da bana uydular, yürüdük. Neden saklamalı. Çalgılı gazinoya gitmiş adam değilimdir. Hangisinde daha civcivli eğlenilir, bilmem. Bizim ahbablar dersiniz benden cahil. İlk rastgeldiğimize girdik.

Aman Allah'ım, masalar hıncahınç, localar tıklım tıklım. Garsonlarda insanı oturduğu yerde yoracak bir koşuşma, seyircilerde adamı içmeden sızdıracak bir sükûn ve rehavet.

Şanoda dört iskemle var. Dördü de komple. Başta bir esmer kızcağız, yanında şişman sarı bir bayan, onun yanında bir kumral hanende, daha uçta tombalakça bir nazenin. Ayaklarını çengellemişler, büyük bir kabahat işlemiş insanlar gibi önlerine bakıyorlar.

Gazinodaki muhtelif uğultuyu bir türlü alt edemeyen ince baygın bir tel sesi. Ne bileyim hangi faslın bilmem hangi parçasını inleyip duruyor.

Önümüzdeki masalarda bir uyuşukluk. Bütün seyirciler kol-tuklarının altına birer iskemle daha alarak adeta uzanmışlar. Gözleri süzölmüş maestro ayaklandı. Kemanını bir yokladı. Akort tamam. Baştaki bayan da kalktı. Yine gözleri ayaklarının ucunda, vücut öne meyilli. Eller bu sefer testi kulpları gibi göbeğe bağlanmış. Parmaklar entarinin kuşağını büküp buruşturuyor.

Söylediği şarkı ağır aksak. Her sözde bir ah var gibi. Bir içler acısı, yürek yakıcı nağme. Satırların sonunda muayyen bir baş hareketi. Sonra tekrar yarım sağdan başlayarak, yarım sola kadar bir devir. Şarkının sonu “Alafranga-yerli” tangolarımızın nihayeti gibi göğe doğru uzatılıyor.

Bayan, iş bitince aynı otomatik adımlarla aynı pozu alıyor. Alkışlayanlar var. O, alkışlayanlara doğru döndü, hafif hafif tebessüm ediyor. Bak işe yahu! Demek bu körpe kızcağızlar gülmelerini de biliyorlar. Aşk olsun. Fakat öyle ise neden gülmüyorlar da, somurtuyorlar. Bu noktaya çok meraklandım. Ertesi gününü tahkik ettim. Müşterilere gülmek gayet yasakmış. Patron yevmiyeyi kesmek suretiyle ceza bile verirmiş. Hele daha uzattı mı tutar kolundan kapı dışarı edermiş, zira malum ya gazino içkili. Hadiseler çıkabilirmiş maazallah...

Halbuki ben bu fikirde değilim. Bizim musiki o kadar müessir ki kızcağızlar tıka basa içen müşterilerin yüzüne gülmek değil, enselerine çimdik atsalar yine kimsede kımlıdayacak takat bırakmıyor.

Hem şarkıcı kıزدan gülmek hakkını çekip alan dükkânın müşterilere mahsus kanunları da pek sert. Arada bir oynak hava çalındı da daha müzik morfininin uyuşturucu tesirine pek kapılmayan bir zavallı hafiften mırıldanmaya yeltendi mi, dükkân sahibinden evvel dalgınlığı, uyuşukluğu açılan müşteriler homurdanıyorlar:

— Susalım, susalım yahu! Olur rezalet değil, susalımmm!
Sinemalarda görürüm. Şarkı söyleyen artist halkın arasına iner, halkı da yardımına çağırır. Halk şarkıları müştereken söylenir.

Ama diyeceksiniz:

— Hey gözünü aç, o senin dediğin iş, yerine, şarkısına göre-
dir. Biz burada bir genç kızın feryadına güç tahammül ediyoruz.
Bir de bütün salon figana başlarsa halimiz nice olur. Çoğa kal-
maz, karasevdaya uğramaz mıyız?

Hakkımız var. Şimdi gözümün önüne geldi de kendi kendi-
me güldüm. Düşünün bir kere koca salonda inceli kalınlı, akort-
lu akortsuz yüzlerce ses hep bir ağızdan bağırıyorlar:

“Gözünün rengini sordum karasevda dediler.”

Hakikaten çok firaklı bir hal alırız. Tevekkeli gelen gideni
ararız dememişler. Aman çalgılı gazinoların düzeni bozulmasın.
Yeni bir nizam, bize herhalde mecburen somurtan genç kızları
ararız.

Karikatür, (65), 27 Mart 1937

BİR ZABITA MUHBİRİ İLE MÜLÂKAT

TİPİ

Gazete idarehanesinin kapısında karşılaştık. Saat yedi buçuktu.
— Seni gökte ararken yerde buldum, diye söze başladı. Ben de şimdi sana geliyordum.

— Hayrola?

Koluma girdi. Dehşetli mesut, müthiş neşeli idi.

— Yaşadık bu akşam, dedi, bu akşam bendesin! Yürü.

— Ne var yahu?

— Daha ne olacak, Allah sayısını arttırsın. Cinayet var.

— Çenen tutulsun!

— Tutulmaz. Kocaman bir cinayet oldu. Herifin biri karısını aşkıyla beraber yakalayıp ikisini de temizledi. Hem de nerede biliyor musun?

— Hayır.

— Taaa, Edirnekapı'da.

— Sen delirdin mi kuzum! Bir aile faciası karşısında bu ne küstahlık. Hem bana baksana bu akşam benim şaşma dinlemeye de vaktim yok. Kafam kazana dönmüş, birkaç kadeh atalım diye uğradım sana ben.

— Pek âlâ ettin. Aklınla yaşa. Tam zamanıdır, hem sade birkaç kadeh atmayalım. Azalım adeta, kendimizi serseriliğe kapıp

koyuverelim, nerde akşam, orda sabah derler ya, işte o biçim bir azma...

— Yine beni kötü kötü söyleteceksin. Sen evli değil misin birader, karından ödün patlar.

— Geç onu bir kalem, karıdan korkarım ama gün bugün.

— Neden gün bugün oluyor?

— Dedik ya cinayet oldu.

— Cinayet mi oldu?

— Evet, mükemmel bir cinayet.

— Ee?

— Esi şu ki... Bendeniz şimdi cinayeti takibe memurum. Eve telefon ettim. Sevgili karıcığım, dedim, yine büyük bir iş çıktı. Ucunda ikramiye de var. Yarın gazetede okursun ya. Sana şuracıkta da çıtlatayım.

Edirnekapı'da bir adam, karısını aşığıyla beraber öldürmüş. Ben şimdi otomobille oraya gidiyorum. Ölenlerin, öldürenin adı, sanı, yaşı, meşguliyeti malum değil. Bunları öğreneceğim. Resimlerini temin etmeye çalışacağım. Vakanın evveliyatını keşfedip müddeiumuminin mütealatını da ilave edeceğim. Buna katilin ahvalini de ekleyebilirsem ne mutlu bana. Sen beni nafile yemeğe bekleme. Belki bütün gece kalırım. Öyle ya, o derya gibi yazıyı sabaha karşı gazeteye koşturmak yetmiyormuş gibi bir de oturup kaleme alacağız. Merak etme, merak etme, kendimi üşütmem...

— Pekâlâ, şimdi demek birkaç kadeh yuvarlayıp soluğu Edirnekapı'da alacaksın ha?

— Hoppala, olur mankafalardan değilmişsin be! Ne münasebet cinayet havadisini çoktan yazdım.

— Aman deme! O halde.

O haldesi... Can sağlığı. Bu gece tabesabah serbestim. Kanat-

lı kuşlar, evlenmemiş açığöz, bahtiyar insanlar gibi serbestim.

— Ya, yarın bir aksilik olur da vaka gazetede pek az bir yer tutarsa.

— Ne çıkar. Ben arada öyle vakalar icat ederim ki, esası incir çekirdeği doldurmaz. Fakat onun da kolayı var. Eve gidince sesimin perdesini alçaltarak, sus karıcığım sus! Dün akşam takip ettiğim hadise yok mu? Pek mühim, pek siyasi bir mesele imiş. Yazılmasını bile men ettilerdi. Halbuki emeğime acıdılar da şu enti püften yazıyı olsun koydular, derim.

— Ya ara yere bir de ikramiye lafı karışıyor, karın ikramiye yerine bu gece takiplerinin seni mahvettiğinin farkında değil mi?

— Bak gördün mü? İş kiskançlıktan, şüpheden kurtanıp para meselesine kadar getirebildik! Demek ki iş basitleşti.

— Ne basitleşmesi azizim, para meselesi basit olur mu? Bir düşün, ikramiye yerine kesenin dibine dan ekiyorsun!

— Aldırma! Ben arkadaş canlısıyım. Bunu karım da pekâlâ bilir. Ahbaplarımdan hangisi para istese vermeden yapamam. Bu akşamki ikramiyeyi de yarın sana borç olarak vermiş olacağım. Sade şunu da söyleyeyim ki içime dert olmasın. Her gün beraber olduğumuzu bilmediği için bizimki harıl harıl artık arkadaşların seni aramaz oldular dedi mi, ağzımı açıp gözümü yumuyorum: Namussuz herifler, beşer, onar lira borçları var diye gayri uğramak istemiyorlar, diyerek basıyorum size kalayı.

— Şimdi hatırladım. Geçenlerde kadıncağыз bana rastladı da kafasını hışımla çevirip geçti... Meğer hakkı varmış... Tu... Allah cezanı versin!..

Karikatür, (66), 3 Nisan 1937

GÖRÜCÜ EĞLENCESİ...

TİPİ

— Cebinde paran olsa, işin tıkırında bulunsa, neşene de diyecek olmasa ne yaparsın?

— Eskiden Beyoğlu caddesine çıkar, üç aşağı, beş yukarı dolaşırım.

— Sebep?

— Ya eski göz aşınlarına rastlamak yahut yeni bir nazenin ile ahbap olup gönül eğlendirmek için!

— Hay Allah razı olsun! Ben de sözü bu noktaya getirmek istiyordum ama sen “eskiden!” diye gönlümü bulandırdın. Demek bu eskidendi? Şimdi ne yapıyorsun?

— Şimdikini hiç sorma! Görücüye gidiyorum!

— Anlayamadım!

— Anlatayım da bak nasıl anlarsın! Bunca yıllık kaşarlanmış hovardayımdır.

— Malum!

— Haradan kısarak seçer gibi, sokaktan kadın seçmekten usan-
dım. Sus! Sus! “Öyle ise evlen!” diyeceksin değil mi?

— Evet.

— Bilirim. Bütün dostları hep aynı paroladan tanıyorum, eksik olmayın! Nasihatinize teşekkür ederim. Fakat ben öyle ente-

resan bir meşgale buldum ki, hatta evlenmeye bile vaktim yok.

— Aman etme!

— Sen büsbütün yabancı değilsin. Sana esranımı faş edebili-
rim: Yeni keşfettiğim usul, görücü gitmek usulü. Kendi aziz ca-
nım, hovarda gönlüm için görücü gidiyorum.

Hepimizin şöyle böyle tanıdığımız bir sürü ahababı vardır.
Bende bu çeşit dostlar sürü ile sayılır. Hepsisi de çöp çatmaktan,
adamı başgöz etmekten hoşlanır iyi insanlardır.

Mesela kahvede oturup tatlı tatlı dalga geçiyorken bir tanesi
çıkagelir. Hani çıkagelmese de asırlar geçse derhatır edemeye-
ceklerinden biri. Selam verir. Alırsın. Nezaket icabı “buyur” de-
din mi karşına geçer oturur. Böyle adamların ilk sözü şudur:

— Ne o, seni bugün bir parça sararmış gördüm. Hasta gibi-
sin kendine dikkat et azizim, kendini kolla. Pek kapıp koyuver-
din bugünlerde. Gençlik sana her zaman baki mi?

O zaman hiç sıkılma:

— Yahu böyle diyorsun ama, malum ya kimsemiz yok. Bir
elimizden tutan çıksa da helal süt emmiş bir hatun bulsa kim ev-
lenmez? Kim ev, bark, çoluk çocuk sahibi olup rahat bir nefes
almak istemez?

— Peki birini bulsana... Şöyle münasip birini!

— Nereden bulayım, zamane kadınları malum! Arayıp taramak,
görüp tanımak lazım. Sonra bunca kadınla düştüm kalk-
tım her önüme geleni karı diye alamam. Tipi, tabiatı uygun ol-
malı. Mesela, sarı saçlı, mavi gözlü, etine dolgun bir tazecik bul-
sam bir gün beklemem, evlenirim!

O zaman ahababı bir düşüncedir alır. Neden sonra:

— Bizim komşularda, diye başlar, böyle bir kızcağız var.
Hem de istediğinden âlâsı. Yarın gel seni götürüyim.

— Nasıl olur?

— Nasıl olacak, bu akşam haber gönderirim, yarın akşam bizi beklerler. Gelirsin gideriz. Gözünle görürsün beğenirsen ne âla.

İşte tarihini hatırlayamadığım bir gün bu iş böyle başladı. Ertesi akşam sarı saçlı bayana gittim. Karşıma yine tarihini hatırlayamadığım bir yaz mevsiminde Büyükkada'yı bana cennet yapan benim Sarı Aliye çıktı. Vaziyet çok komikti. Aliye de ben de idare ettik. Ahbabım bu işi bir izzet-i nefis meselesi haline soktu. Bir hafta sonra başka bir sarışını görmeye gittik. Sonra başka ahbablar da duydular. Hepsine ayrı ayrı tipler tarif ediyordum. Her hafta hiç tanımadığım evlerde, hiç tanımadığım küçük bayanlarla karşılaştım. Şişli'den, Edirnekapı'ya, Kavaklar'dan Ada'ya kadar gitmediğim mahalle, girmediğim kız evi kalmadı.

Bazısında kocakarılar daha ileri gidip oturduğumuz odanın kapısından kafalarını uzatarak:

— Tu... tu... Kırk bir buçuk kere maşallah! Bakayım damadıma şu tüysüz oğlana? Vallahi gözüm kesti, kanım kaynadı. İnşallah bir yastıkta kocarlar Eminem'le diye naralar attılar.

Bazısında gözleri az gören büyük pederler:

— Yaklaş evlat, şöyle yaklaş. Ayyaşlığın falan varsa başka kapa...? Bizim elin sarhoşuna verilecek kızımız yok haa, diyerek ahlâkımı yokladılar.

Bir evde, kızla kaynanam olacak hatun o kadar birbirlerine benziyorlardı ki, hangisinin evde kalmış kız, hangisinin ihtiyarlamamaya ant içmiş kaynana olduğunu bile anlayamayıp rezil oldum.

Hele bir evde, asri terbiye almış bir kızcağızı:

— Mademki görücüye geliyor, o halde eski kafalıdır, eski terbiyeye göre hareket edersen daha çok gözüne girersin, diyerek bütün kahve içme zamanında ayakta bıraktılar da zavallı kızca-

gız benim inadıma kahveyi dirhem dirhem içtiğimi görünce dayanamayıp:

— Beyefendi, buraya görücü mü geldiniz? Kahveniz soğudu. Zarar yok bitirin de yenisini pişirtelim, diye beni bir güzel mahcup etti.

İşte böyle azizim, ahbablar:

— Neden caddede görünmüyorsun, niçin kahveye, meyhaneye gelmiyorsun? diye merak ededursunlar. Ben yeni usul eğlencemden son derece memnun, son derece bahtiyar gezip tozuyorum.

* * *

Birdenbire gözü duvardaki saate ilişti.

— Aman, diye ayaklandı, bana müsaade! Çamlıca'da bir eve görücü gideceğim. Vapuru kaçırmayayım.

Arkasından baktım gayr-i ihtiyari mırıldanmışım:

— Koş, sersem koş, ateşle oynayan muhakkak yanar, aya varmaz sen de bulursun başının belasını...

Karikatür, (67), 10 Nisan 1937

BEDBAHT BİR ADAM

TA-KA

Mısır'da bilmem hangi prensesin kâhyası olan meçhul amca ölüp yüz bin Mısır altınından ibaret servete konduğunu haber alınca telaşlanmadı.

Noterin mektubu kısa ve kuru idi: Bu tanımadığı amcanın ismini bildiriyor, yüz bin lira kadar tutan bu mirasın biricik varisi olduğunu tebşir ederek görüşmek üzere hemen dairesine çağırıyordu.

Ahmet iptidaiyi bitirdikten sonra iki sene demirci çıraklığı yapmıştı. Bu iki senede kolları kalınlaşmıştı ama kulağı ağır işitir olmuştu. Sonra bir buçuk yıl Mahmutpaşa'da işportacılık etti. Bu işte de belediye memurlarıyla kovalamaca oynarken balırları kuvvetlenmiş fakat üstüne hikmet-i hüda bir ürkeklik gelmişti. Şimdi 27 lira ücretle belediye tahsildarlığı yapıyordu.

Ayda devrettiği paranın yekûnu yüz lirayı bir türlü aşamadığından ilk ağızda aklına yüz bin Mısır altınının epeyce bir servet olabileceğinden başka bir düşünce gelmemişti.

Hatta o kadar ki, ilk akşam, belki bir yanlışlık vardır, kocakarıyı nahak yere heyecanlandırmayayım, diye annesine bile bir şey söylemedi. Ertesi gün tıraş oldu, nüfus tezkeresini, terhis vesikasını beraberine alarak noteri görmeye gitti.

Sevinmiyordu ama kafasında garip bir uyuşukluk vardı. Canı sıkılıyor gibi bir şey. Noter dairesine girerken hademeye, adeta utanarak, güçlkle:

— Noter bey beni çağırması bir miras meselesi için, diyebildi!

Daktilolar Ahmet'in yüzüne bakıp baygın baygın güldüler. Başkâtibe varıncaya kadar cümle memurlar ellerini ovuşturarak ayaklandılar. Bir taraftan hademe, beyin makamına doğru seğirtirken, Ahmet'e iskemle takdim ettiler, koltuk gösterdiler, kahve, çay emredip etmediğini sordular. Yeni mirasyedi yaradılışı itibarıyla sıkılgan bir adamdı. Ne edeceğini büsbütün şaşırdı. O anda eski evrak çantasını da koltuğunda getirdiğini fark etti. Şaşkınlığı hafif tertip arttı. İki yıldır yanından ayırmadığı bu siyah çantadan bu anda bayağı utanıyordu. İçinden: "Allah Allah, bana da ne oluyor?" derken kelifelli noter görüldü. Yeni müşterisini koltuklayarak hususi odasına sürükledi.

Bir saat kadar konuştular. Ahmet'in zaten ağır işiten kulakları artık tamamıyla tıkanmış gibi idi. Yani zonkluyordu. Orta yere kâğıtlar çıkarıldı, imzalar atıldı, mühürler basıldı ve nihayet odadan kan ter içinde kendini dışarıya attı:

Akşam eve hurdahaş bir vücut, kazan gibi bir kafa ile geldi. Annesi, biricik yavrusunun gözünün içine bakan, nefes almasından huylanan, hastalanacak diye içi titreyen meraklı bir hatundu. Cigerparesini karmakarışık görünce dayanamadı, sual üstüne sual sıraladı.

Çenesini bir türlü kapamak bilmeyen valideyi susturmak için Ahmet vaziyeti kısaca hülasa etmeye mecbur oldu. Kadın bu amcaı hayal meyal hatırlıyordu. Fakat onun yüz bin Mısır altını hakkında oğlu kadar da fikri yoktu. İlle:

— İmamın Sivrikoz'daki iki odalı tahta evini satın alalım! diye tutturdu. Ev, hem gıcır gıcır tamir edilmişmiş, hem de düza-

yakmış, gayri mirasa konduktan sonra da romatizmalı dizleriyle elalemin minare merdivenli kira evlerinde sürünemezmiş ya.

Bir taraftan da:

— Ah, diyordu, faizcilik haram olmasaydı, rehinle ötekine, berikine para verir, gül gibi geçinirdik. Yahut sen, bir bakkal dükkânı açsan nasıl olur? Bak köşedeki şişman Bodos, para babası olup çıktı.

Ahmet annesini sonuna kadar dinledikten sonra, gülerek:

— Sen delirdin mi valde, dedi, yüz bin Mısır lirası ne demek, bilmiyorsun galiba?

Ve yorganı başına çekti. O gün akşama doğru bir Mısır lirasının bizim paramızla 10-12 lira tuttuğunu öğrenmiş, konduğu mirasın milyona dayandığını anlamıştı. Sabaha kadar kalın rakamlarla toparlak sıfırların arasında dehşetli bir kâbus geçirdi.

* * *

Gün ağarırken ancak dalabilmişti. Birdenbire büyük bir telaşla sıçradı. Annesi biteviye omzunu sarsıyordu.

— Ne var, ne oluyor anne?

— A, a, delinin zoruna bak, o ne telaş öyle... Elhamdülillah hiçbir şeycikler yok. Sade aşağıya üç dört efendi geldi. Seninle konuşmak istiyorlar.

— Kimlermiş bunlar? Ne istiyorlar?

— Bilir miyim, hiç görmediğim insanlar... Yabancı... Fotoğraf çekeceğiz, biz gazeteciyiz, noterden mirasa konduğunuzu haber aldık, deyip duruyorlar. Benim bile resimlerimi aldılar. Adamlar uzaktan gelmişlerdir. Bir acı kahve olsun pişireyim diye yeldirmeyi geçirip bakkala koştum. Koca gâvur ne dese beğenirsin: "Gözün aydın gayri Fatma Hanım, kondunuz mirasa," demez mi?

— Yahu bu işyi Bodos nerden haber almış? Yoksa sen bir boşboğazlık mı ettin?

— Ne münasebet evladım. Ben de şaşıtm... “A, üstüme iyilik sağlık, sen yoksa erdin mi çorbacı?” dedim. Meğer aşağıdaki herifler evimizi ona sormuşlar, o da haberi onlardan öğrenmiş zahir. Şimdi mahalle çalkalanıyor, kalk artık!

Ahmet kalktı. Muhtelif pozda resimlerini çektiler. Ertesi günü gazeteler birinci sayfalarını boydan boya Ahmet’le doldürmüşlardı. Doğduğundan beri hayatını yazıyorlar, şimdiden sonra ne yapacağına dair koca koca hikâyeler uyduruyorlardı.

Gazetelerin bu azizliği, bu kadarla kalmadı. Daha ertesi günü, ahbablar, uzak, yakın akrabalar sökün etti. Ahmet bitmez tükenmez misafirleri ağırlamak, akraba çocuklarını sevindirmek için evvela bakkal Bodos’tan bir miktar istikraz yaptı. Sonra buna da yüzü tutmamaya başladı.

Bir gün notere gidip alelhesap bir miktar para almayı düşündü, fakat öyle ikram gördü ki:

— Bana, hesabıma mahsuben lütfen birkaç yüz lira buluverin diyemedi. Yine bir saat konuştular. Noter son sözünde: “İşinizin çabuk neticelenmesi için hiçbir fedakârlıktan çekinmiyoruz. Neticeyi size ayrıca bildiririm,” dedi.

Ahmet ne yapacağını şaşırdı. Başladı belediye namına yaptığı tahsilattan mirasa konar konmaz kapatmak düşüncesiyle harcamaya.

Ve bir gün ani bir teftiş, işi meydana çıkardı. Kanun huzurunda “yüz bin lira mirasa konan adam zimmetine para geçirirse ceza görmez” diye bir kayıt yoktu. Ahmet bir sene hapse mahkûm oldu.

Noterden “beratinız mirasınız emrinize amadedir” mektubunu aldığı zaman cezasının tamam olmasına tam yedi buçuk ay vardı.

Üstadın Ölümü

Validesi oğlu hapse atılınca mirası falan unutmuş, bir anda yüreğine inerek sizlere ömür uçup gitmişti.

Ahmet hapisten çıkınca büsbütün sersemlemişti. Her taraftan bin türlü yağlı işler yapmak teklifleri alıyordu. Akli ermediği bu işlere para yatıramazdı. Koca servetle eski muhitine yerleşemezdi. Mazisindeki mahkumiyet maddesi ve sıkılganlığı yüksek muhitlere intisabına da mani oldu.

Bedbaht adam bir milyon liraya yakın servetiyle eli böğründe orta yerde kalakaldı.

Rabbim böyle felaketi düşmanımın başına vermesin. Ne dersiniz?

Karikatür, (67), 10 Nisan 1937

GÖZDAĞI

TA-KA

İşitince evvela inanmadık! Bizim Şahap evleniyormuş. Şakası yok. Nişanı yapmış, kâğıtları asmış, önümüzdeki cumartesi gününü gecesini düğün kuruyormuş!

— Bizim Şahap, sahiden başgöz oluyor ha, dedik, Melahat'ı alıyormuş, öyle mi?

Haberi getiren tasdik etti:

— Melahat'ı alıyor.

Senelerden beri sürüp giden bu gülünç, gülünç olduğu kadar da feci aşk macerasının böyle acıklı bir neticeye varacağını zaten hepimiz biliyorduk! Mukadder akıbeti çaresiz boyun eğdik. Bir ölüm telgrafı almışız gibi ciğerimiz yandı.

Adına “Melahat” denen bu fırtınayı bizim koca Şahap nasıl idare edecekti? Melahat öyle ele avuca sığmaz, öyle oynak, öyle asabi bir kızdı ki sarı kıvrıkcık saçları, ince vücuduyla gözümüzün önüne gelince:

— Yazık, dedik, yazık oldu, yandı bizim oğlan!..

Ertesi gün kahveye düştü. Yüzüne karşı, dudaklarımızda zoraki bir gülüş:

— Tebrik ederiz yahu! diye bağırıştık, bahtiyarsın desene...

Büyük ağzını yaya yaya güldü:

— Eyvallah, dedi, düğüne hep davetlisiniz! Gelmemezlik edenin yüzüne bakarsam namerdim.

— Cemiyet bizim sayılır, sen üzülme, cevabını verdik, rakıyı bolca al, zeytinyağlı mezeler isteriz.

* * *

Düğün gecesi çok neşeli geçti. Sevinçten tir tir titreyen Şahap'ı kendi elimizle ensesini pişirerek gerdeğe koyduk.

* * *

Şahap mahalle kahvesinin gedikli müşterilerindendi. Hem de saat bire, ikiye kadar yayılıp kalanlardan... Bakalım, bizimki kaç gün dayanacak! Kaçınıcı gece aramıza gelecek, diye bahse girdik.

Bir hafta ancak sürer balayı, diyenler bahsi kazandı. Düğünün haftasında üstat yel yepelek, yelken kürek içeri girdi. Benzi biraz sararmıştı. Hatta bana öyle geldi ki, harekâtında bile bir atalet var. Biraz gülüştük. Biraz alay ettik. Bir aralık arkadaşlardan biri, galiba Şevket, yeni güveyi bir kenara çekti. Kulağına uzun uzun bir şeyler anlattı. Şahap telaşla cevap verirken elini birkaç kere pantolonunun arka cebine vurdu. Dikkat ettik: Arka cep kabarıkça, adeta insanın:

— Tabanca var! diyeceği geliyor. Bir iki parti iskambil oynadık. Sonra Şahap saate bakarak:

— Malum a, bana müsaade, dedi, kalktı.

Büyük vücudu kapıdan kaybolunca, Şevket'e merakla sorduk:

— Neydi Şahap'a okuduğun masal Şevket?

— Ne olacak! Melahat'ı bilmeyen mi var? Gözünü aç dedim, alnına yaldızlı yaldızlı kâküller dolarsa karışmam!

— Ne cevap verdi?

— Neden arkasına vurdu?

— Ne dedi?

— İşte gördüğünüz gibi, korkma, azizim, dedi. Bizde aldani-

lacak göz var mı? İlk geceden gözdağı verdim. Tabancamı buruna uzatarak, Melahat, dedim, eğer en ufak bir münasebetsizlik görürsem, beynini patlatırım. Ben sözümün eriyim. En sonrakı lafı en evvel söyledim!

— Öteki ne cevap vermiş? Aman Şevket onu da söyledi mi?

— Söyledi, bizimkinin anlattığına göre, yemin etmiş! Sevdigini söylemiş. Eğer bir kötü halimi görürsen boynum kıldan incedir, kanım sana helal olsun, demiş!

Şevket Şahap'ın taklidini o kadar güzel yapıyordu ki, hepimiz katıla katıla güldük.

— Bu yeni icat sadakat ilacı bire bir gelir inşallah dedik.

* * *

Vakadan aylar geçti. Bir sene doldu. Bir akşam Şahap kahveye ablak suratı karmakarışık geldi. Bir kenara oturdu. Somurtuyordu, etrafını aldık:

— Ne oldu aşık?

Sükût.

— Ne var, söylesene?

Ses yok!

— Anlat be adam, derdini dökmeyen, derman bulabilir mi?

Nihayet dile geldi:

— Daha ilk geceden bizim kanya ne dediğimi biliyorsunuz?

— Biliyoruz, Şevket anlattı. Gözdağı vermişsin! Ne oldu?

— Daha ne olacak? Gözdağı para etmedi, galiba ökseye bastım.

— Allah esirgesin!

— Deme be yahu?

— Zannetmem, nahak yere şüphelenmiş olma!

Acıklı bir iç çekişle hikâyeye başladı:

— Gözdağını verdikten sonra kalbim rahat dolaşmaya başla-

dım. Evvelki akşam kahveden eve giderken, yangın yerinde önüme iki kişi dikildi. Bana:

— Ateşin var mı, ağabey? dediler.

Pabuç bırakır mıyım? Açılın itler! diye feryat ederek tabancamı çektim. Birisi üstüme gelecek oldu. Tabancanın tersini suratına yapıştırdım. Sendeledi. Ötekiler daha tabansızmış. Kaçmaya başladılar.

— Arkalarından bir iki el silah atayım, konu komşuya kabadayılığım destan olsun dedim.

Başladım tetiği çekmeye... Allah Allah, buna da ne oldu? Top güzel güzel dönüyor. Horoz kalkıp iniyor. Sade kurşunlar patlamıyor.

Eve gelince sesimi çıkarmadım. Ertesi sabah karıya çaktırmadan kurşunları muayene ettim. Bir de ne göreyim? Kovanlar us-talıkla açılmış, içlerinden barutlar hep çıkarılmış:

Kim yer bu haltı? diye ayaklandım. Bir de bizim beslemeyi sorguya çektim ki, ne duyayım, bizim Melahat olacak alıp yürümüş. Ben işe gidince, takip takıştırır, sürüp sürüştürür, sokağa uğrarmış. Kızı daha sıkıştırdım. Bir gece tabancayı, kurşunları karıştırırken görmemiş mi?

İşte şimdi anladınız ya?

* * *

Bir hafta sonra Şahap'a adliyede rastladım. Boşanma davası açmış.

Ve bir sene sonra Şahap tekrar kahveye döndü. Dilinde “Be-kârlık sultanlıktır” sözü ve nüfus kâğıdında mürekkebi kurumamış bir “Dul” kelimesiyle...

Karikatür, (68), 17 Nisan 1937

KİRALIK SMOKİN

TA-KA

İtiraf edeyim ki, bekârlığımda kılığım kıyafetim, biraz derberdi. Pantolonum ütü nedir bilmez, iskarpinlerim boya tanımazdı. Yakalığım kirlendi mi, bir yenisini alır, kirlisini bir yerde bırakıverirdim!

Yılda yedi sekiz pansiyon değiştiren adamın gardırobu ne olacak? Her yaz ucuzundan bir mevsimlik ince elbise yaptırır, sonbaharda apartman kapıcısına hediye ederdim. Ahbaplar:

Yahu, ceketinin yakası bir parmak yağ bağlamış, ayıp vallahi, dedikleri zaman, zaten terzinin taksiti de tamamlanmış olurdu. Gider bir kat elbise ısmarlar sırtıma geçirirdim. Benim gibi yaşayanların –eğer baba yadigârı baston kullanmıyorlarsa– bir vefakâr dostları olur: Paltoları.

Soğuk havalarda yorganın üstüne sere serpe uzatıp vücudumu ısıtan paltom, tam beş senelikti. Üç sene öyle giymiş, dördüncü kışa basarken tornistan ettirmiştim.

İşte ahvalim, bu merkezde bulunurken dostların azizliğine uğradım. O sıralarda galiba bir de hafif grip geçiriyordum. Kimi:

— Aman, bu da mı hayat? Şu halini bir tefekkür ediyor musun? Etrafına bir göz gezdir. Pansiyonda yaşamak canına tak demedi mi?

Demiş, bir başkası:

— Artık saçmalıyorsun! Şu hastalıktan hayırlısı ile yakını bir sıyr, seni kendi elimle evlendirmezsem namerdim.

Diye suret-i haktan görünmüştü. Nihayet bir gece sarhoşken ağzımdan:

— Haydi birini bulun da istediğiniz olsun!

Sözü çıktı. Haftasına varmadan söz kesildi.

— Evi, barkı, eski kocasından 150 lira aylığı var. Biraz oynakça derlerse de aldırma. Genç dul kısmının düşmanı çok olur. Şimdi zaten dans etmeyen, poker oynamayan, az buçuk içki kullanmayan kadına, kadın diyebilir miyiz?

Diyenlere de hak veriyordum. Karımın Çağaloğlu'ndaki evine iki bavul kitapla, bir bavul çamaşır götürünce taşınmış oldum. Melahat kocasının ölümünden sonra bu evde ihtiyar bir hizmetçi kadınla oturuyordu. Annesiyle babası Erenköy'de idiler.

* * *

Saadetim tam üç ay sürdü. Tam üç ay:

— Ne halt ettim de, ben bu işi daha yirmi beş, yirmi altı yaşında yapmadım. 38 seneyi dolduruncaya kadar süründüm durdum, diye saçımı başımı yoldum, dizimi dövdüm. Melahat, kadınların en vefakârı, en uysalı, en namuslusu idi. Horozdan kaçıyor, üst üste iki kere öksürsem deliye dönüyor, bir sözümü iki etmiyordu.

Fakat üçüncü aydan sonra vaziyette hafif bir değişiklik hasıl oldu. Bayan önce bir can sıkıntısı tutturdu.

— Aman, gezelim de açılsın!

Diyerek yazıhaneden yorgun argın eve gelince, kancığımı koluma takıp komşu komşu, ahbap ahbap dolaşmaya başladım. Sabaha kadar poker partileri, içki alemleri, benzimde kan, dizimde derman koymadı.

Yaz gelince, Erenköy'e, kayınvalide ile kayınpedere yakın bir ev tuttuk! Bu sefer de kır baloları, garden partiler, piknikler aldı yürüdü. Uysallık, vefakârlık bana geçmiş, şirretlik, vurdum duymazlık hatuna malolmuş, çamaşırlarım, kitaplarım perişan, yemek meselesi berbat bir hale gelmişti. Yazı işte bu durumda, hafif kavgaları gitgide ağırlaştırarak geçirdik. Tekrar Çağaloğlu'na döndüğümüz zaman bendeniz bütün kozlarınızı oynamış, bütün silahlarınızı denemiş, nihayet kılıbıklıkta karar kılmış, af buyrun, sade yuları değil, sakalın ucunu da refika-i hayatıma teslim etmiştim.

* * *

Kışın, başıma yeni bir dert daha çıktı. Aman yarabbi, balo sırasını bekleyen ne bitmez tükenmez kurum, ne sayısı hesaba sığmaz dernek, ne kadar akla gelmez cemiyet varmış? İlk zamanlar ayak diredim:

— Illallah gayrı, balo falan anlamam dedim. Kızılca kıyametler koptu. Ağlamalar sıklaştı. Neticede yine ben yenildim.

O hafta içinde iki balo tertip ediliyormuş. Gitmeye karar verdik. Fakat malum a, baloya giderken smokin giymek mecburiyeti var. Ne yapalım, derken mühim bir iş için Ankara'ya gitmek lazım geldi. Çaresiz ikinci baloya kaldık. Sevinç içinde bavulumu alıp trene atladım.

* * *

Dönüşte ayağımın tozu ile yollara düştüm. Beyoğlu'na fırladım. Galatasaray'ın karşısında bir terziyi salık vermişlerdi. Oraya başvurdum. Terzi kızı arsız arsız sırtarak:

— Smokin için mi geldiniz? Usta yok! Bekleyeceksiniz! dedi.

Çaresiz bekledim. Usta gelince vaziyetin zannettiğim kadar kolay olmadığını anladım. Hazırda smokin yokmuş. Bir adres verdiler, otomobile atladım, Galata'ya indim. Birkaç sokak dolaş-

tıktan sonra küçük bir dükkânda aradığıma kavuştum. Yakası parlak elbiseyi sırtıma geçirdim. Bütün ayıpladığım işler başıma geliyordu. "Ben böyle olacak adam değildim," diye homurdanarak ayna karşısında bir döndüm. Yaka pot duruyor, pantolon biraz bol ama ne yapalım? Kiralık elbise bu kadar olur. Hem Beyoğlu'ndaki terzi de düzelterek olduktan sonra, düşünür müyüm? Pazarlığı kesiştik. Paketi bana da emniyet etmediler. Bir otomobil çağırdım: Smokin sahibi ile beraber kurulduk, terziye koştuk. Elbiseyi üstüme oturttu. Ötesine berisine sabunla çizgiler çizdi:

— Saat sekizde sekiz buçukta hazırdır, dedi.

Bir yere gidip tıraş oldum. Bayanı otomobile atınca tekrar terziye dayandım. Smokini sırtladım, pardesüyü de geçirince iki dirhem bir çekirdek baloya gittik. Sabaha kadar ne çektiğimi bir ben bilirim bir de Allah'ım bilir. Zıplamaktan dermanım kesilmiş, içkiden midem bozulmuş, kanırını züppelerin, cephe ve yan hücumlarından kurtarmak için asabım berbat olmuştu.

Ertesi günü öğleden sonra uyanabilmişim! Bizim bayan, hâlâ yatıyordu. Aklımı başıma toplamaya uğraşırken smokini götürüp elbisemi giymeye mecbur olduğumu hatırladım. Bu da dün geceki felaketin tuzu, biberi idi. Küfür ederek davrandım. Giyinirken smokinin iç cebinde bir kâğıt hışırtısı duydum. Elimi cebime daldırdım. Bir mektup. Zarfından çıkardım. Allah Allah, tıpatıp bizim bayanın yazısı. Aman, deli olacağım. İşte imzası bile var: "Senin Melahat'ın." mektubu bir solukta okudum:

"Celalciğim,

Kocam olacak sersem, Ankara'ya gitti. Böyle fırsat her zaman ele geçmez. Salı akşamı balo varmış. Hazırlan sabaha kadar beraberiz. Seni öyle göreceğim geldi ki... Gözümde tütüyorsun, ilah..."

Zarfin üstündeki posta mührüne baktım. Çağaloğlu'ndan verilmiş.

Üstadın Ölümü

Hemen oturdum, mektubun bir kopyasını çıkardım. Masanın üstüne bıraktım. En lüzumlu eşyayı bir küçük bavula doldurunca, sokağa fırladım. İlk işim bizim pansiyoncu Eleni'ye telefon edip bahçe üstündeki odayı hazırlatmak, sonra bir avukata gidip mahut mektubumla beraber boşanma davası hakkında hususi vekâletname vermek oldu. Şimdi ne zaman "Kiralık smokin" dediklerini duysam tatlı tatlı gülümser ve:

— Bahtiyar olmasını bilmek lazım, derim, insan sırasında bir kiralık smokinle dahi bahtiyar olabilir!

Karikatür, (69), 24 Nisan 1937

KISKANÇ BİR KOCA

TA-KA

Hanin koca kapısından içeri girince birdenbire karar verdiğim bu işin bu kadar güç olduğunu asla düşünmemiştim.

Şimdi ben kenarda oturup Arsen Lüpen okuyan sarı oğlana:

— Evlat! Beni, “Hususi takip idarehanesi”ne çıkarıver! diye nasıl söyleyeyim?

Idarehane yeni açıldı ama reklâmı dünyayı tuttu. Ben bile gazetelerde gördüğüm sayfa sayfa reklâmlara güvenip buraya gelmedim mi?

Çaresiz dört kat merdiveni çıktım. Numarası aklımda, kapıyı vurdum. İçerden nezleli, boğuk bir ses:

— Girin! dedi.

Girdim. Küçük bir oda. Masanın başında gözlüklü, kıranta, elli elli beş yaşlarında işten yeni çekilmiş bir eski gümrük komisyoncusuyla, mütekait bir taharri komiserini andıran bir adam oturuyor.

Belli, büro adabına pek alışık değil.

— Bir kahve içer misiniz? demesi bile acemi!

Teşekkür ettim.

— İlanınızı gördüm de... dedim.

Hemen açıldı:

— Evet, bu iş memleketimizde henüz yenidir. Velakin Avrupa'da emsali çoktur. Aile kavgalarının yüzde doksan dokuzu kiskançlıktan çıkıyor. Bu kavgaların yüzde doksanı da haksız yere şüphelenmekten ileri geliyor. Koca, karısını her zaman kollayamaz, kollayamadığı için lüzumsuz yere şüphelenir. Halbuki böyle bir müessese kurup kocanın şüphesi bertaraf edildi mi, gel keyfim gel.

— Haklısınız! Ben de bu...

— Kanaattesiniz değil mi? Öyle ya efendim. İşte hazır bir fırsat veriyoruz. Ketumiyet, ciddiyet, aile esrarı cihetinden hiç meraklanmayın. Bendeniz min gayri haddin tam 35 sene merkez memurluğu, taharri komiserliği yaptım. Esrar-ı devleti bize emanet ederlerdi.

— Tabii.

— Şu halde yine bir şey değişmiş olmuyor. Yine o adamız!

— Fakat maiyetinizde çalışanlar...

— Mühim işleri, sizin gibi yüksek müşterilerimizin işlerini biz acizane bizzat görürüz.

Bak, bu cihet hoşuma gitti. Zaten gelirken de şöyle düşünmüştüm:

— Kiskançlık bir huy. Her huy gibi canın altında. Karımı kısıkanıyorum! İşlerim, her zaman beraber bulunmama mani oluyor. Aklım fikrim evde kalıyor. Bu "Hususi Takip Idarehanesi"ne başvurayım. Fakat bir şartla... Müessese müdürü, memurları, yakışıklı, kellifelli adamlarsa bana gelmez.

İşte bak, adamcağız benim işimi bizzat takip edecek. Bu çöpur heriften daha âlâsını bulacak değilim ya:

— Teşekkür ederim, dedim.

Gözlerini yere indirerek yumuşak bir sesle sordu:

— Af buyrun, bayanın nesinden şüpheleniyorsunuz, mesela

bir erkek arkadaşı, yahut daha ileri bir münasebeti mi var?

— Allah göstermesin!

— Etrafında kur yapan delikanlılardan herhangi biriyle anlaşması intimali...

— Ne münasebet azizim, benimkisi kuru kuruya bir şüphe.

— Şu halde?

— Karım sokağa çıkınca aklım fikrim onda kalıyor, istiyorum ki emniyetli bir adam ona belli etmeden her hareketini saati saatine bana bildirsin.

— Âla...

— Fakat karım suret-i katiyede bir şey hissetmemelidir. Ne kendi gururumun, ne de onun izzet-i nefsinin kınıldığını istemiyorum!

— O cihetten emin olabilirsiniz!

— Ne vereceğiz? Şeraitinizi anlayalım.

— Biz, bir meseleyi takip için meselenin emniyetine göre pazarlık yaparız. Fakat sizinki buna gelmez. Gönlünüz ferah oluncaya kadar müessesemize abone olursunuz!

— Hay hay!

— Abone ücreti ayda 75 liradır. Tabii masarifi zaruriye hariç. Mesela telefon, otomobil, tramvay paraları.

— Peki.

— Abone ücreti peşindir. Masarifi zaruriye, haftadan haftaya fatura ile tahsil edilir.

— Ona da peki. Buyrun size yetmiş beş lira! Adresim kartımda var. Onu da alın. Yalnız ketumiyet ve karıma bir şey belli etmemek çok mühimdir.

— Göreceksiniz!

* * *

Aradan tam iki ay geçti. Hay Allah razı olsun şu: “Hususi Takip Idarehanesi”nden, dünya varmış be yahu!

Kafam evlenmeden evvelki cevvaliyetini buldu. İşlerim tıkırına girdi. Yetmiş beş liraya bu rahatlık, sudan ucuz. Bizimki evvelce benden korkusundan sokağa çıkmazdı. Halbuki ben;

— Git gez, açılırsın şekerim!

Dedikçe, hakikaten açıldı. Bugün anasına, yarın teyzeye, öbür gün bir yere gidiyor, dolaşıp duruyor.

Haftalar geçtikçe bizim can kurtaran idarehanesinin masraf faturaları yükseldi. Telefonlar sıklaştı.

— Alo... Refikanız bir yere uğradı. Otomobille küçük bir gezinti yaptı eve gitti.

— Alo, refikanız validesine uğradı.

— Alo, refikanız Yeşilköy'deki dayınıza gitti.

— Alo... Alo...

Ben bu telefonları aldıkça iç rahatlığım artıyor, işlerime daha sıkı sarılıyordum.

* * *

Bir ay daha geçti. İnsanoğlu neyi unutmaz? Ben kıskançlığımı ve bu yüzden çektiğim müthiş azapları hep unuttum. İşlerimi de yoluna koyup gözümü açınca evvela bizim daktiloyu beğendim. Ne cici kızmış bu bizim daktilo be yahu! Hay canına, bunca zamandır nasıl da fark etmemişim?

* * *

Bir ay daha geçti. Daktilonun pabucu dama atıldı. Emel'le tanıştım. Aman Allah'ım ne kadın. Hani bir içim su derler ya. İşte tam o çeşitten...

* * *

Bir gün sevgilimi alıp Tarabya'ya götürüyüm! dedim. Bir otomobile atladık. Bir otele damladık. Otelci eski ahbaptır. Deniz üstünde bir oda açtı. Masayı kurdu. Bize,

— Buyrun, dedi.

Yukarı çıktık, odaya girdik. Emel turvakarını çıkarırken bitişik odadan sesler duydum. Duymamla tüylerimin diken diken olması bir oldu. Emel'e:

— Sus!

İşaretini verdim. Ara kapıya kulağımı yapıştırdım. Bileklerimi keserim ki içerde cıvıldaayan benim karım. Aman dur bakalım. Dur bakalımı var mı? İşte:

— Sevgili Necdet, diyor, haydi anlatsana bana, anlat da gülelim.

— Nesini anlatayım, Melahat. Bizim patron seni takip edeceğimi söyleyince yüreğim hopladı. Seni evvelden beri gözüme kestirmiştim. Peşine takıldım. Arkandan ayrılmaz oldum.

— Demek kocam olacak sersem seni arkama düşürmek için üstelik para verdi ha! Ben de seni beni sevdiğinden peşimden ayrılmaz sanıyordum, yalancı!

— Zaten doğrusu da bu idi. Fazla olarak vazifem sana kur yapmaya, sokak ortasında lakırdı söylemeye fırsat vermişti. Hatta sarkıntılık etsem nihayet ne olabilirdi? Vazife icabı deyip işin içinden çıkardım.

— Hareketlerinin neden bu kadar cüretli olduğunu şimdi anlıyorum. Ben cüretli olan erkeklere bayılırım.

Öpüşüyorlar. Ben ne yapacağımı şaşırdım. Aptal aptal dalmışım. Bu aralık içerdeki odadan züppenin sesi duyuldu:

— Dur, cicim kocana bir telefon edeyim. Bugün sözleştiğin arkadaşının adı ne idi? Ha, lclal değil mi? Sakın onda telefon olmasın! Rezil oluruz. Şimdi senin budalaya sesimi patronun sesine

benzeterek: “Refikanız arkadaşı İclal’in evine uğradı” diyeceğim.

— Neden sesini değiştiriyorsun?

— Patronun emri var. Bizim idarehaneye gelen sersemlere: “İşinizi bizzat takip edeceğim” diyor. Çopur suratına bakanlar, “Hay hay”ı bastırıyorlar. Biz, müşteriler görmesin diye idarehaneye bile uğramayız!

Kusura bakma şu telefonu edeyim de geleyim, ne yaparsın vazife vazifedir. Kocan da rahat olsun, biz de...

Karikatür, (70), 1 Mayıs 1937

SOKAK KEDİSİ

TA-KA

Davetli oldukları evde poker oynamaya başladılar. Bayan pokerden pek az anlıyordu.

Bayının yanına oturdu.

Pokerden az anlıyordu ama, işin ucunda –maazallah– para kaybetmek olduğunu biliyordu. Bu yüzden yerinde duramıyor, meraklandıkça meraklanıyor, kıvrandıkça kıvranıyor.

Her kâğıt dağılışında kocasını dürtüyor:

— Bakayım şu kâğıtlara!

— Çabuk açsana canım, bana da göstere...

— O ne o? Üç as mı geldi? Bizden valör daha var, diye söyleniyordu.

Bay ilk önceleri içinden “Lâhavle...” çekerek ses çıkarmadı. Lakin on beş dakikada onuncu lirayı kaybedince, dayanamadı.

Cüzdanından bir beş liralık daha çıkarırken:

— Karıcığım, biraz sussan da ferah oynasam, diyebildi.

Karısı buluttan nem kapan, hemen darılan, darılınca günlerce evi zindan eden asri bayanlardandı.

İşte yine suratını astı ve artık hiç konuşmadı.

Ne dersiniz. Bu sükûtle beraber Bay Naci'nin de şansı açıldı.

Üç dört elde zararını çıkardı.

İkinci seans bittiği zaman saat gecenin üç buçuğuna gelmişti ama, Bay Naci de tam otuz beş kûsur lira kazanmıştı.

Refika-i hayatını koluna taktı.

Bayan Nadide kocasının kendisini uluorta azarlamasını hoş görmemiş, daha affetmemişti. Fakat açıktan kazandığı 35 lira ile mevsimlik bir rob teminini düşündüğü için fazla huysuzlanmıyordu.

Taksim'e çıktıkları zaman, meydanda kimseler yoktur.

Kolunda güzel güzel yürüyen karısı birdenbire durdu, eğildi. Yerden biteviye viyaklayan bir kedi yavrusu aldı. Kocas:

— Aman Nadide, bırak şu pis mahluku! derken, Nadide yavruyu elektrik lambasının ışığına tuttu.

— A, neden pis oluyormuş? diye hırçınlaştı. Pekâlâ Van kedisi. Kim bilir hangi evden kaçmıştır? Hiç böyle kıymetli yavruyu sokağa atarlar mı?

Bay Naci poker kazancının keyfiyle ses çıkarmadı. Tramvay caddesini takip ederek eve doğru yürümeye başladılar. Beyoğlu'nda sabahçı pastanelerle işkembecilerden başka açık dükkân kalmamıştı. Durup dinlenmeden miyavlayan kedi çok aç benziyordu.

Bayan teklif etti:

— Görmüyor musun? Hayvancağız aç. Gel şurdan işkembe-ciye girelim. Bir şeyler yedirelim.

Dükkâna girdiler, vaktin geç olmasına rağmen masalar dolu idi.

Seyyar çalgıcılar, kafayı çekmiş, şoförler, bir iki sokak kadını ve müşterileri çorba içiyorlardı.

Bayla bayan da bir masaya oturdular. Bir tuzlama ısmarladılar. İkisi de işkembe yemezlerdi. Dükkâncı iki kişinin bir çanak tuzlama istemesine zaten içermişti. Suratını astı.

Tuzlama gelince, bayan o zamana kadar kucagında tuttuğu kedi yavrusunu masanın üstüne bıraktı. Üfleyerek soğuttuğu tuzlamaları aç hayvana kaşıktan yedirmeye başladı.

Müşterilerle işkembeci evvela şaşırdılar, sonra kızdılar. Ağzı bozuk bir sarhoş hepsinden ileri geçti:

— Bu ne rezalet, diye bağırdı. Herkes burada karnını doyuracak, midemiz bulanıyor.

Yanında oturan çok boyalı kadın, yüzünü buruşturarak lafa karıştı:

— Ka, midem dönoor! İstifrağ edeceğim, işkembeci, oğlum, uykuda mısın, nesin, irezillği görmoorsun!

İşkembeci de lafa karıştı. Nadide şirretleştı. Sarhoşlar davrandılar.

Naci Bey'i polisler azmış müşterilerin elinden pek harap, pek hırpalanmış alabildiler.

Sabahın onunda bütün cemaat –başta kavganın müsebbibi kedi yavrusu olduğu halde– karakoldan cürm-i meşhut mahkemesine sevk olundular.

Hakim, kedi yavrusu, işkembe çorbası, mide fesadı, irezillik, hakaret, darp sözleri arasında davanın esasını, haklı ile haksızı birden ayırt edemediği için, işkembeci çıraklarının şahit olarak celb edilmelerine karar vererek davayı ertesi güne talik etti.

Naci kucagında mendebur hayvanla beraber Nadide'yi bir otomobile atarak eve döndüğü zaman, akşam oluyordu.

Daireye hastayım diye telefon etti. Bayanın kıymetli kedi yavrusu her tabağa burnunu soktuğu için Bay Naci iki lokma yemek yemedi.

Yatak odasına alınan hayvan, sabaha kadar miyavladı, örtüleri çekti, kitapları parçaladı, sigara iskemlelerini devirdi.

Ve işte o günden sonra Bay Naci poker oynarken karısına, elalemin içinde:

— Biraz sus karıcığım!

Demesinin cezasını çekmeye başladı.

Nadide de fena çıkmıştı. Cürm-i meşhut mahkemesindeki davayı kaybetmişler, Naci'nin yediği dayaklar yanına kâr kalmıştı. Şimdi kediyi sokağa atsa iş büsbütün fenalaşmış olacaktı. Bi-naenaleyh kedi yavrusu bayanın yegâne ve feci bir manisi haline geldi.

* * *

Bay Naci nihayet tahammül edemeyerek, işi yazıhane arkadaşlarından birine açtı. Kendisini dikkatle dinleyen ahbap, sonunda hiç tereddüt etmeden nasihat verdi:

— Durma koş, sen de iri bir köpek bul. Kediyi iki günde geldiği yere göndermezse yuf olsun bana.

Bu fikir Naci'ye mülayim göründü. Öyle ya, evin içinde bayanın kedisi olur da bayın köpeği olmaz mı?

Naci o akşam kapıdan içeri:

— Gel kuçu kuçu! diye girdi.

Ve ilk adımıda kızılca kıyamet koptu. Sevgili Sarman zıplamaya, kabadayı Tintin hırlamaya başladı.

Nadide kocasının gözlerine bakarak edepsizlendiği takdirde işin fenaya varacağını anladı. Kedi ile köpek, bayla bayanın yatak odasında sabaha kadar alabildiğine haykırıp alabildiğine dövüştüler.

Bir hafta sonra Sarman'ın yalnız başına Tintin'in hakkından gelemeyeceğini kestiren Nadide, eve kocaman bir tekir kedi daha getirdi.

Zavallı köpek, bu iki ejderhanın arasında uzun uzun uluya-

arak efendisine iltica etmeye başlayınca, Naci de işi iddiaya bindirdi. Bir akşam ufak tertip bir kurt köpeğiyle beraber geldi.

Ve mesut bir aile yuvası, o günden sonra bir köpek ve kedi çiftliğine döndü.

Konu komşu, havlamadan, miyavlamadan illallah çekti. Apartman komşuları köpek kokusuna merdivenden inip çıkamaz oldular. Komşulara bu kadar dehşet veren felaket, en sonunda sekiz senelik aileyi yere serdi.

Nadide bir sabah diğer yardımcı kedileri kapıcı ile denizaşırı semtlere bıraktırdıktan sonra Sarman'ı ve bavullarını alınca, annesinin evine gitti.

* * *

Şimdi tam bir senedir kocasıyla ayrı yaşıyor. Ziyaretine gelenlere mangalın dibinde horlayarak uyuyan Sarman'ı göstererek:

— İşte kardeş, diye dert yaşıyor. Şu hayvancağızı hatırım için olsun kabul etmedi de ayrıldım. Alçak herif, karısının bir kedisini çok gördü evde...

Karikatür, (71), 8 Mayıs 1937

DAYAK CENNETTEN Mİ ÇIKTI

TA-KA

Eli tabancalı talebelere karşı muallimleri de sopa ile silahlamak fikrini ileri atan bahadır bizde nevezur değildir. Bütün Osmanlı tarihi ağzına kadar sopa ile doludur.

Padişahlar, öldürmeye kıyamadıkları vezirlerini sopa ile te-dip ederlerdi. Şeyhülislamılar bile rüşvet ve irtişada kendilerini birkaç fersah geçerek hırsızlık rekoru kırmak sevdasına kapılan kadıları aynı usulle hak yoluna getirdiler.

“Haşmetlü kralımızın bir oğlu doğdu” diye İstanbul’daki Fransız tüccar gemilerine yüz bir pare top attıran frenk elçisinin şımarık oğlunu, İstanbul’daki sefaret kaymakamı Düçe Mehmet Paşa yine sopa ile akıllandırmıştı.

Deli İbrahim’i boğmaktan imtina eden Cellat Kara Ali’yi bas-tonla kovalayarak döven doksanlık sadrazam paşa da dayak ta-raftarı idi.

Kötülük eden kadınları recm etmek de, taşla döve döve öldürmekten başka bir şey midir?

“Şu işi yaparsa hatuna şart olsun elli sopa atacağım” diyen hiddetli kocanın, kadiya başvurduğu zaman elli tane çubuğu bir araya bağlayıp bir kerecik vurması şeklinde karar aldığı malumdur.

Eski mektepte mücazat, falaka ile yapılırdı. Mükâfat da hoca tarafından falakayı tutmak vazifesiyle tavzif edilmekte.

“Dayak cennetten çıkmadır. Hocanın vurduğu yerde gül biter.” Sözleri, dayağın vaktiyle fikriyatımıza girdiğini, kendine mahsus bacaksız, bodur bir felsefe teşkil ettiğini gösterir.

Çocuğunu mektebe başlatırken gözünü yıldırmaq için baba tarafından hoca efendiye yüksek sesle söylenen:

“Eti senin, kemiği benim!” sözü ile,

“Kızını dövmeyen, dizini döver!” kelamı, zamanın yegâne ve mücerrep pedagoji hakikati idi.

“Kadın dediğin, çiroza benzer, ne kadar döversen o kadar yumuşar.” hikmeti de aile saadetinin bir vakitler sopaya istinat ettiğini ne güzel ispat eder.

Hele Ziya Paşa merhumunun:

“Nush ile uslanmayı etmeli tektir,
Tektir ile uslanmayanın hakkı kötektir.”

Beyti ile edebiyata geçip kurulan dayak, Osmanlı içtimai hayatında sopanın en köklü, en esaslı bir mevkiini işaret ve tespit etmek bakımından çok mühimdir.

Kızdığı vükelâya Abdülaziz Han’ın pehlivanlıkta elense denilen dehhaş tokatlar yapıştırdığı söylenir.

Jöntürk diye gammazlanan Tıbbiye talebelerini Yedisekiz Hasan Paşa’nın eşek sudan gelinceye kadar dövdüğünü, mahalle arasında baskın veren şaşkın zamparalara, semt bıçkınlarının sille ve tokatla ders verdiklerini hep biliriz.

Dayak; ıslatmak, tepelemek, suyunu çıkarmak, yüzünü gözünü karıştırmak, bodoslamasını kırmak, yapıştırmak, muştalamak, marizine kaymak, tüyü yolunmuş tavuğa çevirmek, leşini

sermek, pataklamak, hakkından gelmek, Allah yarattı dememek, tabirleriyle lisaniyatımıza aşağıdan yukardan da kök salmıştır.

Padişahların, silahtârları, ibriktârları, seccadecileri, tablakârları gibi bir de değnekçileri var mıydı bilmiyorum. Fakat çubuk-çubaşının arada bir bu işle de meşgul olduğu pekâlâ iddia edilebilir.

Hele sarayda uygunsuzluk eden sıska haremağalarını, kızlarağasının falakaya çekmesi, inkâr olunmaz bir hakikat-i tarihiyedir.

Son devirlerin Topal Mustafa Paşa divan-ı harbindeki domuz topu işkencesine, yani suçluyu bir çuvala koyup tavana astıktan sonra sopa ile beri almak şekline bakılırsa, kötüğin adeta fenni-leştiği sabit olur.

Mübareğin daha son sistemi, daha asrısı, hatta daha Avrupa-kârısı boks maçlarında, pankreas güreşlerinde hatta bizim futbol maçlarında bütün inceliği ile görülmektedir.

Hem “Aç bırakma hırsız olur, çok söyleme arsız olur,” lafı da sözün terbiyede kıl kadar yeri olmadığını ispat etmez mi? Ve buraya kadar saydığımız canlı hakikatlere karşı “Dayak eşeğe mahsustur” homurtusundan başka bir protesto bulabiliyor muyuz?

Şu halde, mekteplerde dayak usulünü ihya etmek neden gecikiyor. Hani ya eli sopalı hocalar, nerede duvarı falakalı sınıflar?

* * *

İşte son günlerin gözü dumanlı dayak taraftarları davalarını yukardaki şekilde müdafaa ederlerse kazanabilirler. Fakat “Dayak aleyhtarı” olmam bakımından ben de onlara şöyle bir cevap verebilirim:

A, tosunlar, sizin okuduğunuz sıralarda mektepler dayaktan geçilmiyordu. Kâffenizi merhum peder, rahmetli valide hoca efendiye: “Eti senin, kemiği benim” diye ısmarladı da hâlâ neden

Kemal Tahir

adam olamadınız? Hâlâ neden terbiyeyi sopada arayacak kadar geri, mürteci ve başıbozüksunuz?

Karikatür, (110), 3 Şubat 1938

KÜÇÜK SÖZLÜK

-A-

acaib-i seba-i âlem	: Dünyanın yedi harikası, dünyanın şaşılacak yedi şeyi
âdât-ı İslamiye	: İslam âdetleri
ahkam-ı şahsiye	: Kişisel düşünce
ahval	: Durumlar
akait-i diniye	: Dini inanışlar
akıbet	: Son
alelhesap	: Hesaplayarak
allame	: Çok bilen
alûde	: Bulaşmış
ameli	: Pratik olarak
angaje etmek	: Birini söz ya da yazıyla bağlamak
Arabî	: Arapça
âsar	: Eserler
âsar-ı atika	: Eski eserler
asri	: Zamana uygun, modern
atalet	: İşsizlik, tembellik
avaze	: Yükses ses
azlettirmek	: İşten çıkarmak

–B–

bab-ı meşihat	: Şeyhülislamlık kapısı, dairesi
bahadır	: Cesur, yigit
bahıyar	: Mutlu
bahusus	: En çok, üstelik, hele
bap	: Bölüm, başlık
ba-tapu	: Tapuyla
bayraktar	: Bayrağı taşıyan kişi
beher	: Her biri
bertaraf etmek	: Bir yana atmak
biçare	: Çaresiz, zavallı
bigünah	: Günahsız
bilintizam	: Düzenli olarak
binaen	: – den dolayı, ... için
binaenaleyh	: Bundan ötürü
bir düziye	: Sürekli
biteviye	: Sürekli

–C–

cazbant	: Caz müziği çalan orkestra
cebbar	: Zorba
ceht	: Çalışma, gayret, çaba
celadet	: Kahramanlık
celp etmek	: Çağırarak, getirtmek
cevvaliyet	: Hareketlilik
cibilliyet	: Huy, yaratılış
cihanşümül	: Dünya çapında, her yeri kaplayan
cihet	: Yan, yön, taraf
cürm-i meşhut	: Suçüstü, göz önünde işlenen suç

—D—

darülfünun	: Üniversite
derc etmek	: Kaydetmek
der-hatır	: Hatırda
deruhte etmek	: Üstlenmek
dildade	: Gönül vermiş,âşık
dolak	: Tozluk yerine bacaklara ayak bileğinden dize kadar dolanan ensiz uzun kumaş
düçar olmak	: Tutulmak, bir şeye yakalanmak
dürüş	: Kaba, sert, katı

—E—

ecir	: Ücretle çalışan, gündelikçi
efkar-ı umumiye	: Halkın düşüncesi, yaygın düşünce
ehram	: Piramit
eshab-ı emlak	: Emlak sahibi
ekser	: Genellikle
emr-i hak	: Ölüm

—F—

fadıl	: Erdemli
Farisî	: Farsça
faş etmek	: Açığa çıkarmak,duyurmak
feragat	: Vazgeçme
feraset	: Anlayış,sezgi
fersah	: Farklı değerlerle karşılık bulan uzunluk ölçüsü, denizde üç millik mesafe
feveran	: Kaynama, fışkıрма
fevt olmak	: Bir daha geri gelemeyecek biçimde kaybetme
fıtraten	: Yaratılıştan, doğuştan, huy bakımından
fikriyat	: Fikirler, düşünce ile ilgili işler

firak	: Ayrılık, ayrılma
firaklı	: Üzüntülü, dokunaklı

–G–

gark etmek	: Batma, batırma; bir şeyi birine bol bol verme
giriftar	: Tutumlu, yakalanmış
günah-ı kebair	: Büyük günahlar

–H–

habt	: Yanılma
hacegan	: Hocalar
hadise-i tarihiye	: Tarihi olaylar
hak ile yeksan etmek:	Bütünüyle ortadan kaldırmak, yerle bir etmek
haki	: Toprak rengi
hakikat-i tarihiye	: Tarihi gerçekler
halife-i ruy-ı zemin:	Tanrı'nın yeryüzündeki halifesi
halile	: Nikahlı eş (kadın için)
halisüddem	: Safkan
hamız	: Asit
hamiyetli	: Yurdunu, ulusunu ailesini koruma çabası taşıyan
harekat	: Hareketler
hasud	: Kıskanç, çekemeyen
haşa	: Asla, katiyen
haşmetmeap	: Haşmetli, heybetli
hatıl	: Bir duvanı sağlamlaştırmak için taşların arasına dikilen direk
hazine-i hassa	: Hükümdarlık makamına özel harcama, emlak vs.
hendese	: Geometri

heyet-i tahririye	: Yazı işleri .
hiffet	: Hafiflik, hoppalık
hikmet	: Hakim olma
hikmet-i hüda	: Tanrının hakimiyeti
hilafet	: Halifelik, Peygamber vekili olarak İslam'ı koruma görevi
hurdahaş	: Paramparça, onarılamayacak derecede parçalanmış
hülasa etmek	: Özetlemek

ıskarça	: Bir limanın gemi kalabalığı içindeki durumu, tıka basa doldurma
ıstırap	: Üzüntü, sıkıntı, keder
ıyal	: Evlat
ibadullah	: Tanrının kullanı, (mec.) pek çok, bol
ibda	: Yoktan var etme
ibriktâr	: Sarayın ibrik, leğen gibi eşyalarından sorumlu olan kimse
içtimai	: Toplumsal, sosyal
idadi	: Lise
idare-i maslahat	: Bir işi gereği gibi değil de duruma göre yapma
ihsan etmek	: İyilik etmek, bağışlamak
ihtisas	: Uzmanlık
ihya etmek	: Canlandırma, diriltme, çok iyi duruma getirme
ikmal etmek	: Tamamlama, eksikleri giderme
ikraz	: Borç, ödünç verme
imtidat	: Uzama, uzun sürme,
imtina	: Çekinme, geri durma
inkisar-ı hayal	: Hayal kırıklığı
insaf ehli	: Merhametli, insaf eden

intisap etmek	: Bir yere ya da kimseye bağlanma
iptidai	: İlkokul
irşat	: Doğru yolu gösterme, uyarma
irtişa	: Rüşvet alma
iskete	: Serçegillerden gagaları dişli, zararlı böceklerle beslenen güzel sesli bir kuş
istifrag	: Kusma
istihsal	: Meydana getirme, üretme
istikraz	: Ödünç para alma, faizle para alma
istinat	: Güvenme, senet, delil
istisnasız	: Ayrıcalık göstermeden, ayırmadan
istişare	: Fikir sorma, danışma
işmar	: El, göz y ada baş ile yapılan işaret
izaç etmek	: Rahatsız etme, yerinden koparma, can sıkma
izzet-i nefis	: Onur, öz saygı

—K-L—

kâffe	: Hep, bütün, cümle
kariha	: İnsanda kendiliğinden oluşan fikir ve niyet
kaşkariko	: Argo. Oyun, dolap, düzen, yalan
kavaf	: Ucuz, özenmeden ve bayağı cins ayakkabı yapan veya satan kimse
kavil	: Söz
kazaen	: Kazara, istemeden
kemal-i istibdat	: Yeteneğin son derecesi
ketumiyet	: Ağız sıklığı, konuşmama
lapçın	: Tabanı meşinden olan mest
lata	: Dar kalınca tahta
leyli meccani	: Parasız yatılı
lisaniyat	: Dilbilim

—M—

maarif	: Marifetler, bilimler, bilgi, kültür
maazallah	: Allah korusun
mabeyn	: İki şeyin arası, aradaki şey, haremle selamlık arasındaki oda
maestro	: Besteci, orkestra şefi
mahzen-i evrak	: Evrak deposu
malum	: Bilinen, belli
maraz	: Hastalık
mariz	: Hasta
masarif-i zaruriye	: Zorunlu harcamalar
maslahat	: Emir, iş
maşlah	: Tek parçalı ve kol yerine yarıkları olan bir çeşit kadın üstlüğü
medar	: Bir şeyin döneceği, devredeceği nokta
merbut	: Bağlı, bağlanmış
merkez-i sıklet	: Ağırlık merkezi
methüsenâ	: Övme
mikap	: Küp
mikyas	: Kıyas edecek alet, ölçek
min gayri haddin	: Had dışı olarak, hesap dışı
misil	: Benzer, eş
muacelat	: Peşin ödemeler
muadele	: Eşitlik, beraberlik, denklik
muamelat	: Resmi dairelerde yapılan kayıt, takip vb. işler
muayyen	: Tayin edilmiş, belli, belirgin
mucibince	: Gereğince
muğlak	: Belirsiz
muharrir	: Yazan, katip, yazar
muhtelif	: Çeşitli, farklı
mukabele	: Karşılık verme,
mukabil	: Bir şeyin karşılığı olan

mukadder	: Takdir olunmuş, kıymeti biçilmiş
mukaddesat	: Kutsal şeyler
mukaddime	: Önsöz
musahabe	: Sohbet etme, konuşma
musalli	: Namaz kılan, beş vakit namazına devam eden
mustarip	: İstirap içinde olan, üzüntülü, sıkıntılı
muşta	: Karşıdaki kişiye vurmak için özel olarak açılmış deliklerine parmakların geçirilmesi ile kullanılan demir parçası
muştalamak	: Muşta kullanarak birine vurmak
mutavassıtlık	: Aracılık
muvafık	: Uygun
mücazat	: Karşılık, bir suça karşılık ceza çektirme
mücerrep	: Tecrübe edilmiş
müdafî	: Koruyan
müddeiumumi	: Savcı
müderriş	: Ders veren, okutan profesör
müessir	: Tesir eden, iz bırakan
müheykel	: Heykel gibi
mükafat	: Bir hizmet veya iyiliğe karşı edilen iyilik, ödül
mülayim	: Uygun, uyumlu, uysal
mülevves	: Kirli,pis,düzensiz
mümeyyiz	: Seçen, ayıran, bir resmi dairede katiplerin yazdıkları yazılan düzelten kişi
münhal	: Açılan, çözülen
mürteci	: Geri dönen, gerilik taraflısı
müsellem	: Teslim edilmiş, verilmez, su götürmez, doğruluğu herkesçe kabul edilmiş
müstantik	: Sorgu yargıcı
müstebit	: Uzak tutan,uzak gören
müşekkel	: Şekil verilmiş

müşkülât	: Zorluklar
müşterek	: Ortaklaşa
müteaddit	: Çok, birçok
mütehassıs	: Uzman
mütekait	: Emekli
mütalaat	: Okumalar, incelemeler
mütemadi	: Uzayan, aralıksız
müvezzi	: Dağıtan, dağıtıcı, postacı
müyesser	: Kolay gelen, kolaylıkla yapılan

—N—

nabekar	: İşsiz, işe yaramaz
nahak	: Haksız, boş yere
nazar-ı dikkat	: İlgi
nazenin	: Cilveli, nazlı
nevzuhur	: Yeni çıkma
nıkrıs	: Damla hastalığı, gut
nısfıye	: Bir tür kısa ney

—P-R—

postnişin	: Tekke şeyhi
recm etmek	: Taşlamak
refikai hayat	: Hayat arkadaşı, eş
rehavet	: Gevşeklik, tembellik
rençper	: Tarla, bağ, bahçe, yapı ve toprak işlerinde ağır işleri gören gündelikçi
resm-i hatt	: Resmi yazı
resm-i güşat	: Resmi açılış
rob	: Giysi, bir giyeceğin göğüsle omuz arasında kalan bölümün eklenen parça
rüsum	: vergiler

—S—

sadakor	: Düz dokunmuş' açık saman renginde bir tür ipek kumaş ve bu kumaştan yapılmış olan giysi
saraç	: Koşum ve eyer takımları yapan ya da satan kişi
serasker	: Osmanlı ordusunun komutanlığını yapan vezirin ünvanı
serdar	: Başkomutan
serhat	: Sınır
serkeşlik	: Kafa tutma, baş kaldırma
serlevha	: Başlık
sermimar	: Başmimar
sermuharrir	: Başyazar
seyrüsefer	: Gidiş geliş, trafik
silah-târ	: Padişah, vezir gibi devlet büyüklerinin silahlarının bakımından sorumlu olan kişi
suret-i hak	: Doğru yol, Tanrı yolu
suret-i katiye	: Kesin olarak
sükun	: Durma, kımıldamama
şano	: Sahne, çalgılı küçük eğlence yeri
şayi olmak	: Yayılmak, duyulmak
şecere	: Bir kişinin veya bir ailenin en uzak atasından başlayarak bütün kollarını belirten çizelge
şemail	: Bir kişinin dış görünüşünün özellikleri
şerait	: Şartlar
şıpınışi	: Kolayca ve çabuk yapılan
şümül	: İçine alma, kaplama

—T—

tabesabah	: Sabaha kadar
-----------	----------------

tabirat	: Deyişler
tadat etmek	: Saymak
tafsil	: Bir şeyi ayrıntılarıyla açıklama
taharri	: Arama, araştıran
tahayyülât	: Hayalde canlandırma
tahkik etmek	: Soruşturmak
tahkikat	: Araştırmalar, soruşturmalar
tahrir	: Yazma
talebe-i ulum	: Medrese talebesi
talik etmek	: Asma, asılmak
tantun	: Öldürölmek, deyim biçimi tantuna gitmek
tashih etmek	: Düzeltmek
tavzih etmek	: Açıklamak
tebşir etmek	: Müjdelemek
tedip etmek	: Terbiye etmek
tefekkün etmek	: Düşünmek
tekaütlük	: Emeklilik
terakki	: İlerleme, yükselme
teşrik-i hayat	: Hayat ortaklığı, evlilik
tevekkeli	: Boşuna, boş yere, sebepsiz
tevekköl	: İş Allah'a bırakıp kadere razı olma
tevfikhane	: Hapishane
tezkere	: Pusula, bir iş için verildiğini gösteren resmi kağıt
tornistan ettirmek	: Geri döndürmek

-U-V-

uhde	: Birinin yapmakla yükümlü olduğu iş
vaka-i sıra	: Olayların sırası
vaki	: Olan
varidat	: Gelir

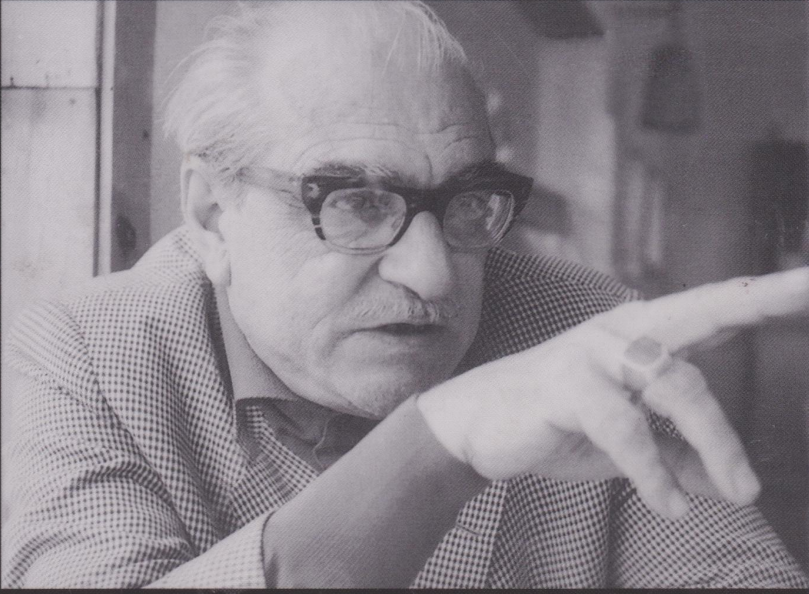
varyete	: Şarkı, dans, hokkabazlık gibi aralarında ilişki bulunmayan farklı oyunlardan oluşan gösteri
vesaik	: Belgeler
vüzera	: Vezirler

-Y-Z-

yar ü ağyar	: Dost ve düşman
yegane	: Tek, biricik
yekun	: Toplam
yel yeperek	: Çok acele, telaşlı
yevmi	: Günlük
zekavet	: Çabuk anlama, kavrama
zinhar	: Sakın, asla olmasın

İÇİNDEKİLER

Üstadın Ölümü'nü Yayına Hazırlarken	5
Birinci Bölüm	
Bir Mısırlı Hikâyesi	9
Şecere Meselesi	15
Velinimetimiz Müvezzi...	21
Bütün Ahmetler Ayğa Kalksın	25
Mollalar Asker	31
Yalancı Şahit	37
Kuş Kafesleri	43
Binin Yarısı Beş Yüz	53
Herkesi Durduran Adam	61
Ezilmiş Adam	67
Üstadın Ölümü	73
Rayların Sesi	79
Dülger	85
Bekâr Çamaşırı	91
Sarmaşık	99
Bir Yaz Hikâyesi	103
İkinci Bölüm	
Ticaretten Kolayı Yok	113
Bulunmuş Vesika	119
Ne Olacağımı Holivut Bilir	125
Bir Mizahçı İle Mülakat	131
Bir Çalgılı Gazinoda Neler Gördüm?	135
Bir Zabıta Muhbiri İle Mülakat	139
Görücü Eglencesi	143
Bedbaht Bir Adam	147
Gözdağı	153
Kiralık Smokin	157
Kıskanç Bir Koca	163
Sokak Kedisi	169
Dayak Cennetten mi Çıktı	175
Küçük Sözlük	179

KEMAL TAHİR ÜSTADIN ÖLÜMÜ

Toplumdaki yozlaşmayı, insan ilişkilerinde sevginin yerini para ve menfaatin almasını, keskin kalemıyla hicveden Kemal Tahir, 'Üstadın Ölümü' adıyla bir araya getirdiğimiz öykülerini 1936-1938 tarihleri arasında Yedigün Dergisi ile TİPİ ve TA-KA takma adlarıyla Karikatür Dergisi'nde yayımlamıştır. Kısa, kolay okunan ve traji-komik yapısıyla magazin dergileri için yazılmış oldukları anlaşılan bu öykülerde, yazarın kıvrak zekasını ve Türkçeyi kullanma gücünü bir kez daha görmekteyiz.

'Üstadın Ölümü' Kemal Tahir Külliyyatında bir adım daha ilerlememizi sağlıyor.